

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ - ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΤΕΧΝΗ

Ο ωραιότερος κόπος για τον άνθρωπο είναι
το να ωφελεί με όσα μέσα έχει και μπορεί.

ΣΟΦΟΚΛΗ (Οιδίπους Τυράννος 314-315)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Π.Δ. Αναγνώστου: Πώς αποκτάται η συνείδηση των ανωτέρων κόσμων	319
Πλουτάρχου: Περί Εύθυμίας	330
Κ. Παπαϊωάννου: Τό Κοσμολογικόν πρόβλημα	331
Άντ. Άδριανοπούλου: Γνώσις – Πράξις	346
Nell Taylor: Διατροφή και Ύγεια	351
N. Καρβούνη: Ὁ Ἐσωτερικὸς Ρυθμὸς	358
N. Παράσχη: Ὅροι ἐπιτεύξεως πνευματικῶν ὀργανισμῶν	363
Εὐάγγ. Φωτιάδης: Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας νοσταλγοὶ τοῦ παρελθόντος	367
Πλ. Δρακούλη: Ἡ Θεοσοφία	379
Γ. Κουκουβίνου: «Θέσεις»	385
Χαρ. Μπάρακλη: Ἀρχαία ἑλληνικὴ διάνοση	387
Οἱ ἀπόψεις τοῦ Πλάτωνα καὶ τοῦ Ἡράκλειτου γιὰ τὴ μετενσάρκωση (<i>Ἐπιλογαὶ ΙΛΙΣΟΥ</i>)	395
Δημ. Ι. Ἰωαννίδης: Ἡ ἐσωτερικὴ παράδοσις	397
Εὐρετήριο ΙΛΙΣΟΥ 1992	401
Πρόγραμμα Ὁμιλιῶν	403
Μεταξύ μας	405

ΔΙΗΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Βουκουρεστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Αθήναι Τηλ. 362.0702

Ιδρυτής ΙΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ιδιοκτήσια Θεοσοφική Εταιρία εν Ελλάδι
Εκδότης-Διευθύντης ΠΟΛ. ΑΥΤΖΑΚΑΣ
Συντακτική Επιτροπή Π. Αναγνώστου Π. Παρασολιώτης
Έτος 37ον • Οκτώβριος - Νοέμβριος - Δεκεμβριος 1992 • Τεύχος 208

ΠΩΣ ΑΠΟΚΤΑΤΑΙ Η ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΚΟΣΜΩΝ

Συνεχεια προηγουμενου

Π.Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Μια τῶν σοβαροτερων αρχῶν τοῦ Εσωτερισμοῦ εἶναι ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἐρευνητής, τίποτα δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμόζει πρὶν προηγουμένως πληροφορηθῆ ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ περιμένει. Ἐνας γνῶστης τοῦ Εσωτερισμοῦ ποτε δὲν θὰ δώσει μίαν συμβουλή ἢ θὰ ὑποδείξει κάτι χωρὶς παρὰλληλα νὰ περιμένει ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο προκειται νὰ συμβεῖ στὴν ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ μαθητῆ του. Ὁ ἀληθινὸς Εσωτεριστὴς δὲν πρέπει νὰ προχωρεῖ στὸ σκοτάδι, διότι ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔχει ἀποκτησεὶ ἐκ τῶν προτερῶν τὰ ἀναγκαῖα φῶτα ἐπὶ τῶν δυνατῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐσωτερικῆς ἐργασίας του, εἶναι δυνατόν νὰ γινεὶ ἐνας μεσαζόντας (μεντιουμ) ὄχι ὁμως καὶ ἐνας διορατικὸς κατὰ τὴν πραγματικὴ τῆς λέξεως ἐννοία.

Ὁ ἀσκούμενος στὸν ἐσωτερισμὸ προκαλεῖ μεταλλάγες στὸ θυμικὸ ἢ ἀστρικὸ ὄργανισμὸ του καὶ τὸ ἀστρικὸ σῶμα εἶναι ὄρατὸ

στό διορατικό. Αυτό είναι δυνατόν να πααβληθῆ πρὸς νεφέλη φωτεινὴ ἢ ὅποια περιβάλλει τὸ φυσικὸ σῶμα.

Σ' αὐτὸ τὸ σῶμα ὅλα τὰ πάθη, ἐνστικτα καὶ ἐπιθυμίαι παρουσιάζονται ὑπὸ ὁρατὴ μορφή καὶ ὁ διορατικὸς βλέπει ἀνάλογα σχήματα καὶ χρώματα. Βλέπει τὴν ποιότητα τῆς ψυχῆς, τὴν αὔρα, τὸ φωτοστέφανο τῶν ἁγίων. Τὰ ἐπιθυμητὰ κέντρα ἢ Τσάκρας, ἐνεργοποιοῦνται ἀνάλογα μὲ τὴν ποιότητα καὶ παρουσιάζουν, σὲ κάθε διορατικὸ, τὴν ποιότητα αὐτοῦ πού βρίσκεται ἀπέναντί τους, ἀνάλογα μὲ τίς δονήσεις πού ἐκπέμπουν καὶ τὰ χρώματα πού παρουσιάζουν.

Τὸ αἰσθητήριο ὄργανο-κέντρο, πού βρίσκεται στό λάρυγγα ἐνεργοποιεῖ τὴν ἀντίληψη τοῦ τί σκέπτονται οἱ ἄλλοι καὶ τὴν ἰκανότητα νὰ ἐρευνᾷ βαθύτερα τοὺς φυσικοὺς νόμους.

Τὸ αἰσθητήριο ὄργανο πού βρίσκεται στὴν καρδιά, εἶναι τὸ αἰσθητήριο διὰ τοῦ ὁποίου ἀναγνωρίζεται ἡ ψυχικὴ κατάσταση τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ὁποῖος ἀνέπτυξε αὐτὸ τὸ κέντρο, μπορεῖ νὰ ἐλέγχει καὶ ἐπαληθεύει τὴν ὑπαρξὴ τῶν ἐσωτερικῶν δυνάμεων, ἀκόμη καὶ στὰ ζῶα καὶ φυτὰ, ὅπως καὶ τὴ δυναμικὴ ἀκτινοβολία τῶν ὀρυκτῶν. Τὸ αἰσθητήριο ὄργανο-κέντρο πού ἐδρεύει στό ἡλιακὸ πλέγμα, συναισθάνεται τίς ἰκανότητες καὶ τίς κλίσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ δι' αὐτοῦ ἀναγνωρίζεται ὁ ἐσωτερικὸς ρόλος τὸν ὁποῖο παίζουν, τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ, οἱ λίθοι, τὰ μέταλλα, τὰ ἀτμοσφαιρικά φαινόμενα καὶ ἄλλα, στὴν οἰκονομία τῆς Θεῆας Φύσεως.

Οἱ Πυθαγόριοι ἐφάρμοζαν τὴν πενταετη σιγὴ καθὼς καὶ ἄλλα μυσταγωγικά κέντρα, τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια. Γι' αὐτὸ κάθε ἀρχάριος πρέπει νὰ ἐφαρμόζει αὐτὴ τὴ μεγάλη ἀρετὴ. Εἶναι πολὺ κακὴ συνήθεια νὰ μιλάμε ἀπλῶς γιὰ νὰ μιλάμε. Πρέπει νὰ ἀποφεύγεται ἐπιμελῶς ἡ ἔκφραση σκέψεων, ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων χωρὶς τὴν προσήκουσα γνώση καὶ σκέψη. Κάθε λέξη πρέπει νὰ ἔχει κάποια ἐννοία ἄλλως, πρέπει νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅταν ὁμιλεῖ.

Πρέπει μὲ σχολαστικότητα νὰ ζοῦμε σύμφωνα μὲ τοὺς νόμους τῆς φύσεως καὶ τοῦ πνεύματος αὐτῆς καὶ νὰ τηροῦμε ἓνα μέσο ὄρο στὶς πράξεις μας. Ἡ τήρηση κανόνων ὑγείας πρέπει νὰ ἀποβλέπει στὴν ἀρμονικὴ καὶ σύμφωνα μὲ τὸν παγκόσμιον ρυθμὸ ὑπαρξῆς μας, προσπαθώντας νὰ ἐκτελέσουμε τίς ὑποχρεώσεις μας ὅσον τὸ δυνατόν καὶ πάντοτε καλλίτερα.

Κάθε τί πού μᾶς συμβαίνει στὴ ζωὴ, πρέπει νὰ τὸ θεωροῦμε ὡς πολὺτιμο μάθημα. Τὰ παθήματα εἶναι μαθήματα. Πρέπει νὰ ἐξετάζουμε τὴν ἐσωτερικὴ μας ζωὴ καὶ νὰ μελετοῦμε τὸ σκοπὸ τῆς υπάρξεώς μας. Ἡ ἀσκησὴ μας, ἐφ' ὅλων ὧν ἀναπτύξαμε,

συντελεί περισσότερο στην ανάπτυξη τῆς διορίσεως. Ὅμως τίποτα δέν εἶναι αποτελεσματικότερο ἀπό τὴν ἁρμονία μεταξὺ σκέψεων καὶ λογῶν, ὄχι μόνον ατομικῶν ἀλλὰ καὶ τοῦ περιβαλλοντος.

Ὅποιος σκεπτεται καὶ ἐκφράζει μιὰ ἰδέα, ἀπεχουσα τῆς Ἀληθείας, σκοτώνει μέσα του, τὶς δυνάμεις ποὺ ἐνυπαρχοῦν καὶ ἐμποδίζει τὴν προοδὸ του, στὴ δημιουργία τῶν προϋποθέσεων ἐκείνων, ποὺ συντελοῦν στὴν ἐσωτερικὴ του ἀφύπνιση.

Ἡ εὐκρινεῖα, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ καθαρὴ συνείδηση-ἀρετὴ εἶναι δημιουργικὲς δυνάμεις γιὰ τὸν ἐσωτεριστὴ.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος γίνεται κυριὸς αὐτῶν τῶν ἀρετῶν, τότε καὶ τὸ χάρισμα τῆς διοράσεως βρῖσκει καταλλήλο ἔδαφος γιὰ τὴν ἐμφάνισή του.

Υπαρchoύν καὶ τεχνικὲς διατῶν ὁποίων τὸ χάρισμα τῆς διοράσεως ἀποκτάται. Οἱ τεχνικὲς ὁμως αὐτὲς ἔχουν πολλὲς φορὲς πηγὴ τὴν ἀρνήσῃ καὶ ἀποκρουoύνται ἀπὸ τὸ φωτεινὸ καὶ καθαρὸ ἐσωτερισμὸ, ἀπορρίπτονται, διότι ἔχουν ὡς ἀποτελέσματα, τὴν καταστροφὴ τῆς υγείας τοῦ φυσικοῦ σώματος καὶ τὴ διαστροφὴ τῆς ἠθικῆς.

Βεβιασμένη καὶ ἀρνητικὴ ἀποκτῆσις τῆς διοράσεως ἔχει ὡς συνέπεια ὄχι μόνον ἀπάτες καὶ φαντασιώσεις γιὰ τοὺς ἀνωτέρους κόσμους, ἀλλὰ καὶ στὴν καθημερινὴ συνήθη ζωὴ τοῦ ἀτόμου. Δυνατὸν νὰ κάμει τὸν μαθητὴ ἢ τὸν ἐπιχειροῦντα δειλὸν, ματαιοδόξον, φιλοδόξον, ἐγωιστὴν, ἐστὼ καὶ ἂν προηγουμένως δέν εἶχε αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα.

Εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀναγκαῖο ὁ Ἐσωτεριστὴς νὰ εἶναι ἄνθρωπος μὲ εὐρεία σκέψη, ἢ εὐθυκρίσια τοῦ δὲ νὰ ἀνακλᾷται ἐπὶ τῶν λογῶν, καὶ τῶν ἐργῶν του καὶ νὰ εἶναι ἐνάρετος. Μεταξὺ ἐκείνων ποὺ ἀρχίζουν νὰ ἐννοοῦν κατὶ περὶ τῶν υπεραισθητῶν κόσμων, ὑπαρchoύν αρκετοί, οἱ ὁποῖοι ἀρέσκονται νὰ φλυαροῦν ἐπ' αὐτῶν τῶν ζητημάτων. Αὐτοὶ πρέπει νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι παρακωλυοῦν τὴν ἐξελίξῃ τους. Ὅσο λιγώτερο μιλάει κανεὶς περὶ αὐτῶν τῶν ζητημάτων, τόσο ταχύτερα προοδεύει. Ἐπ' αὐτῶν ὁμιλοῦν μόνον ἐκεῖνοι, ποὺ ἐφθασαν κανονικῶς στὴ διοράση καὶ διέπραξαν ἡρωικὲς πράξεις κατὰ τῶν ἐμποδίων τῆς ἀρνήσεως, ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ἐξελιχθεῖ στὸν ἐσωτερισμὸ ὡς ἐνάρετοι.

Ἡ ἀστρική ὄραση χρειάζεται τὰ μάτια τῆς ψυχῆς καὶ ποικίλει ἀνάλογα μὲ τὴν ποιότητά της, τὸ βαθμὸ τῆς ἐξελιξέως της, τὴν ἡλικία της. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ συνείδηση, ποὺ εἶναι ἰδιότητα τῆς ψυχῆς καὶ ἐπιδώκει τὴν κατανόηση καὶ ἀντίληψη-γνώριμα της, μὲ τοὺς ἀνωτέρους κόσμους. Μεγάλῃ πρὸς τοῦτο ἀρετὴ εἶναι: ἡ σιγὴ, ἡ

ύπομονή, ή άνοχή και ή άρετή όχι μόνον τών όντων, αλλά και τών πραγμάτων της φύσεως. Νά άποφεύγει κάθε πλεονάζουσα έπίκριση άπέναντι της άτελείας άκόμη και του κακού και νά έναρμονίζεται πρός τόν παγκόσμιο ρυθμό. Στα άρχαία Μυστήρια δέν γίνονταν δεκτοί αύτοί πού φόνευαν τή μητέρα τους Θεία Φύση και παραβιάζαν τούς νόμους της και διαταράζαν τή Θεία Άρμονία της.

Όπως ό Ήλιος λάμπει γιά τόν άγαθό, όσο και γιά τόν μοχθηρό, έτσι και ή μέ συναίσθηση της έπενεργείας της συμπάθεια, πρέπει νά έκχέεται έπί όλων τών όντων, άπό κάθε έσωτεριστή.

Όταν ό άσχολούμενος μέ τόν έσωτερισμό έκτελέσει τά διδάγματα πού πρέπει, παράγει στόν αίθερικό του όργανισμό, ρεύματα και παλμικές κινήσεις, πού βρίσκονται σέ άρμονία πρός τούς νόμους της έξελίξεως του κοσμικού συνόλου, στόν παγκόσμιο ρυθμό, είς τόν όποιον και ό άνθρωπος άνήκει. Ό Έσωτεριστής δέν πρέπει σέ καμμιά περίπτωση νά γίνει όνειροπόλος. Πρέπει νά βασίζεται πάντοτε έπί της στερεάς πραγματικότητας. Άκόμη γιά τόν κάθε έξελιγμένο διορατικό, πρέπει νά ύπάρχει ό έλεγχος.

Ή έπί της πραγματικότητας πνευματική συγκέντρωση συντελεί στην έκπομπή παλμικών κραδασμών του αίθερικού σώματος, οι όποιες τεινουν νά φωτίσουν τήν άστρική περιοχή κάθε έσωτεριστή, ό όποιος μέ έλεγχο και σταθερά, προχωρεί πρός τή συνειδητή έπαφή μετά όντων και δυνάμεων τών άνωτέρων κόσμων. Τότε άποκτά ιδιάζουσα ικανότητα κατανοήσεως τών άπό τών διδασκάλων της ανθρωπότητας προσφερθέντων λόγων, γνωρίζει τήν πηγή τους και έχει τό δικαίωμα, νά δεχθει και εκείνος τή θεία Γνώση άπό τήν ίδια πηγή. Ή έσωτερική έπιστήμη καθορίζει τίς ιδιότητες, τίς όποιες ό άνθρωπος πρέπει νά αναπτύξει, γιά νά φθάσει μέχρι του πεδίου της Γνώσεως. Πρώτη, είναι ή ιδιότητα της διακρίσεως, του Άληθοϋς άπό του Ψευδοϋς. Δεύτερη, ή άξία τήν όποία πρέπει νά άποδίδουμε στά αιώνια και άμετάβλητα πράγματα, σέ σύγκριση και σχέση, πρός τά έφήμερα και άπατηλά. Τρίτη, έπαγρύπνηση έπί τών σκέψεων, τών πράξεων, έπιμονή και καρτερία, πίστη και άρετή (κάθαρση). Τότε τά μυστήρια του πνευματικού κόσμου του άποκαλύπτονται.

Όταν ό άνθρωπος, αναπτύξει και όργανώσει τό αίθερικό του σώμα, σύμφωνα μέ τίς έσωτερικές διδασκαλίες, ανοίγεται ένώπιόν του ή περιγραφείσα νέα ζωή και μεταμορφούται όλόκληρο τό είναι του στό όποιο κυριαρχεί, τό έσωτερικό φώς.

Έπομένως, μέ τή διάνοια και τά αισθήματά του, ό άνθρωπος

μπορεί να έναοκήση ενσυνειδητα τη δραστηριοιτητα του, κατα διαφόρους και αναλογους βαθμους, επι τών αιτρικών σχηματισμών και δονησεων, εκτός εκεινων που πηγαζουν αμέσως από τον ίδιο και επι τών οποίων, τιποτα δεν μπορεί να πράξει, από τη στιγμή κατά την όποια εκπορευονται από αυτόν, προς τα ανώτερα πεδια.

Στο σημείο αυτό τής εξελίξεως εκδηλώνεται και η αξία μιάς υγιούς κρίσεως και αγωγής ελεγχόμενης από την καθαρή λογική. Το ανώτερο εγώ το οποίο βρισκόταν σε λανθάνουσα κατάσταση, αρχίζει να βλαστάνει στη συνειδητή ζωή και η πνευματική γένεση δεν είναι καθόλου συμβολική αλλά πραγματική.

Όπως δε η φύση λαμβάνει όλες τις προφυλαξεις, για να δώσει στο νεογεννητό βρέφος τελεία όργανα, έτσι και οι νόμοι τής ατομικής εξελίξεως, προνοούν όπως το ανώτερο εγώ του ανθρώπου, εκδηλωθεί με όλες τις ικανότητες που του είναι αναγκαίες για την προοδο του.

Οι νόμοι δε αυτοί, οι οποίοι εγγυώνται το σχηματισμό των πνευματικών οργάνων, δεν είναι άλλοι από τους ήδη γνωστούς μας από το φυσικό μας κόσμο. Δεν θα ήταν δυνατό να δοθεί γένεση σε υγιή ανώτερο οργανισμό, αν δεν ζούσαμε και σκεπτομάστε υγιώς στο φυσικό κόσμο. Ζωή ανάλογη προς τους νόμους τής φύσεως και τη λογική, αποτελεί τη βάση κάθε πνευματικής αναπτυξεως.

Προπάντος δε, πρέπει να έχωμε παντοτε υπ' όψη μας ότι ο άνθρωπος ο οποίος θα εφθανε στη διόραση, χωρίς τον πρεποντα τρόπο, θα έμοιαζε σαν παιδί, προικισμένο με μάτια και αυτιά, πλην όμως στερουμένον εγκεφαλου.

Αντιθετως ο ενσυνειδητός Εσωτεριστής κατεχει ήδη την άμεση γνώση του ανώτερου του εγώ, που του επιτρέπει την ανάλογη ενσυνειδητή επικοινωνία και επαφή με συνειδησεις των ανωτέρων κόσμων, ότι βρίσκεται σε σχέση με πνευματικές οντότητες, που βρίσκονται σε ψηλότερο, σε ανώτερο από αυτόν πεδίο και αποτελεί μία αλυσίδα με αυτές, αναγνωρίζοντας τέλος, ότι το ανώτερο του εγώ επιζητεί μετά το θάνατο του φυσικού του οργανισμού.

Είναι σε θέση να διακρίνει τα μόνιμα από τα εφημερα στοιχεία τής ατομικότητας του. Επαληθεύει, ως Έποπτης των Μυστηρίων, πειραματικώς τη διδασκαλία τής μετενσαρκώσεως και γνωρίζει ότι καμμια ψυχή δεν είναι καταδικασμένη σε στασιμότητα δυναμει του Θείου και Φυσικού νόμου τής εξελίξεως και ότι όλες οι ψυχές οδηγούνται, εκ του σκοτούς προς το φώς, εκ τής

άτελειας προς τήν τελειότητα καί διά τοῦ φωτός πρὸς τήν θεότητα.

Διδάσκει τὸ νόμο τοῦ ἀντιπεπονητός-κάρμα ὁ ὁποῖος καθοδηγεῖ τὴ σταδιοδρομία του. Ἄναγνωρίζει ὅτι τὸ κατώτερό του ἐγὼ πού εἶναι ἡ βάση τῆς παρούσας ὑπάρξεώς του, εἶναι ἀπλή μορφή ἐκείνων τίς ὁποῖες τὸ ἀνώτερο Ἐγὼ μπορεῖ νά λάβει καί ἀναγνωρίζει τὸ δυνατό τῆς προόδου, ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ πεδίου, σὲ τὸ ὁποῖο βρίσκεται μὲ σκοπὸ τὴν περαιτέρω τελειοποίησή του.

Κατανοεῖ τίς μεγάλες διαφορὲς οἱ ὁποῖες διακρίνουν τοὺς ἀνθρώπους, ἀπὸ ἀποψη πνευματικῆς ἐξελιξεως, διαβλέπει ἀκόμα πᾶνω ἀπὸ αὐτόν, ὄντα πού ἐφθασαν σὲ ἀκόμη ψηλότερη βαθμίδα καί τὴν ὁποία κάποτε καί αὐτὸς θά κατακτήσει, πορευόμενος διὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ φωτός, πρὸς τὴν πηγὴν τοῦ ἀνεσπέρου Φωτός. Ἀκόμα ἀναγνωρίζει ὅτι οἱ πράξεις καί διδασκαλίαι, αὐτῶν τῶν ἀνωτέρων ὄντων, πηγάζουν ἀπὸ ἀκόμα ἀνώτερους κόσμους. Ὅλες δὲ αὐτὲς τίς γνώσεις, ἀποκτᾶ μὲ τὸ πρῶτο βλέμμα τὸ ὁποῖο μπόρεσε νά ρίξει στὸν πνευματικὸ κόσμον.

Ἐκείνους τοὺς ὁποῖους ὁ Ἐσωτερισμὸς ἀναγνωρίζει ὡς διδασκάλους τῆς Σοφίας, Μεγάλους Μύστες, Μυσταγωγούς τῆς ἀνθρωπότητος καί Ἱεροφάντες τῶν Μυστηρίων, ἐμφανίζονται ἐνώπιον τῶν ἐσωτερικῶν ὀφθαλμῶν τοῦ μεμνημένου. Αὐτὰ εἶναι τὰ χαρίσματα τὰ ὁποῖα προσφέρονται σὲ νεόφυτο Ἐσωτεριστὴ ὅταν τὰ ἐσωτερικὰ σκηνώματα λειτουργοῦν κανονικά, σύμφωνα μὲ τὰ τυπικά τους, τὴν ἰδεολογική τους μέθοδο καί τὸν ἰδιαιτερό λόγο τῆς ὑπάρξεώς τους.

Οἱ θρησκείαι, κατὰ τίς λειτουργίες τους, τὰ τυπικά τους καί τὰ Μυστήριά τους, ἔδωκαν ἐξωτερικά καί ὁρατὰ σὲ ὅλους σύμβολα τῶν πνευματικῶν ἀληθειῶν. Εἶναι ἀδύνατο νά ἀρνηθοῦμε αὐτὸ ἂν ἐξετάσουμε καλύτερα κάπως τὰ πράγματα. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὴν πραγματικότητα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, θά ἐννοήσει εὐκόλα τὴ σημασία τῶν ἐξωτερικῶν τούτων συμβόλων. Ἡ ἐξυπηρέτηση τῆς θρησκείας θά εἶναι γι' αὐτόν μία τῶν εἰκόνων τῶν σχέσεων αὐτοῦ, μετὰ τοῦ πνευματικοῦ κόσμου. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω βλέπουμε, μέχρι ποίου σημείου, ἀπὸ ἀπόψεως ἐξελιξεως, ὁ μύστης, γίνεται μεταμορφούμενος μὲ τὴ μύσησ του, νέος ἄνθρωπος.

Μπορεῖ πλέον νά ἀνυψωθεῖ διαδοχικά, μέχρι τοῦ σημείου νά μπορεῖ νά διευθύνει, ὡς Ἐπόπτης, χάρις στὰ ἐκ τοῦ αἰθερικοῦ του σώματος, ἀπορρέοντα ρεύματα, τὸ τοῦ ἀνωτέρου κόσμου ζωτικὸ στοιχεῖο καί νά ἀποκτήσει, κατ' αὐτόν τὸν τρόπο, τελεία ἀνεξαρτησία, ἀπέναντι τοῦ φυσικοῦ του σώματος.

Στο επόμενο, θα συνεχίσουμε για μια άλλη πηγή έλεγχου, που προειδοποιεί το μύστη για το επίπεδο στο οποίο βρίσκεται και ποιο ρόλο παίζουν τα όνειρα τα προφητικά και πώς διατηρείται, χωρίς διακοπή, η συνειδηση των ανωτερων κοσμων και η επικοινωνία, θνητών μεμημένων με αθανατες ύπαρξεις. Επίσης, ποια πρέπει να είναι η προστασία μας, από τις αρνητικές και ανεξελικτες δυνάμεις, που караδοκούν να μās παραπλανήσουν, προς την αντιθετη πορεία, προκειμένου με ασφάλεια να πορευομεθα εκ του σκοτους προς το φώς και διά του φωτος, προς τη Θεότητα.

Μέσο το οποίο προειδοποιεί το μύστη του Έσωτερισμού, ότι εφθασε το βαθμό εκείνον της εξέλιξεως, όπως αναλύσαμε στα προηγούμενα, είναι και αξιοπαρατήρητες μεταβολές οι οποίες παρουσιάζονται επί του περιεχομένου των ονείρων του. Ενώ προηγούμενως αυτά παρουσιάζουν συγκεχυμένο και άδέσποτο χαρακτήρα, αρχίζουν να παρουσιάζουν λογική συνέχεια και ειρμό, αποκαλυπτικό και διδακτικό, σε μια επαφή με συνειδησεις των ανωτερων κοσμων.

Ο προσεκτικός έρευνητης των ονείρων δεν είναι δυνατόν να μην αντιληφθῆ αυτή τῆ μεταβολῆ. Τα όνειρα είναι συμβολικές παραστάσεις διδασκαλιών, αποκαλυψεων και προειδοποιήσεων.

Χρειάζεται όμως προσοχή, διότι, όταν το στομαχι μας, είναι γεμάτο βρωμικών και δυοπεπτων τροφών, προκαλούνται τρομακτικά όνειρα, με συμβολικό παντοτε χαρακτήρα. Τότε και το τικτακ άκομη ενός ώρολογίου μπορεί να δημιουργήση τῆν παρασταση βηματων ενός ολοκληρου στρατεύματος, το οποίο προχωρεί υπο το ρυθμο ενος τυμπανου!!...

Όταν όμως το αιθερικό σώμα οργανωθεί και απελευθερωθεί, από τις επιδράσεις του υλοβαρούς που το περιβάλλει, τα όνειρα παίρνουν τῆ μορφή που περιγραψαμε. Δεν πρέπει όμως να νοηθεί με όλα αυτά, ότι ένας σοβαρός έσωτεριστής βασίζεται επί των αποκαλυψεων του ονείρου του, για να επιβεβαιώσει τις επί των ανωτερων κοσμων διδασκαλίες του έσωτερισμού. Οι αποκαλυψεις αυτές είναι πρόδρομοι κήρυκες, μεγαλύτερης εξέλιξης του, που τον ένθαρρύνουν στην πορεία του προς το φώς.

Αργότερα ῆ κατασταση αυτή μπορεί να ελέγχεται ένσυνειδητα. ῆ μεταξυ ύπνου και έγρηγόρσεως διαφορα εξαφανίζεται και ο στην κατασταση αυτήν βρισκόμενος άνθρωπος, αν και ευ-

ρίσκεται σέ ύπνο, διατηρεῖ τή συνείδησή του σέ ἐγρήγορη καθ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ ὁράματος, διότι εἶναι σέ θέση νά κυριαρχήσῃ ὅλων ἐκείνων τῶν συμβολικῶν παραστάσεων. Τοῦτο δέ, διότι ὑπάρχει γι' αὐτόν ὁ ἀνώτερος κόσμος, ὅπως θά ὑπῆρχε ὁ φυσικός, γιά ὄντα τά ὁποῖα θά εἶχαν τά μόνα στοιχεῖα τῶν πέντε αἰσθήσεων, πού ἔχουν ἰκανότητα καί πληρεξουσιότητα ἐλέγχου τῶν ὑλοβαρῶν καταστάσεων.

Γιά τό λόγο αὐτό ὁ μὴ ἐξελιγμένος ἄνθρωπος, μόνον εἶδωλα τοῦ παρόντος κόσμου, μπορεῖ ν' ἀντιληφθεῖ ἐπί τῶν ἀνωτέρω. Τά ἀπαυγάσματα τῆς ἀφυπνίσεώς του, τοῦ ἐμφανίζονται στά ὄνειρα, διότι ἡ ψυχὴ του σέ ἐγρήγορη, τὰ ἀποτυπώνει μόνο στήν ὕλη ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖ τόν ἄλλο κόσμο, τόν ἀνεξέλικτο ἀκόμη.

Ἡ ὑλοβαρῆς συνείδηση, τίποτα δέν εἶναι δυνατόν νά παρατηρήσῃ καί μόνον κατά τόν ὕπνο, ὅταν αὐτὴ ἀναπαύεται, ἔρχονται αὐτὲς οἱ ἀστρικές ἐσωτερικές ἀναλαμπές σάν μιὰ συγχεχυμένη δύναμη φωτισμοῦ, γιά νά τοῦ θυμίζουν ἀσυνείδητα πράξεις καί ἐπαφές του σέ ἄλλους ἄγνωστους κόσμους, οἱ ὁποῖες μεταφέρονται στή φυσικὴ του συναισθησι καί μόνον ὅταν ὀργανωθεῖ ὁ αἰθερικός ὀργανισμός, συνειδητοποιεῖται ὅτι οἱ προκληθεῖσες ἐντυπώσεις πηγάζουν ἀπὸ ἄλλους κόσμους, ἐπέκεινα τοῦ ὑλοβαροῦς περιβάλλοντος τῆς γῆς.

Κατ' αὐτόν τόν τρόπο ἀρχίζουν οἱ σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου, πού εἶναι κατάλληλος γιά τὴν ἐπικοινωνία του μὲ τοὺς κόσμους αὐτοῦς. Στὸ στάδιο αὐτὸ πρέπει ὁ ἐσωτεριστὴς-μαθητὴς νά ἀρχίσει νά συγκρατεῖ στὴ μνήμη του, μέχρις ἐγρηγόρευσης, τὰ γεγονότα πού λαμβάνουν χώρα κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐνυπνίων του, γιά νά μὴν ἐξαφανίζονται, ἐνώπιον τῶν ἐντυπώσεων τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Τότε ὁ μαθητὴς εἶναι ἔτοιμος, νά δεχθεῖ τίς σχετικὲς ὑποδείξεις ἀπὸ μέρους τοῦ Μυσταγωγοῦ, γιά τόν τρόπο μὲ τόν ὁποῖο θά μπορέσει νά ἀφυπνίσει τίς ἐσωτερικὲς του δυνάμεις. Διότι ἡ δύναμη τῆς διοράσεως εἶναι ἰδιότητα τῆς πνευματικῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς καί τῶν εἰδικῶν πρὸς τοῦτο καταλλήλων ὀργάνων τῆς.

Ὁ πνευματικὸς κόσμος, μὲ τὰ ἀντικειμενικά του κριτήρια, τότε μόνο μπορεῖ νά γίνῃ πραγματικὰ αἰσθητός, ὅταν ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά διαθέτῃ μὲ ἔλεγχον τίς ἐσωτερικὲς του δυνάμεις, πρὸς ὅλες τίς διευθύνσεις τοῦ αἰθερικοῦ του ὀργανισμοῦ καί πρὸς τὸ περιβάλλον, γιά νά φωτίζει μὲ τὴν ἀκτινοβολία του, τὰ ἀντικείμενα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, μὲ τὸ πνευματικὸ του Φῶς.

Ἀπαραίτητη προϋπόθεση εἶναι ἡ ψυχὴ μας νά ἔχει ὑποστῆ τὴν κάθαρσὴ τῆς ἀπὸ τὰ πάθη καί τὰ κατώτερα αἰσθήματα, προκειμένου νά ἀχθεῖ στὰ ἐπίπεδα τῶν πνευματικῶν βαθμίδων, τῆς

πνευματικής ιεραρχίας, τήν αδιαλείπτη συνειδητή επαφή και καθοδήγηση εξ αυτών.

Επειδή άναφερθήκαμε στα όνειρα ο μυστής με την εσωτερική άγωγή, άποκτά τά κλειδια εκείνα που του λύνουν τά αινίγματα και μυστήρια του κόσμου τουτου, άνοιγονται οι όφθαλμοί τής ψυχής του και παρατηρεί τά άγνωστα, στα κοινά αισθητήρια, αντικείμενα. Το ουσιώδες κατά τήν πρωταρχική αυτη περίοδο, είναι νά παραμείνει ήρεμος, χωρίς άνυπομονησία, γιά νά υπάρχουν συνειδητά άποτελέσματα στον αιθερικό οργανισμό. Αυτός δε ο οργανισμός, άπαξ και γεννηθεί, πρέπει νά άποτελεί άρμονικό φωτεινό ακτινοβόλο σύνολο που νά κυριαρχεί του ύλοβαρούς σωματικού του οργανισμού, όταν εφαρμόζονται οι κανόνες του εσωτερισμού. Διαφορετικά τó δημιούργημα θά είναι άνάπηρο και άτελες και έπομένως θά υπόκειται στον προωρο θάνατο.

Βλέπουμε, με όσα άναπτυξαμε, ότι κατά τον ύπνο, όποτε το φυσικό σώμα άδρανεί κατά τó πλείστον, είναι δυνατη ή άναδειξη των ικανοτήτων του αιθερικού σώματος, κατά τó αρχικό στάδιο τής έσωτερικής μας άφύπνισεως. Τότε οι πνευματικές δυνάμεις ελκομενες άπο τις άσκήσεις τής πνευματικής συγκεντρωσεως, επαυξάνουν το πεδίο τής συνειδήσεως κατά τον ύπνο. Τό σπουδαιοτατο αυτό σταδιο, τó οποίο χαρακτηριζεται με τήν άπόκτηση συνειδήσεως κατα τον ύπνο, καλεϊται αδιαλείπτη συνείδηση έπαφής, με τήν ιεραρχία των άνωτέρων πνευματικών συνειδήσεων.

Όταν τούτο έπιτευχθει, ο άνθρωπος είναι σε θέση νά αντίλαμβάνεται κάθε τι που του συμβαίνει και μπορεί νά ενεργήση, επί του άορατου κόσμου, άκομη και σε κατάσταση ύπνου, όπως επί του φυσικού κόσμου, σε έγρήγορη. Οι ιδιαίτεροι χαρακτήρες του ύπνου και των όνειρων, παραμένουν πλέον άπό τής στιγμής εκείνης, κτήμα του Μύστου όλόκληρη τη διάρκεια τής ύπαρξεώς του. Η ψυχή ζει συνεχώς, σε έπαφή με τους άνωτερους κόσμους, έξασκει επ' αυτών τήν ενεργεία της και άντλει άπ' αυτών δυνάμεις και κίνητρα, τά όποια έπιδρουν επί τής ύπαρξεώς της. Οι όδηγοί, φυλακες άγγελοι που είχε πρωτύτερα αντικαθιστανται με άνωτερης κλίμακας και άξίας πνευματικούς όδηγούς, άποκτά έλευθερία συνειδητής έπαφής, πάντοτε όμως πρέπει νά γνωρίζει ότι δεν είναι τελεία και έλοχεύουν παραπλανήσεις και σφαλματα, όταν ή συνήθης συνείδηση του χωρου αυτού, δεν έχει άρκουντως διαπαιδαγωγηθει και έξελιχθει. Γι' αυτούς τους λόγους, στα έργα του έσωτερισμού, γίνεται συχνά λόγος περι των κινδύνων τους όποιους διατρέχει κάθε άρχάριος και άπρόσεκτος μύστης, που εισέρχεται στους άνωτερους πνευματικούς

κόσμους. Πρέπει όμως να ομολογήσουμε, ότι κανένας κίνδυνος δεν υπάρχει για όσους είναι κατάλληλοι και έχουν οδηγό τη σύνεση. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, πολλές φορές, ἔρχεται σέ ἐπαφή μέ τρομακτικές δυνάμεις οἱ ὁποῖες τόν περιβάλλουν διά τῶν ἀπειλῶν τους, ἀλλά μέ τή σύνεση, μπορεῖ καί μαθαίνει συγχρόνως, νά χρησιμοποιεῖ τίς δυνάμεις καί τά ὄντα ἐκεῖνα γιά ἀγαθοῦς σκοπούς, τοῦς ὁποῖους ἔταξε ἡ Θεῖα Δημιουργία.

Μεγάλος εἶναι ὁ πειρασμός καί ἡ δοκιμασία τῆς χρησιμοποιήσεως τῶν δυνάμεων αὐτῶν, ἀπό ἄγνοια, γιά σκοπούς ἀτομικούς καί συμφεροντολογικούς. Ἀργότερα θά περιγράψουμε ποιές εἶναι οἱ ἐπικίνδυνες ἐχθρικές ἢ ἀρνητικές δυνάμεις, οἱ ὁποῖες ὑπείσέρχονται, μέ σκοπό νά καταστρέφουν τό καλό. Τό σκοτός διαλύεται, δέν υπάρχει ὅπου υπάρχει φῶς καί πάντοτε τироσπαθοῦν νά τό σβύσουν, σέ μιά διαρκή προσπάθεια.

Ὁ κίνδυνος αὐτός υπάρχει τότε μόνον, ὅταν ὁ μαθητής εἶτε ἀπό ἀνυπομονησία, εἶτε ἐγώισμό ἀκαίρως καί ἐπιπολαίως ἐπισπεύσει τήν παραγωγή φαινομένων ἔρευνας, χωρίς νά ἔχει μάθει τή σωστή ἐφαρμογή τῶν νόμων τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, ὁ ὁποῖος ὅπως καί ὁ ὑλικός, ἔχει δύο ὄψεις ἀντιμαχόμενες, τή σκοτεινή καί τή φωτεινή. Ὅπλο ἀκαταμάχητο πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ μετριοφροσύνη, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ καθαρὴ καρδιά, ἡ ἀγάπη καί ὁ φωτισμένος νοῦς, οἱ ὁποῖες εἶναι πραγματικές ἀρετές καί ὅπλα ἀκαταμάχητα πού τόν προστατεύουν, νά μὴν διατρέχει κανέναν κίνδυνον κατά τήν εἴσοδό του στοῦς ἀνώτερους πνευματικούς κόσμους. Ὁ ἀνυψούμενος σέ ἀνώτερα πνευματικά ἐπίπεδα ἄνθρωπος, ἀντιλαμβάνεται ὅτι ὁ αἰσθητός κόσμος εἶναι ἀποτελεσματικὸν ὑψηλότερων αἰτίων καί πεδίων τὰ ὁποῖα μπορεῖ νά χρησιμοποιήσει, ἀναζητώντας τα, στήν περιοχὴ ἐκεῖνη τοῦ σύμπαντος, ὡς κάτοικος αὐτοῦ ὅπου περιέχεται ὁλόκληρη ἡ δημιουργικὴ καί φωτεινὴ ἐνέργεια. Ὅταν ὁ ἐσωτεριστὴς ἐνεργεῖ ὑπ' αὐτὸ τό πνεῦμα, κανέναν κίνδυνον δέν διατρέχει καί ἡ πορεία του, εἶναι πορεία πρὸς τοῦς φωτεινοῦς κόσμους, ἀναπτύσσοντας καί ἀνάλογη συνειδηση αὐτῶν τῶν κόσμων, δρώντας ἐπ' αὐτῶν, μέ ἀπόλυτο ἐλευθερία καί εὐθύνη, ὄχι μόνο γιά τίς πράξεις του, ἀλλὰ καί γιά τίς σκέψεις του.

Ἄτομα τὰ ὁποῖα ἐκ φύσεως κλίνουν πρὸς ὑπερβολικὴ φαντασία καί εὐαισθησία, υπάρχει κίνδυνος νά πέσουν σέ ἀπόλυτη δουλεία τῶν ἀρνητικῶν δυνάμεων, ἡ ὁποῖα εἶναι δυνατόν νά ἀχθεῖ, μέχρι καί ὀλικῆς ἀπώλειας τῆς ἀτομικῆς τους θελήσεως καί σκέψεως. Ἐτσι ἡ παραπλάνηση αὐτὴ, ἀντὶ νά ὀδηγήσῃ στήν ἀνώτερη Γνώση καταδικάζει τὰ ἄτομα αὐτὰ σέ μιά διαδοχικὴ

εξασθένηση και άπώλεια ζωτικών δυναμεων ή να πεσουν σε νοσηρή και μοιραία μυστικοπάθεια, όμοιας εκείνων που οδηγούνται προς τη θρησκοληψια.

Τό χαρακτηριστικό, ό μη εξελιγμενος άνθρωπος να είναι φύση βουλητική, αισθηματική ή διανοητική, αποτελεί τυπο τελειως ακινδυνο. Οί υπερβολές όμως αυτές στο μυστη του εσωτερισμού, έχουν άλλη όψη, ώστε να υπάρχει κινδυνος, να χάσει τον άνθρωπισμό του και να τεθει στο περιθωριο, ως φρενοπαθής ή τουλαχιστον νευροπαθής.

Κυριως ειπείν ό κινδυνος είναι τότε μόνον σοβαρός όταν ό μαθητευόμενος στον εσωτερισμό έχει αποκτήσει την ικανότητα τής επαναληψεως, εν εγρηγόρει εκείνων που στον υπνο του λαμβανουν χώραν. Έπομένως εφ' όσον δεν έχει υπερβεί τό σταδιο του σχετικού φωτισμού, κατά τους ύπνους, οί αισθησεις και οί σκεψεις εξακολουθούν να ασκούν στην ψυχη του δύναμη εξισορροποιοητική.

Γι' αυτούς τους λόγους ακριβώς, είναι απαραίτητο, όπως ή ζωή του μαθητού να είναι κανονική, υγιής και μετρημένη από κάθε άποψη. Όσο δέ περισσότερες προσπάθειες καταβάλλει, όπως ή έξωτερική του ζωή είναι κανονική, όπως ή ψυχη τό σώμα και τό πνεύμα του είναι αρμονικά τονωμένα τόση μεγαλύτερη ασφαεια υπάρχει για την πορεία του, με ήρεμα, σταθερα και ασφαλη βήματα, στην κατανόηση τής εσωτερικής αγωγής, ή όποια διδάσκουσα την ύπαρξη των δυνατών κινδύνων, διδει συγχρόνως στην κατάλληλη στιγμή και τη δύναμη και τά μέσα για τον εξωστρακισμό τους.

Στό προσεχές θα μιλήσουμε την ύποδοχη κάθε νεόφυτου μαθητη στον εσωτερισμό από δύο φύλακες που τον ύποδεχονται, τον έξωτερικό και τον εσωτερικό στεγαστή, όταν θα είναι έτοιμος για τους χώρους των ανώτερων κόσμων.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

Περὶ εὐθυμίας

Μοῦ ἀρέσει ὁ Διογένης, ὁ ὁποῖος βλέποντας τόν εἰς Λακεδαίμονα ξένον νά ἐτοιμάζεται γιά κάποια ἐορτή καί μέ ζήλο νά καταγίνεται, εἶπε: «Μά ὁ καλός ἄνθρωπος, δέν ἔχει γιορτή τήν κάθε μέρα;» Καί πολύ λαμπερή μάλιστα, ἐάν σωφρονοῦμεν. Ἱερόν μὲν γάρ ἀγιώτατον ὁ κόσμος ἐστί καί θεοπρεπέστατον. Σ' αὐτόν τόν κόσμο εἰσάγεται ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς γεννήσεως, ὄχι γιά νά θεᾶται ἀγάλματα χειροποίητα καί ἀκίνητα, ἀλλά ὅσα ἐδημιούργησε νοῦς θεῖος, ὅπως λέγει ὁ Πλάτων, αἰσθητά μιμήματα νοητῶν, ἔχοντα ἐμφυτη ἀρχή ζωῆς τόν ἥλιο καί τή σελήνη καί τ' ἄστρα καί τούς ποταμούς πού κυλᾶνε νεό πάντα νερό καί τή γῆ πού ἀναπέμπει τροφές καί ζῶα. Ὁ δέ βίος, ἀφοῦ εἶναι μιά μῆσις τούτων καί τελετή τελειοτάτη, πρέπει νά εἶναι γεμάτος ἀπό εὐθυμία (γαλήνη ψυχική) καί εὐφροσύνη. Νά μή περιμένουμε λοιπόν σάν τούς πολλούς, τά Κρόνια καί τά Διονύσια καί τά Παναθήναια καί ἄλλες τέτοιες ἡμέρες, ὅταν ἐκεῖνοι ἀναζητοῦν ὠνητόν γέλωτα μέ μίμους καί χορευτάς. Καί μάλιστα αὐτοί τόν ὑπόλοιπον βίον των διάγουν ἀκόλαστον καί κατηφῆ καί πιεζόμενον καί συνθλιβόμενον ἀπό πάθη, ἀπασχολήσεις καί φροντίδες, ὄχι μόνον χωρίς νά παρέχουν στόν ἑαυτό τους κάποιαν ἀνακούφισιν καί ἀνάπausιν, ἀλλά οὔτε καί ὅταν ἄλλοι τούς παρακινοῦν δέχονται ν' ἀκούσουν τόν λόγον τους, πού ἐάν τόν ἀκολουθοῦσαν καί μέ τά παρόντα θά συμβιβασθοῦν τελείως καί τά παρελθόντα εὐχαρίστως θά ἐνθυμοῦνται καί πρός τό μέλλον, ἔχοντας ἴλεω καί φαιδρᾶν τήν ἐλπίδα, θά προχωρήσουν δίχως φόβο καί δυσπιστία.

Ἡ ἐναρκτήριος ὁμιλία
εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν
τοῦ καθηγητοῦ
Πανεπιστημίου-Πολυτεχνείου
Κωνστ. Παπαιωάννου
(ΙΛΙΣΟΣ 1961)

ΤΟ ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

**Ὅπως ἀντεμετωπίσθη ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τῆς Ἑλλάδος,
τοὺς μεταγενεστέρους καὶ τὴν σύγχρονον ἐπιστήμην**

Κατὰ συμβολικὴν παραστάσιν ὁ ἄνθρωπος διαβιοῖ εἰς τὸ ἐσωτερικόν ἀπεραντοῦ σκοτεινοῦ δάσους. Διὰ τῶν προόδων τῆς ἐπιστήμης διαλευκαίνεται καὶ φωτίζεται τὴν γυρῶν τοῦ περιοχῆν. Πέραν τῆς περιοχῆς ταύτης ἐκτείνεται τὸ ἀγνωστον. Τὴν παράστασιν αὐτὴν ὁ Ἡράκλειτος διετετυπῶσεν εἰς τὸ ἀπόφθεγμά του: «Φύσις κρυπτεσθε φιλεῖ».

Τῷ ὄντι, καθὼς διδασκόμεθα ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς ἐπιστήμης, αἱ ἐκάστοτε προοδοὶ καὶ ἀνακαλύψεις διαμορφώνουν πλῆθος ἀγνωστων στοιχείων καὶ προβάλλουν νέα δυσκολώτατα προβλήματα. Εἶναι λοιπὸν σφάλμα νὰ νομίζωμεν, ὅτι τὰ σύγχρονα ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης δίδουν ὀριστικὰ λύσεις τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα τὴν ἀπασχολοῦν. Ἡ ἐπιστήμη διὰ τῶν νεῶν ἐπιτευγμάτων ἐκάστοτε συμπληροῖ, καλλιεργεῖ καὶ προπαρασκευάζει τὴν σκεψίν διὰ τὴν μελλοντικὴν πορείαν τῆς, μετὰ τὰς ἐναλλασσομένας φάσεις τῶν ἀνησυχιῶν, τῶν μεγάλων κατακτῆ-

σεων του πνεύματος, ενίοτε δέ και του μαρασμού προς ώρισμένες κατευθύνσεις.

Πρώτοι, οι οποίοι εφώτισαν την όδον της πορείας της σκέψης ως είναι οι Ίωνες φιλόσοφοι. Οὔτοι και οι άμέσως επόμενοι διάδοχοί των έπεζήτησαν να έμβαθύνουν εις τό μυστήριο της δημιουργίας εν τῷ συνόλω του και ουχι εις τās λεπτομερείας. Ίσως τούτο εξηγείται από τό ότι οι Ίωνες φιλόσοφοι ανήκουν εις τό πρώτον στάδιον της Ίστορίας της φιλοσοφίας. Και εις τό στάδιον αυτό ή φαντασία έλκεται από τās γενικότητας. Άλλως τε πάντοτε τό άρχαϊον Έλληνικόν πνεῦμα απέβλεπεν εις τό γενικόν και καθολικόν. Ίσως εις τούτο άνέτεινε και ή παράδοσις. Ήδη ή μυθολογική παράδοσις είχε αποδώσει τὰ φυσικά φαινόμενα εις τούς θεούς.

Διά τούς πρώτους λοιπόν φιλοσόφους τὰ φυσικά φαινόμενα είναι συνυφασμένα με τό πρόβλημα της δημιουργίας εις τόν Δημιουργόν. Οὔτω διά τόν Θαλή τὰ φαινόμενα της άλλαγής καταστάσεως του ὕδατος εις πάγον (στερεόν σώμα) και εις άτμόν (άέριον σώμα) συνδέονται με τό καθολικόν πρόβλημα της δημιουργίας, διότι τό ὕδωρ καθίσταται γενεσιουργός οὐσία πάντων. Διά τόν Αναξιμένην ή γενεσιουργός οὐσία είναι ο άήρ, διότι ο άήρ είναι άπαραίτητος διά τήν ζωήν του οργανικοῦ κόσμου. Τέλος ο Αναξιμανδρος, καθώς γράφει ο Ίππολύτος εις τὰ «Φιλοσοφούμενα» αυτού «άρχην έφη των όντων φύσιν τινά του άπειρου, εξ ης γίνεσθαι τούς ούρανοῦς και τούς εν αυτοίς κόσμους· ταύτην δ' άϊδιον είναι και άγήρω, ην και πάντας περιέχειν τούς κόσμους, προς δε τούτω κίνησιν άϊδιον είναι, εν η συμβαίνει γίνεσθαι τούς ούρανοῦς». Η ιδέα αυτη του Αναξιμάνδρου διά τήν γένεσιν των ούρανίων συστημάτων δεν διαφέρει από τήν διατυπωθεϊσαν προσφάτως υπόθεσιν υπό ομάδος αστροφυσικῶν του Πανεπιστημίου του Καϊμπριτζ, συμφώνως προς τήν όποιαν οι γαλαξιαι ησαν αρχικῶς συμπεπιεσμένοι εις ενιαϊαν μάζαν· δι' έκρήξεων διεσπάρησαν εξ αρχής τμήματα ὕλης προς όλας τās κατευθύνσεις και οὔτω εδημιουργήθησαν τὰ ούράνια συστήματα.

Τοιουτοτρόπως οι πρώτοι φιλόσοφοι έθεσαν εις όλην του τήν γενικότητα «τό κοσμολογικόν πρόβλημα», δηλαδή τό πρόβλημα της δημιουργίας και εξελίξεως του φυσικοῦ κόσμου. Τό πρόβλημα τούτο έρευνάται σήμερα εις ἴδιον κλάδον υπό τόν τίτλον «κοσμογονική θεωρία». Ο φυσικός κόσμος αντιμετωπίζεται ως ενιαϊον σύστημα, του όποιου αφ' ενός μεν έρευνώνται τὰ γενικά χαρακτηριστικά στοιχειά και αφ' ετέρου έρευνάται ή δομή της ὕλης. Εις τόν τομέα αυτόν ή επιστήμη έπετέλεσε τόν εικο-

στόν αιώνα σημαντικωτάτας προόδους, αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται εἰς δύο μεγάλας ανακαλυψεις· ἀφ' ἑνός μὲν εἰς τὴν ἀνακάλυψιν ὑπὸ τοῦ Πλανκ τοῦ μυστηριώδους κουαντουμ, τὸ ὁποῖον συνδέεται μὲ τὰς ἀπειροελαχίστας διαστάσεις τῶν ἀτόμων τῆς ὑλῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου μὲ τὴν διατυπωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀϊνσταϊν γενικευμένην θεωρίαν τῆς σχετικότητος, ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τὰς παμμεγίστας διαστάσεις τῶν μαζῶν μέχρι καὶ τῶν πέραν τοῦ γαλαξίου νεφελοειδῶν.

Ἀπὸ τὰς ἐρευνας τῶν γενικωτάτων τούτων προβλημάτων ἀπερρευσεν ἡ σύγχρονος ἀντιληψὶς διὰ τὸν φυσικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος θεμελιούται ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν τοῦ Διαστηματος, τοῦ χρόνου, τῆς ὑλῆς καὶ τῆς κινήσεως.

Εἰς τὴν συνέχειαν τῆς ὁμιλίας μου, ἀφοῦ ὑπομνήσω μὲ πᾶσαν συντομίαν τὰς ἀποψεις τῶν ἀρχαίων διὰ τὸ κοσμολογικὸν πρόβλημα, θὰ ἀναπτύξω περαιτέρω τὰς ἀντιληψεις τῆς κλασσικῆς μηχανικῆς, ἀπὸ τοῦ Καρτεσιῦ καὶ τοῦ Νευτωνοῦ μέχρι τοῦ Ἀϊνσταϊν διὰ τὸ πρόβλημα τοῦτο. Τέλος, ἀφοῦ δώσω τὴν εἰκόνα τοῦ φυσικοῦ κόσμου, συμφώνως πρὸς τὰς σύγχρονους ἀντιληψεις, θὰ προσπαθῶ νὰ καταδείξω τὴν συνοχὴν ἀφ' ἑνός καὶ τὰς διαφορὰς ἀφ' ἑτέρου μεταξὺ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ὅπως τὸν εφάντασθησαν οἱ ἀρχαῖοι, καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ὅπως τὸν ἐκαλλιτέχνησεν ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη.

Αἱ ἐκπληκτικαὶ θεωρίαι τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων

Μετὰ τοὺς Ἴωνας φιλοσοφοὺς ἐνεφανίσθη ἡ μεγάλη μορφή τοῦ Πυθαγόρα, ὁ ὁποῖος ἐκκινῶν ἀπὸ τὴν παρατηρήσιν, ὅτι τὰ πράγματα τοῦ κόσμου συνδέονται κατὰ τρόπους, οἱ ὁποῖοι ἐκφράζονται δι' ἀριθμῶν καὶ ἀριθμητικῶν σχέσεων, ἐδίδαξεν, ὅτι ἡ γενεσιουργὸς οὐσία τῶν παντῶν εἶναι ὁ ἀριθμὸς.

Μετὰ τὸν Πυθαγόραν ἔχομεν ἀφ' ἑνός μὲν τὸν Ἡρακλείτον, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριζεν, ὅτι χαρακτηριστικὸν τοῦ φυσικοῦ κόσμου εἶναι ἡ συνεχὴς ἀλλαγὴ τῶν πραγμάτων καὶ ἀφ' ἑτέρου τοὺς Ἐλεάτας, οἱ ὁποῖοι ἀντιθέτως ὑπεστήριζον, ὅτι ὁ φυσικὸς κόσμος εἶναι ἀμεταβλητὸς καὶ ἀκίνητος. Διέξοδον εἰς τὴν ἀντίθεσιν τῶν δύο τούτων ὑποθέσεων ἔδωσαν ὁ Ἀναξαγόρας καὶ βραδύτερον ὁ Λεύκιππος καὶ ὁ Δημόκριτος, οἱ ὁποῖοι διετύπωσαν τὴν ἀτομικὴν θεωρίαν. Κατὰ ταύτην τὰ πράγματα τοῦ φυσικοῦ κόσμου δημιουργοῦνται διὰ συνενώσεως ἀτόμων κατὰ ποικίλους τρόπους καὶ κατὰ διαφορὰ πλῆθη· τὰ άτομα, τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ

ἐλάχιστα σωματίδια τῆς ὕλης, εἶναι ὅμοια πρὸς ἄλληλα, ἀναλλοίωτα καὶ αἰώνια.

Αἱ θεωρίαι αὗται δὲν ἱκανοποίησαν τὸν Πλάτωνα, διὰ τὸν ὅποιον ὁ φυσικὸς κόσμος, μὲ τὸν ὅποιον εἴμεθα εἰς ἐπαφήν, εἶναι πλήρης ἀτελειῶν· εἶναι ἀντιγραφή τοῦ νοητοῦ κόσμου, ὁ ὅποιος εἶναι ὁ ἀληθὴς κόσμος. Εἰς τὸν νοητὸν κόσμον εὐρίσκονται τὰ πρότυπα τῶν αἰσθητῶν, αἱ ἰδέαι. Αἱ ἰδέαι εἶναι ἀναλλοίωτοι καὶ αἰώνιοι.

Ὁ Ἀριστοτέλης πιστεύει μὲν, καθὼς καὶ ὁ διδάσκαλός του, εἰς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν, τῶν μορφῶν, ἀλλὰ δέχεται, ὅτι ἐξ ἴσου πρὸς τὰς ἰδέας ὑπάρχει καὶ ἡ ὕλη. Αἱ ἰδέαι εἶναι αὐλοὶ μορφαὶ καὶ ἡ ὕλη εἶναι καθ' ἑαυτὴν ἀμορφος. Ὁ κόσμος ὅμως, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ζῶμεν, οὔτε ἀμορφος ὕλη εἶναι, οὔτε αὐλος μορφή. Ἀλλὰ ἀπορρέει ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τούτων.

Ἐν συνεχείᾳ οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ φιλόσοφοι ἐδίδαξαν ὅτι αἱ ἰδέαι τοῦ Πλάτωνος καὶ αἱ μορφαὶ τοῦ Ἀριστοτέλους εἶναι ὁ Θεός. Ὁ Θεός ὑπῆρξε πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ χρόνου. Ὁ Θεός ἐδημιούργησε τὴν ὕλην ἐκ τοῦ μηδενός. Ὁ Θεός ἐδημιούργησε τὸν χρόνον καὶ τὸ Διάστημα.

Ἐκτοτε καὶ μέχρι τῆς Ἀναγεννήσεως ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ σκέψις ἀφ' ἑνός καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀφ' ἑτέρου ἠσκησαν ἰσχυρὰν ἐπιρροὴν εἰς τὰς ἀντιλήψεις περὶ φυσικοῦ κόσμου. Ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ σκέψις, ἀφ' οὗ διήνυσε τὴν πορείαν της διὰ τῶν παραλιακῶν χωρῶν τῆς Μεσογείου, ἀνέζησεν ἰδίως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1450 καὶ 1550, εἰς ὅλην τὴν ἑκτασιν καὶ τὸ μεγαλεῖόν της. Τόσον ὥστε ὁ Ρενάν ἀπεκάλεσε τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς σκέψεως ἐπὶ τῶν νέων κατευθύνσεων τῆς πνευματικῆς δράσεως Ἑλληνικὸν θαῦμα.

Καρτέσιος-Νεύτων-Ἀϊνστάϊν

Τὰς νέας κατευθύνσεις τῆς πνευματικῆς δράσεως, μὲ τὸν πειραματικὸν χαρακτῆρα τῆς ἐπιστήμης, ἐγκαινιάζουν κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τὰ ὀνόματα τοῦ Βάκωνος, τοῦ Καρτεσίου καὶ τοῦ Πασκάλ. Εἰς τὸν Βάκωνα ὀφείλεται ἡ ἐπαγωγικὴ μέθοδος, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ φυσικοὶ καὶ οἱ μηχανικοὶ ἐθεμελίωσαν τὰ πρότυπα τῶν θεωριῶν των.

Ὁ Καρτέσιος ἐθεμελίωσε τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον καὶ ὁ Πασκάλ καὶ βραδύτερον ὁ Κλώντ Μπερνάρ διετύπωσαν τοὺς κανόνας τῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου.

Τοιοιουτρόπως οἱ ἄνθρωποι ὠργάνωσαν μεθόδους σκέψεως,

αι ὁποῖαι τοὺς ἐπέτρεψαν διὰ τῆς λογικῆς, τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πειράματος νὰ προχωρήσουν θριαμβευτικῶς πρὸς τὰς συγχρόνους κατακτήσεις τοῦ πνεύματος.

Εἰς τὴν ριζικὴν στροφὴν τῆς ἐπιστήμης διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς πειραματικῆς μεθοδοῦ ὀφείλεται ἡ ἀλματώδης πρόοδος τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Αἱ ἀνακαλυψαὶ διεδεχόντο ἡ μίαν τὴν ἄλλην, νεαὶ ριζοσπαστικαὶ ἰδεαὶ διετυποῦντο καὶ ἡ πνευματικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἀνάγκην ἐλεγχοῦ καὶ κατευθύνσεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἰδρυθῆσαν, ἰδίως μετὰ τῶν ἐτῶν 1600 καὶ 1750, αἱ πρῶται Ἀκαδημαίαι.

Ἀπὸ τῆς Ἀναγεννήσεως καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀντιληψὶς διὰ τὸν φυσικὸν κόσμον, πέραν τῆς φιλοσοφικῆς θεωρήσεως, ἀπετελέσεν ἀντικειμενὸν καὶ ἐπιστημονικῆς ἐρευνῆς. Ἡ πρώτη φάσις τῆς ἐρευνῆς ἀρχίζει μετὰ τὸ δόγμα τοῦ Καρτεσιου καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀδρανείας τοῦ Νευτωνος διὰ νὰ ἐξελιχθῆ εἰς τὸν σύγχρονον δυσκολώτατον, λόγῳ τῆς ὑψηλῆς σταθμῆς τῶν μαθηματικῶν ἐπὶ τοῦ ὁποῖου θεμελιούται, κλάιδον ὑπὸ τὸν τίτλον «κοσμολογικὴ θεωρία».

Διὰ τὸν Καρτέσιον τὰ πάντα εἰς τὸν κόσμον εἶναι οὐσία, ἡ ὁποία ὑπάρχει ἀφ' ἑαυτῆς. Εἶναι δύο εἶδη οὐσίας, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν ἀνεξαρτήτως ἀλλήλων. Ἀμφότερα ὁμῶς τὰ εἶδη ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ μόνη ἀπολύτος οὐσία. Ὁ Καρτέσιος εἶναι φιλόσοφος, ἀλλ' εἶναι καὶ μαθηματικὸς. Συμπληροῖ λοιπὸν τὸ φιλοσοφικὸν τοῦ οἰκοδομήματός διὰ τῆς μηχανικῆς ἐρμηνείας τῶν φαινομένων. Ὁ Θεὸς ἀπὸ καθορισμένης ἀρχῆς ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον ὠρισμένον ποσοῦν κινήσεως. Τὸ ποσοῦν τοῦτο διατηρεῖται ἔκτοτε ἀναλλοίωτον· τὰ πάντα δὲ κινεῖντο ὑπακούοντα εἰς ὠρισμένους μηχανικοὺς νόμους.

Ἡ πορεία λοιπὸν τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ὡς ὑπακούουσα εἰς ἀναλλοιώτους μηχανικοὺς νόμους, εἶναι καθωρισμένη ἐκ τῶν προτέρων. Ἐὰν κατὰ ταῦτα γνωρίζωμεν κατὰ τινα στιγμήν τὴν καταστάσιν τοῦ φυσικοῦ κόσμου, θὰ δυναμεθὰ νὰ προδιαγράψωμεν καὶ τὴν μελλοντικὴν πορείαν τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ἀκριβῶς ὅπως δυναμεθὰ ἐκ τῶν ἀρχικῶν δεδομένων νὰ προδιαγράψωμεν τὴν πορείαν τῆς λειτουργίας μιᾶς μηχανῆς. Τοιοῦτότρόπως εἰσηχθῆ εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας τὸ δόγμα τοῦ καθωρισμένου (Ντετερμινισμός), τὸ ὁποῖον θεμελιούται ἐπὶ τοῦ δόγματος τοῦ Καρτεσιου, καὶ ἐνεκαίνιασθη ἡ ἐποχὴ τῶν μηχανικῶν προτυπῶν τοῦ Χέλμχολτς καὶ τοῦ λόρδου Κέλβιν, οἱ ὁποῖοι ἐπίστευον ὅτι ἅπαντα τὰ φυσικὰ φαινόμενα ἤτο δυνατόν νὰ παρασταθῶσι διὰ μηχανικῶν προτυπῶν.

Ὁ Καρτέσιος ἀπέθανε τὸ ἔτος 1650 καὶ ὀλίγα ἔτη βραδύτερον ἐμεσουράνει ἡ φυσιογνωμία τοῦ Νεύτωνος.

Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς ὑπὸ τοῦ Νεύτωνος τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἀπολύτου διαστήματος καὶ τοῦ ἀπολύτου χρόνου, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τὸ δόγμα τοῦ Καρτεσιῦ ἐθεμελιώθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἱστορίαν ἐπιστημονικὸν οἰκοδόμημα τοῦ φυσικοῦ κόσμου.

Θεμελιώδη χαρακτηριστικὰ τοῦ φυσικοῦ κόσμου εἶναι: Πρῶτον· τὸ διάστημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑφίσταται ὁ ὑλικὸς κόσμος καὶ συντελοῦνται τὰ φυσικὰ φαινόμενα. Δεύτερον· ὁ ὑλικὸς κόσμος ἐντὸς τοῦ διαστήματος καὶ τρίτον· ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ροὺν τοῦ ὁποίου ἐξελισσεται ὁ φυσικὸς κόσμος.

Ἡ ἐννοια τοῦ ἀπολύτου διαστήματος ἀπορρέει ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀδρανείας τοῦ Νεύτωνος· ἡ ἀρχὴ αὕτη, ὡς μὴ θέτουσα φραγμὸν εἰς τὰς ταχύτητας τῶν σωμάτων, αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατόν νὰ γίνουιν καὶ ἄπειροι, συνεπάγεται τὴν ἐννοίαν τῆς ἀπολύτου κινήσεως. Ἀναγκαῖα προϋπὸθεσις διὰ τὴν ἀπόλυτον κίνησιν εἶναι τὸ ἀπόλυτον διάστημα, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται ἀπεριορίστως πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις. Τὸ διάστημα τοῦ Νεύτωνος διαφέρει τοῦ διαστήματος τῆς γεωμετρίας τοῦ Εὐκλείδου. Εἰς τὴν γεωμετρίαν τοῦ Εὐκλείδου ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ αἰσθητικὴ ἐννοια τῆς μορφῆς ἀποκτᾶται διὰ τῶν ὀρίων τῶν σωμάτων· εἶναι ἡ ἴδια ἐννοια, τὴν ὁποῖαν δίδει ὁ Πλάτων εἰς τὸν Μένωνα: «Κατὰ γὰρ παντὸς σχήματος λέγω, εἰς ὃ τὸ στερεὸν περαίνει, ταῦτ' εἶναι σχῆμα· ὅπερ ἂν σουλλαβῶν εἶποιμι στερεοῦ πέρασ σχῆμα εἶναι». Δὲν ἐτίθετο λοιπὸν εἰς τὴν γεωμετρίαν τοῦ Εὐκλείδου πρόβλημα διαχωρισμοῦ τῆς ὑλικῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ διαστήματος. Μόνον κατόπιν τῆς εἰσαγωγῆς ὑπὸ τοῦ Καρτεσιῦ τῶν συντεταγμένων καὶ θεμελιώσεως τῆς ἀναλυτικῆς γεωμετρίας, τὸ διάστημα ἀποκτᾶ ἐννοίαν ἀνεξάρτητον τῆς ὑλικῆς ἐκτάσεως καὶ ἀποτελεῖ αὐτόνομον ἀντικείμενον ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Ἡ ἐπιστῆμη πρέπει πλέον νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἐρωτήματα:

Τί εἶναι διάστημα; Τοῦτο εἶναι πραγματικὸν ἢ εἶναι ἀπόρροια τῆς φαντασίας μας; Εἶναι πεπερασμένον ἢ εἶναι ἄπειρον; Ὁ Νεύτων, ἔδωκε τὸν ἐξῆς ὀρισμὸν τοῦ διαστήματος: «Τὸ διάστημα εἶναι πραγματικὸν καὶ ἀπόλυτον, ὅμοιον πρὸς ἑαυτὸ κατὰ τὸν ροὺν τοῦ χρόνου καὶ μὴ ἔχον οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα».

Ὅπως διὰ τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν ἡ ἐννοια τοῦ διαστήματος εἶναι συνυφασμένη μετὰ τὰ σώματα καὶ τὰ σχήματα, οὕτω καὶ ἡ ἐννοια τοῦ χρόνου εἶναι συνυφασμένη μετὰ τὴν διάρκειαν τῶν πραγμάτων. Ὁ Νεύτων ἔδωκε πρῶτος τὴν ἐννοίαν τοῦ ἀπολύτου χρό-

νου· «ο ἄπολυτος χρόνος εἶναι ο ἀληθής και μαθηματικός χρόνος, ο ὁποῖος ρεει καθ' εαυτον και ομοιομορφως και ανεξαρτητως πρὸς τα εξωτερικα ἀντικειμενα».

Τά μαθηματικά εἰς τὴν κοσμολογίαν

Τοιοιτοτροπως ἔχομεν τὴν πρώτην επιστημονικὴν ἀντιληψιν τοῦ φυσικοῦ κοσμου, ο ὁποῖος θεμελιούται ἐπι τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἀπολυτου διαστηματος, τοῦ ἀπολυτου χρονου και τοῦ δογματος τοῦ Καρτεσιου.

Τα φυσικα φαινομενα παριστανται ἐντος τοῦ ἀπολυτου διαστηματος και τοῦ ἀπολυτου χρονου δια σχηματων και κινήσεων· ἡ δε πορεία τῶν φαινομενων ὑπακούει εἰς τὸ δογμα τοῦ καθωρισμενου. Αὐτος εἶναι ὁ φυσικὸς κοσμος τῆς κλασσικῆς μηχανικῆς, ἡ ὁποία ἀπο τῆς ἐποχῆς τοῦ Καρτεσιου και τοῦ Νευτωνος μεχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰῶνος μας ἐγνώρισε μεγαλους θριαμβους.

Ἡ ἐφαρμογή τοῦ δογματος τοῦ καθωρισμενου εἰς τὸν φυσικὸν κοσμον ἐπιτυγχανεται δια τῶν διαφορικῶν ἐξισώσεων και τῶν ολοκληρωματων. Δια τῶν διαφορικῶν ἐξισώσεων διατυποῦμεν τὴν στοιχειωδὴ πορείαν τῶν φαινομενων εἰς ἀπειρως μικρον χρόνον και δια τῶν ολοκληρωματων ἀποκτῶμεν ἀντιληψιν τῆς πορείας τῶν φαινομενων εἰς πεπερασμένην χρονικὴν διάρκειαν. Τοιοιτοτροπως ἡ επιστημονικὴ ἐρευνα τοῦ φυσικοῦ κόσμου συνυφαινεται μετὰ τὴν προοδὸν τῶν μαθηματικῶν. Μία ἄμιλλα τῆς ὁποίας δὲν εὐρισκομεν ἀντίστοιχον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπιστημῆς, συνετελεσθη μετὰ τῶν σημαντικωτάτων προοδῶν τῶν μαθηματικῶν και τῶν ἀντιλήψεων δια τὸν φυσικὸν κοσμον, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπερρευσεν ἡ γενικευμένη θεωρία τῆς σχετικότητος, τὸ καταπληκτικωτερον ἴσως οἰκοδομημα τῆς διανοήσεως, τὸ ὁποῖον ἐκαλλιτεχνήθη μεχρι σήμερον. Εἰς τὸ οἰκοδομημα αὐτὸ τα μαθηματικα εἶναι τοσον συνδεδεμένα μετὰ τὰς φυσικὰς ὀντότητας, ὅπως εἶναι τὸ χρόνοδιάστημα, τὰ πεδία, ἡ γενικευμένη ἐννοια τῆς βαρύτητος, ὡστε ἐπαναβιοῦν αἱ πιστεῖς τοῦ Πυθαγόρα και τοῦ Πλάτωνος δια τὰ μαθηματικά. Χωρὶς τὰ μαθηματικά και ἡ ἐγγυτέρα πρὸς ἡμᾶς περιοχὴ τοῦ φυσικοῦ κοσμου θὰ ἐκαλυπτετο ὑπὸ πυκνοτάτης ὀμίχλης και θὰ εἶχομεν ἀμυδροτάτην ἢ και ψευδῆ εἰκόνα ἀκόμη και τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντός μας. Ἐξ ἄλλου, τὰ μαθηματικά συλλαμβάνουν και διατηροῦν ἐκ τῶν θεωριῶν τὸ ἀναλλοιωτον δια νὰ κατευθύνουν τὴν σκέψιν πρὸς τὸν κοσμον τῶν ἰδεῶν, ὁ ὁποῖος εἶναι πέραν τοῦ κόσμου τῆς πείρας.

Ἡ κλασσικὴ ἐπιστῆμη ἐθριάμβευσεν εἰς τὴν γονιμωτάτην

ἐποχήν ἀπό τοῦ Καρτεσιού καὶ τοῦ Νεύτωνος μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος μας, τὴν ὁποῖαν χαρακτηρίζουν νέαι ἐπαναστάσεις εἰς τὴν κατεύθυνσιν τῆς πορείας τῆς σκέψεως. Τὰ θεμελιώδη χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα κατηύθυναν πρὸς τοὺς νέους ὀρίζοντας τῆς σκέψεως εἶναι τὰ ἑξῆς: Πρῶτον: Ἡ ἀνακάλυψις τῶν ραδιενεργῶν σωμάτων. Δεύτερον: Ἡ ἀνακάλυψις ὑπὸ τοῦ Πλάνκ τοῦ μυστηριώδους κβάντουμ καὶ ἡ διατυπωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Πλάνκ θεωρία, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποῖαν ἡ πορεία τῶν φυσικῶν φαινομένων δὲν εἶναι συνεχῆς, ἀλλ' εἶναι προῖον μικροσκοπικῶν ταλαντώσεων. Τρίτον: Ἡ σύνθεσις τῶν ἐννοιῶν τοῦ διαστήματος καὶ τοῦ χρόνου εἰς τὸ τετραδιάστατον χρονοδιάστημα· καὶ τέταρτον: Ἡ θεωρία τῆς σχετικότητος, τὴν ὁποῖαν ὑπὸ τὴν ἀρχικὴν τῆς μορφῆν διετύπωσεν ὁ Ἀϊνστάϊν, κατὰ τὸ 1906 διὰ τὴν ἐξυψώσῃ ὁ ἴδιος κατόπι ἀόκνου καὶ ἐπιμόνου ἐργασίας εἰς τὸ περιλαμβάνον οἰκοδόμημα τῆς γενικευμένης θεωρίας τῆς σχετικότητος.

Ἐκ τῆς ἐρεῦνης καὶ ἀλληλοεπιδράσεως τῶν νέων τούτων θεωριῶν καὶ ἀνακαλύψεων ἀπέρρευσε νέα ἀντίληψις διὰ τὸν φυσικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος οἰκοδομεῖται πλέον ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν τοῦ χρονο-διαστήματος, τοῦ σφαιρικοῦ τοῦ σχήματος καὶ τῶν νέων ἀντιλήψεων τῆς δομῆς τῆς ὕλης. Θὰ δώσω μερικὰς χαρακτηριστικὰς γραμμάς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ὅπως τὸν ἐκαλλιτέχνησεν ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη.

Τὸ τετραδιάστατον χρονο-διάστημα καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ μέλλοντος

Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1917 ὁ Ἀϊνστάϊν ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ θεωρία τοῦ Πλάνκ εἶχεν ἐπαναστατικὴν ἐπίδρασιν, ὅσον ἀφορᾷ τὸ δόγμα τοῦ καθωρισμένου. Τῷ ὄντι, διὰ τῶν δεδομένων τῶν νέων θεωριῶν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προβλέψωμεν, ὅτι τὴν κατάστασιν A φαινομένου τινός θὰ διαδεχθῇ ἡ κατάστασις B. Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν εἶναι ὅτι τὴν κατάστασιν A εἶναι πιθανόν νὰ διαδεχθῇ ἡ κατάστασις B ἢ Γ ἢ καὶ πλῆθος ἄλλων καταστάσεων β, γ κλπ. εἶναι ἡ πιθανωτέρα διὰ τὴν νὰ διαδεχθῇ τὴν A. Ἐπὶ παραδείγματι, ὁ ἐκφυλισμὸς τῶν ἀτόμων μάζης ραδίου εἰς ἄτομα μολύβδου καὶ ἡλίου ἀκολουθεῖ τὴν πορείαν τῶν θανάτων τοῦ πληθυσμοῦ μιᾶς πόλεως, ἐάν ὑποθέσωμεν ὅτι δὲν ὑπάρχουν γεννήσεις. Εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ προβλέψωμεν ὅτι ἐντὸς ὠρισμένου χρονικοῦ διαστήματος θὰ ἐκφυλισθῇ ποσὸν ἀτόμων ἐκ τῆς μάζης τοῦ ραδίου, ἀλλὰ οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ προδιαγράψωμεν ποῖα ἀκριβῶς ἐκ τῶν ἀτόμων τῆς μάζης θὰ ἐκ-

φυλισθοῦν, οὔτε και να προυπολογίσωμεν επακριβῶς τὸ πλῆθος τῶν. Τοιοῦτοτρόπως, δια τὰς νέας θεωρίας κατέρρευσε τὸ δόγμα τοῦ καθωρισμένου και ἡ πορεία τῶν φαινομένων ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἐκφράζεται δια τῆς γλώσσης τῆς θεωρίας τῶν πιθανοτήτων.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν πειραμάτων τοῦ Φουκῶ και τοῦ Φιζῶ δια τὸν προσδιορισμὸν τῆς ταχυτητος τοῦ φωτός εἶχον αναφυῆ δυσκολώτατα προβλήματα. Ἐξ ἄλλου, εἰς τὴν θεωρίαν τῆς σχετικότητος ἢ χρονικὴ διάρκεια και ἠ ἀπόστασις δὲν ἀντιμετωπίζονται ὡς ἀπολυτοὶ ἐννοιαί, ἀλλ' ὡς σχετικαί. Ἐντεῦθεν ἐγένετο ἔλεγχος τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἀπολυτοῦ διαστήματος και τοῦ ἀπολυτοῦ χρόνου τοῦ Νευτωνος, με ἀποτέλεσμα τὴν συνθεσιν τῶν ἐννοιῶν τούτων εἰς τὴν ἐννοίαν τοῦ τετραδιαστατοῦ χρονο-διαστήματος. Εἰς τὸ σύστημα τοῦτο ὁ συγχρονισμὸς τῶν φαινομένων εἶναι ἐννοια σχετικὴ. Δὲν εἶναι δηλαδὴ δυνατόν να ὁμιλῶμεν διὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἰς δύο διαφόρους χρονικὰς στιγμὰς. Τὸ τετραδιαστατον χρονο-διάστημα εἶναι δημιουργημὰ τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης· εἶναι ἐντελῶς νέον στοιχεῖον και θα χρειασθῆ αρκετὸς χρόνος δια να ἐξοικειωθῆ ἡ σκεψις πρὸς τὴν φυσικὴν ἐννοίαν τοῦ στοιχείου τούτου. Τότε θα διδάσκεται εἰς τὰ σχολεῖα μία νέα γεωμετρία με προβολικὰς παραστάσεις, τὰς ὁποίας θα εἰσαγαγῆ κάποιος νέος Μόνγκε. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν κατευθυσιν, ἡ φιλοσοφία θα ἀνοιξῆ νέους ὀριζοντας οὔτως ὡστε ἡ σκεψις και ἡ φαντασία να προσαρμοσθοῦν πρὸς τὴν ἐννοίαν τοῦ τετραδιαστατοῦ χρονο-διαστήματος. Πέραν λοιπὸν τῆς θεωρίας τῶν πιθανοτήτων, τὸ τετραδιαστατον χρονο-διάστημα εἶναι στοιχεῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου θεμελιούται ἡ νέα ἀντιληψις δια τὸν φυσικὸν κόσμον.

Αἱ νέαι γεωμετρίαί και ἡ μορφή τοῦ σύμπαντος

Ἄλλο γνῶρισμὰ τοῦ συγχρόνου οικοδομηματος τοῦ φυσικοῦ κόσμου εἶναι τὸ κλειστὸν σχῆμα του. Πρῶτος ὁ Αἰνστάιν διευτύπωσε τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ φυσικὸς κόσμος δὲν εἶναι ἀπειρος, ἀλλὰ πεπερασμένος και εἰσηγαγεν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς βαρυτητος τὴν κοσμολογικὴν σταθεράν, ἡ ὁποία συνδέεται με τὰς διαστάσεις τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ὁ Αἰνστάιν ἀνεπτυξε τὴν θεωρίαν τοῦ κυλινδρικοῦ σχήματος, ἐνῶ ὁ Ὁλλανδὸς Ντε Σίττερ ἠρευνῆσε τὴν ὑπόθεσιν τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Τέλος, ὁ Λεμαντρ διευτύπωσε τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τὸ σχῆμα τοῦ φυσικοῦ κόσμου εἶναι σφαιρικόν, ἀλλὰ αἱ διαστάσεις τοῦ φυσικοῦ

κόσμου δέν εἶναι σταθεραί, ὅπως ὑπέθεσεν ὁ Ντέ Σίττερ, ἀλλ' αὐξάνουν συνεχῶς. Ἐχομεν οὕτω νέον στοιχεῖον τῆς συγχρόνου ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ὅτι τό σχῆμα του εἶναι σφαιρικόν καί αἱ διαστάσεις του αὐξάνουν συνεχῶς.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ κλειστοῦ φυσικοῦ κόσμου εἴτε ἐν μέρει, ὅπως εἶναι τό κυλινδρικό σχῆμα, εἴτε ὀλικῶς κλειστοῦ, ὅπως εἶναι τό σφαιρικό σχῆμα, δέν ἦτο δυνατόν νά διατυπωθῆ παρά μόνον μετὰ τήν ἀνακάλυψιν τῶν μὴ Εὐκλείδιων γεωμετριῶν. Μέχρι τῶν μέσων τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος οὐδεὶς γεωμέτρης εἶχε διανοηθῆ νά οἰκοδομήσῃ γεωμετρίαν διάφορον τῆς γεωμετρίας τοῦ Εὐκλείδου. Καί τοῦτο, διότι εἶχε καταδειχθῆ, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νά ἀποδειχθῆ, τό ἀξίωμα τοῦ Εὐκλείδου. Ὁ Γκάους ὑπεστήριξε πρῶτος ὅτι τό ἀδύνατον τῆς ἀποδείξεως τοῦ ἀξιώματος τοῦ Εὐκλείδου ὀφείλεται εἰς τό δεδομένον, ὅτι διά τοῦ ἀξιώματος τούτου εισάγεται τό νέον στοιχεῖον τῶν παραλλήλων. Ἐάν λοιπόν ἀφίσωμεν κατά μέρος τό ἀξίωμα τοῦ Εὐκλείδου, θά εἶναι δυνατόν νά κατασκευάσωμεν νέαν γεωμετρίαν, τήν ὁποίαν ὁ Γκάους ἐκάλεσεν ἀντιευκλειδική καί οἱ μεταγενέστεροι μὴ Εὐκλείδιον. Ἡ δόξα τῆς κατασκευῆς τῆς πρώτης μὴ Εὐκλείδιου γεωμετρίας ἀνήκει ἀφ' ἑνός εἰς τόν Λομπατσέβσκι καί ἀφ' ἑτέρου εἰς τοὺς Μπωλυαί. Ἐξ ἄλλου ὁ Ρήμαν εἶναι ὁ πρῶτος μαθηματικός, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξε, ὅτι ἡ ἔννοια τῆς εὐθείας, ἡ ὁποία, καθῶς δεχόμεθα εἰς τήν Εὐκλείδιον γεωμετρίαν, εἶναι δυνατόν νά ἐπεκτείνεται ἐκατέρωθεν ἀπεριορίστως, εἶναι καθαρὰ ὑπόθεσις. Αἱ ἀντιλήψεις τοῦ Γκάους, τοῦ Λομπατσέβσκι, τῶν Μπωλυαί καί τοῦ Ρήμαν, ὠδήγησαν εἰς τήν διατύπωσιν τριῶν μορφῶν διαστήματος, αἱ ὁποῖαι ἀντιστοιχοῦν εἰς τρεῖς τύπους μὴ Εὐκλείδιου γεωμετρίας. Αἱ τρεῖς αὗται μορφαί διαστημάτων ἀντιστοιχοῦν εἰς τρεῖς ἰδεατάς ἀντιλήψεις, αἱ ὁποῖαι θεωρητικῶς δέν ἀντιτίθενται πρὸς ἀλλήλας καί ἐκ τῶν ὁποίων λογικῶς οὐδεμία ὑπερτερεῖ τῆς ἄλλης. Ἐάν ὁμως λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καί τόν φυσικόν παράγοντα, ἀναζητήσωμεν δηλαδή τήν μορφήν τοῦ διαστήματος, ὡς πρὸς τό ὁποῖον αἱ ἀρχαί τῆς σχετικότητος νά διατυποῦνται μέ σαφήνειαν καί ἀπλότητα, διαπιστοῦμεν ὅτι τοῦτο εἶναι τό σφαιρικό διάστημα τοῦ Ρήμαν.

Τοιοιουτρόπως, διά τήν μηχανικήν τῆς γενικευμένης θεωρίας τῆς σχετικότητος ἔχομεν τό σφαιρικό διάστημα τοῦ Ρήμαν, ἐνῶ διά τήν κλασσικήν μηχανικήν, ἔχομεν τό ἀπόλυτον διάστημα τοῦ Νεύτωνος, ἐντός τοῦ ὁποίου ἀληθεύει ἡ Εὐκλείδιος γεωμετρία. Ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ ἀπολύτου διαστήματος εἰς τό σφαιρικό ἐπετεύχθη διά τῆς καλλιέργειας τῆς σκέψεως ἐκ τῶν παρα-

τηρησεων του ουρανού, ιδιαίτερως εκ τῆς διεισδυσεως εις τας απωτέρας έκτασεις του δια τῶν νεωτέρων ισχυρῶν ὀργανων. Δια να έχωμεν παραστατικην εἰκόνα τῆς μεταβάσεως ἐκ τοῦ ἀπολύτου διαστήματος εις τὸ σφαιρικόν, ἄς φαντασθῶμεν ὅτι ἡ Γῆ περιβαλλετο ἀπὸ συννεφα οὕτως ὥστε να καθίστατο ἀδύνατος ἡ παρατηρησις τῶν ἀστέρων· καὶ ἐπὶ πλέον ὅτι δὲν ὑπῆρχον ὠκεανοὶ διὰ νὰ παρέχουν τὴν εἰκόνα τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος, ἀλλὰ μικραὶ λίμναι διαχωριζόμεναι ἀπὸ ὑψηλά καὶ δισπρόσιτα ὄρη. Οἱ ἄνθρωποι θα ἐφантаζοντο ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς εἶναι ἐπιπέδος καὶ ἐκτείνεται ἀπεριοριστῶς πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις. Ἡ ἀντίληψις αὕτη θα διετηρεῖτο ἕως ὅτου οἱ ἄνθρωποι ἀπέκτων μέσα συγκοινωνίας τοιαῦτα, ὥστε νὰ παρατηρήσουν ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ διανύσουν τὴν ἐκτασιν τῆς Γῆς καὶ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὸ σημεῖον ἀναχωρησεῶς τῶν. Τότε θα ἐσχηματίζον τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα κλειστόν.

Ἀναλογος σειρὰ σκέψεων δίδει τὴν ἀντίληψιν τοῦ ἀπολύτου διαστήματος τοῦ Νεύτωνος καὶ τοῦ σφαιρικοῦ διαστήματος τοῦ Ρημαν. Εἰς τὴν μαθηματικὴν γλῶσσαν, τὸ ἀπόλυτον διάστημα χαρακτηρίζεται μὲ καμπυλότητα ἴσην πρὸς μηδέν, ἐνῶ ὁ σφαιρικὸς κόσμος ἔχει καμπυλότητα θετικὴν. Ἡ καμπυλότης τοῦ φυσικοῦ κόσμου συνδέεται μὲ τὴν πυκνότητα τῆς ὕλης. Ἢδη κατὰ τὸ ἔτος 1922 ὁ Ρώσος μαθηματικὸς Α. Φρήντμαν ὑπεστήριξεν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ θεμελιώσωμεν τὴν θεωρίαν τοῦ κλειστοῦ φυσικοῦ κόσμου καὶ μὲ τὴν ἀντικαταστασιν τῆς κοσμολογικῆς σταθερᾶς τοῦ Ἀϊνσταϊν δια τῆς πυκνότητος τῆς ὕλης ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἡ πυκνοτης τῆς ὕλης ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ κόσμου εἶναι διάφορος τοῦ μηδενός. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1945 ὁ Ἀϊνσταϊν ἐδέχθη ὅτι ἡ λύσις αὕτη τοῦ Φρήντμαν προσαρμόζεται περισσότερο πρὸς τὴν λογικὴν, ἐπὶ δὲ καὶ ἀπλοποιεῖ τὸ μαθηματικὸν οἰκοδόμημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θεμελιούται ἡ θεωρία τοῦ διαστελλομένου φυσικοῦ κόσμου. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Ἀϊνσταϊν διετύπωσε τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ἡ καμπυλότης τοῦ φυσικοῦ κόσμου εἰς τινὰ περιοχὴν τοῦ εἶναι ἀναλογος τῆς πυκνότητος τῆς ὕλης, ἐξ αἰτίας τῶν παμμεγίστων κενῶν μεταξύ τῶν οὐρανίων συστημάτων εἶναι ἐλαχίστη καὶ ἡ μέση καμπυλότης τοῦ φυσικοῦ κόσμου εἶναι ἐξαιρετικῶς μικρά. Ἐάν δεχθῶμεν μετὰ μεγάλης προσεγγίσεως ὅτι ἡ μέση πυκνότης τῆς ὕλης εἶναι ἴση πρὸς μηδέν, θα έχωμεν φυσικὸν κόσμον καμπυλότητος ἴσης πρὸς τὸ μηδέν, δηλαδὴ τὸν φυσικὸν κόσμον τῆς μηχανικῆς τοῦ Νεύτωνος.

Ἐν συμπερασματι, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ φυσικοῦ κόσμου τῆς γενικευμένης θεωρίας τῆς σχετικότητος, θεμελιούται ἐκ τῆς

συνδέσεως εἰς ἐνιαῖον σύνολον τῶν ἐννοιῶν τοῦ διαστήματος τοῦ χρόνου, τῆς ὕλης καὶ τῆς κινήσεως. Ἐκ τῆς συνθέσεως τῶν ἐννοιῶν τοῦ διαστήματος καὶ τοῦ χρόνου ἀπορρέει τὸ τετραδιάστατον χρονοδιάστημα. Ἡ ὕλη διὰ τῆς πυκνότητός της δίδει κάμπυλότητα ἐκ τῆς ὁποίας ἀπορρέει τὸ σφαιρικόν σχῆμα τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Τέλος, ἐξ αἰτίας τῆς κινήσεως ἡ ὕλη ἐξογκοῦται καὶ ὁ φυσικὸς κόσμος διαστέλλεται. Ἡ πορεία τῶν φαινομένων εἰς τὸν διαστελλόμενον σφαιρικόν φυσικόν κόσμον ἀκολουθεῖ νόμους, τοὺς ὁποίους διδάσκει ἡ θεωρία τῶν πιθανοτήτων.

Ἡ μηχανικὴ τῆς γενικευμένης θεωρίας τῆς σχετικότητος ἀποσκοπεῖ νὰ διαχωρίσῃ τὰς ὀντότητας τοῦ φυσικοῦ κόσμου, αἱ ὁποῖαι κέκτηνται φυσικὴν ἐννοίαν, μόνον ὅταν ἀναφέρονται ὡς πρὸς τινὰ παρατηρητὴν, ἀπὸ τὰς ὀντότητας αἱ ὁποῖαι κέκτηνται αὐτόνομον ὑπόστασιν ἀνεξάρτητον τοῦ παρατηρητοῦ καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς παρατηρήσεως. Ἐπὶ παραδείγματι, εἰς τὴν κλασσικὴν μηχανικὴν ἡ ἐννοία τῆς δυνάμεως εἶναι τεχνικὸν δημιουργημὰ ἐξαρτώμενον ἐκ τῆς θέσεως τοῦ παρατηρητοῦ καὶ ἐκ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Καρτεσιανοῦ συστήματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφερόμεθα. Ἀντιθέτως, ἡ κάμπυλότης τοῦ σφαιρικοῦ φυσικοῦ κόσμου εἶναι μέγεθος ἀπόλυτον. Αἱ ἀπόλυτοι ὀντότητες ἐκφράζονται ὑπὸ φυσικῶν νόμων, τῶν ὁποίων ἡ μορφή διατηρεῖται ἀναλλοίωτος. Τοιοῦτοτρόπως, ἡ νεωτέρα ἐπιστῆμη κατευθύνει τὴν σκέψιν πρὸς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ ἀπολύτου ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ κόσμου.

Ὅσον εἶναι δύσκολον ἡ σκέψις καὶ ἡ φαντασία νὰ συλλάβουν τὴν εἰκόνα ἐνὸς κόσμου χωρὶς ὄρια ὁ ὁποῖος νὰ ἐκτείνεται ἀπεριορίστως πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις ἐξ ἴσου εἶναι δύσκολον νὰ συλλάβουν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ πεπερασμένου σφαιρικοῦ κόσμου τῆς συγχρόνου Ἐπιστήμης.

Διὰ τὸν πεπερασμένον σφαιρικόν κόσμον προβάλλονται αἱ ἴδιαι ἀπορίαι, τὰς ὁποίας διετύπωσαν οἱ ἀρχαῖοι, ὅταν ἐπεδίωκον διὰ τῆς λογικῆς νὰ καταδείξουν ὅτι ὁ κόσμος εἶναι ἀπειρος. Οὕτως ὁ Ἐπίκουρος, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ Διογένης Λαέρτιος, ὑπεστήριζεν ὅτι «τὸ πᾶν τὸ ἀπειρόν ἐστὶ· τὸ γὰρ πεπερασμένον ἄκρον ἔχει· τὸ δὲ ἄκρον παρ' ἑτερόν τι θεωρεῖται». Ἐάν ὁ φυσικὸς κόσμος εἶναι πεπερασμένος, θὰ πρέπει νὰ ἔχη ἀκρότατα ὄρια. Πῶς δυνάμεθα ὁμως νὰ φαντασθῶμεν ταῦτα; Καὶ τί θὰ εἶναι πέραν τῶν ἀκροτάτων ὁρίων; Ἐάν ἡ ὕλη ἐκινεῖτο πρὸς τὰ ἀκρότατα πέρατα τοῦ πεπερασμένου κόσμου, πῶς θὰ διήρχετο διὰ τῶν ἐξωτάτων ὁρίων καὶ ποῖα θὰ ἦτο ἡ περαιτέρω πορεία της;

Ἡ σύγχρονος ἐπιστῆμη, καθὼς εἶδομεν, δίδει ἀπάντησιν εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς διαστολῆς τοῦ φυσι-

κοῦ κόσμου. Ὁ φυσικὸς κόσμος διαστελλεται οὕτως ὥστε ἡ ὕλη ἐξαπλοῦται καὶ ὁ ὄγκος τοῦ φυσικοῦ κόσμου αὐξάνει συνεχῶς. Ἡ θεωρία τοῦ διαστελλομένου φυσικοῦ κόσμου συμφωνεῖ πρὸς πλείστας παρατηρήσεις, ἀναποκρίνεται πρὸς τὴν γενικευμένην θεωρίαν τῆς σχετικότητος, καὶ καθὼς υποστηρίζει ὁ Ἐντικτυον εἶναι δυνατόν νὰ οἰκοδομηθῇ καὶ δια τῆς γενικευσεως τῆς κβα- ντικῆς μηχανικῆς. Συμφωνῶς πρὸς τὰς ἀντιλήψεις τῆς συγχρο- νου ἐπιστήμης ἡ διαστολὴ τοῦ φυσικοῦ κόσμου ὀφείλεται εἰς κο- σμικὰς ἀπωστικὰς δυνάμεις· αἱ δυνάμεις αὗται ἀνταγωνίζονται, μὲ θετικὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀποτέλεσμα, τὰς ἐλκτικὰς δυνάμεις με- ταξὺ τῶν μαζῶν τῶν οὐρανίων συστημάτων. Ἀναλογον ἀνταγωνι- σμὸν ἔχομεν καὶ εἰς τοὺς πυρῆνας τῶν ἀτόμων μεταξὺ τῶν δυνα- μεων συνοχῆς καὶ τῶν ἀπωστικῶν δυνάμεων τῶν πρωτονίων. Συμφωνῶς πρὸς τὰς συγχρόνους θεωρίας, λόγω τῆς διαστολῆς τοῦ φυσικοῦ κόσμου, αἱ ἀποστάσεις μεταξὺ τῶν οὐρανίων συστη- μάτων θὰ διπλασιασθοῦν μετὰ παροδὸν χιλίων πεντακοσίων ἑκα- τομμυρίων ἐτῶν φῶτός.

Ἡ θεωρία τοῦ διαστελλομένου φυσικοῦ κόσμου προκαλεῖ νέας ἀπορίας καὶ προβάλλει δυσκολώτατα προβλήματα. Ἐπι πα- ραδειγματὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ φαντασθῶμεν τὴν ἑκτασίαν πέραν τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ἢ ὅποια δια τῆς διαστολῆς τοῦ διεισ- δυεῖ βαθμῆδον ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ κόσμου, δια νὰ ἀποτελέσῃ νέας περιοχὰς τοῦ βασιλείου του;

Εἰς τὸν διαστελλόμενον φυσικὸν κόσμον ὁ ὅρος «ἀπόστασις» ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν μετρήσεων δια τῶν συνήθων μέσων εἶναι ὅρος ἀνευ σημασίας. Ἐντεῦθεν ἐθεμελιώθη ὁ κλάδος τῆς κινή- ματικῆς τῆς γενικευμένης θεωρίας τῆς σχετικότητος, δια τοῦ ὁποίου ἐρευνῶνται αἱ κινήσεις καὶ αἱ ἀποστάσεις ἐντὸς τοῦ δια- στελλομένου φυσικοῦ κόσμου.

Ἡ θεωρία τοῦ διαστελλομένου φυσικοῦ κόσμου ἐνισχύει τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Ἡρακλείτου καὶ καταδεικνύει πόσον πενίχρα θὰ εἶναι πάντοτε τὰ συμπεράσματα ἐκ τῶν προσπαθειῶν τῆς κατα- κτησεως τῶν ἀχανῶν ἑκτασεων. Διότι ἡ ἑκτασις, τὴν ὁποίαν ἤρχισεν ἤδη νὰ ἐρευνᾷ ὁ ἄνθρωπος δια τῶν ἰσχυροτάτων τεχνη- τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησε καὶ τῶν πολὺ τελειότερων, τὰ ὁποῖα θὰ ἀποκτηθῇ εἰς τὸ μέλλον, θὰ εἶναι ἀπειροελαχιστον τμήμα τοῦ ὅλου, τὸ ὁποῖον διαστελλόμενον θὰ ἐκφευγῇ πέραν τῶν ὁρίων, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἐντείνωνται αἱ δυνατότητες τῆς ἐπι- στήμης, ἀλλὰ καὶ τῆς φαντασίας.

Ὡς ἐξέθεσα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ὁμιλίας μου, θὰ προσεπαθῶ νὰ καταδειξῶ τὴν συνοχὴν ἀφ' ἑνὸς καὶ τὰς διαφορὰς ἀφ' ἑτε-

ρου μεταξύ τῶν ἀντιλήψεων τῶν ἀρχαίων καί τῶν συγχρόνων διά τόν φυσικόν κόσμον. Νομίζω, ὅτι τά χαρακτηριστικά σημεῖα τῆς συνοχῆς καί τῆς διαφορᾶς ἀπορρέουν ἀφ' ἑαυτῶν ἐξ ὧσων ἐξέθεσα. Διά τούς ἀρχαίους ἡ ἀντίληψις τοῦ φυσικοῦ κόσμου, ἐθεμελιούτο ἐπί τῶν ἐννοιῶν τοῦ διαστήματος καί τοῦ χρόνου, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀνεξάρτητοι ἀλλήλων καί συνεδέοντο ἀντιστοιχῶς μέ τήν ὕλην καί τήν πορείαν τῶν γεγονότων. Εἰς τήν ἐνδιάμεσον ἐποχήν, μεταξύ Νεύτωνος καί Ἀϊνστάιν, ἔχομεν τόν φυσικόν κόσμον τῆς κλασσικῆς μηχανικῆς, ὁποῖος θεμελιούται ἐπί τῶν ἐννοιῶν τοῦ ἀπολύτου διαστήματος καί τοῦ ἀπολύτου χρόνου, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀνεξάρτητοι ἀλλήλων καί ἀνεξάρτητοι πρὸς τήν ὕλην καί τήν πορείαν τῶν πραγμάτων. Τέλος, ὁ φυσικός κόσμος τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης εἶναι τό ἀριστούργημα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς συνθέσεως τῶν ἐννοιῶν διαστήματος, χρόνου, ὕλης καί κινήσεως. Εἰς τόν φυσικόν κόσμον τῆς κλασσικῆς μηχανικῆς ἡ μέση πυκνότης τῆς ὕλης εἶναι ἴση πρὸς τό μηδέν, ἐνῶ εἰς τόν φυσικόν κόσμον τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης ἡ μέση πυκνότης τῆς ὕλης εἶναι ἀριθμός πολὺ μικρός, κατὰ τι μεγαλύτερος τοῦ μηδενός. Θά ἠδυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι ὁ φυσικός κόσμος τῶν ἀρχαίων ἀντιστοιχεῖ εἰς τό στατικόν ἄπειρον, ἐνῶ ὁ φυσικός κόσμος τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, διαστελλόμενος συνεχῶς, συνυφαίνεται μέ τήν ἐννοιαν τοῦ δυναμικοῦ ἀπείρου.

Ὁ Πλάτων εἶχε συλλάβει τὰς βασικὰς ἐννοίας περὶ τοῦ σύμπαντος

Προτοῦ τερματίσω, θά ἐπεθύμουν νά διατυπώσω τήν γνώμην μου, ὅτι ὁ Πλάτων εἶχε συλλάβει καί τήν ἐννοιαν τῆς συνθέσεως διαστήματος-χρόνου καί τήν εἰκόνα τοῦ σφαιρικοῦ πεπερασμένου κόσμου.

Οὕτω ὁ Πλούταρχος γράφει εἰς τὰ Πλατωνικά Ζητήματα: «Διὸ δὴ καί Πλάτων ἔφη «χρόνον ἅμα μετ' οὐρανοῦ γεγονέναι»... ὅθεν ἐμοῦ γεγονότας φησίν, ὁμοῦ καί λυθήσεσθαι πάλιν, ἂν τις αὐτούς καταλαμβάνῃ λύσις».

Βλέπομεν λοιπὸν συνυφασμένας εἰς τήν σκέψιν τοῦ Πλάτωνος τὰς ἐννοίας τοῦ διαστήματος καί τοῦ χρόνου, ἀκριβῶς ὅπως τὰς ἀντιμετωπίζει ἡ σύγχρονος ἐπιστήμη.

Ἐξ ἄλλου ὁ Πλάτων περιγράφει εἰς τόν Τίμαιον πῶς ἐκ τῶν τριγώνων συντίθενται τὰ πέντε κανονικά πολυέδρα: ὁ κύβος, τό τετράεδρον, τό ὀκτάεδρον, τό εἰκοσάεδρον, καί τό δωδεκάεδρον, τὰ ὁποῖα κατὰ τόν Πλάτωνα, ὁ Θεὸς ἔλαβε ὡς βάσιν διὰ νά κατασκευάσῃ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου.

Σχετικήν περιγραφήν τού χωρίου τού Τιμαίου μάς διδει και ο Πλούταρχος εις τα Πλατωνικά Ζητήματα, όπου γράφει και τὰ ἐξῆς: «Ποτερον, ὡς υπονοοῦσιν ἐνιοι, τὸ δωδεκαεδρον τῷ σφαιροειδεὶ προσενειμεν, εἰπων (ὁ Πλάτων) ὅτι τοῦτο «προς τὴν τοῦ πανιὸς ὁ Θεὸς κατεχρησατο φύσιν ἐκεῖνο διαζωγραφῶν». Διδασκων λοιπὸν ὁ Πλάτων, ὅτι ὁ Θεὸς κατεσκευασε τὸν κόσμον με βασιν τὸ κανονικὸν δωδεκαεδρον, τὸ ὁποῖον εφανταζετο ἐγγεγραμμενον εἰς σφαῖραν, εἶχε τὴν διαίσθησιν τῆς εἰκόνος ἐνὸς κόσμου σφαιρικῆς καὶ πεπερασμένου, δηλαδὴ τῆς εἰκόνος, τὴν ὁποῖαν συνελαβον οἱ μεγαλυτεροὶ ἐγκεφαλοὶ τοῦ αἰῶνος μάς.

Ὅταν ἐνδιατριβῶμεν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐπιστήμης, καταλαμβάνομεθα ἀπο θαυμασμον καὶ ἐνθουσιασμὸν διὰ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς. Ὁ ἐνθουσιασμος εἶναι ἀπαραίτητος διὰ νὰ κατευθυνῆ τὴν σκέψιν πρὸς τὴν λαμπρὰν καὶ φωτεινὴν πορείαν τῆς. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ μάς παρασυρῆ τοσόν, ὥστε νὰ πιστεύωμεν ὅτι πλησιαζόμεν πρὸς τὸ τέρμα. Διότι ὀλίγαι χιλιάδες ἐτῶν τῆς πορείας τῆς ἀνθρωπίνης σκεψῆς ἀποτελοῦν χρονικὴν στιγμὴν διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξελίξεως τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Ἡ ἀνθρωποτης ἐδιδάχθη πολὺ ὀλίγα πράγματα μεχρὶ σημερον. Αὐτὰ ὅμως ἀποτελοῦν τὴν δόξαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἀδιακόπως διεξαγεῖ τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἀναζητήσιν τῆς ἀληθείας. Ὁ ἀγὼν οὗτος εἶναι ἡ εὐγενεστερα ἐκδηλώσις τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποῖα ἀπορρεουσα ἐκ τοῦ βαθοῦς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς κατευθύνει τὴν πορείαν τῆς σκεψῆς, τῆς ὁποίας τὴν ὁδὸν ἐνεκαινίσαν καὶ ἐφώτισαν οἱ φιλοσοφοὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

ΓΝΩΣΙΣ – ΠΡΑΞΙΣ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ
(Θεοσ. Δελτίον 'Ιανουαρίου 1933)

Ἡ βαθεῖα μελέτη τῆς ἀποκτήσεως πνευματικῶν δυνάμεων πείθει, ὅτι πρέπει νά προηγηθῆ ἡ γνῶσις καί ἡ προπαρασκευή, καί βραδύτερον νά ἐπακολουθήσῃ ἡ πράξις· ἀκόμη δέ, ὅτι οἱ σπεύδοντες ν' ἀποκτήσουν τοιαύτας δυνάμεις προσκόπτουν καί δυνατόν νά λάβουν κατευθύνσεις ἀντιθέτους πρὸς τὴν πραγματικὴν αὐτῶν πνευματικὴν πρόοδον.

Αἱ δυνάμεις, τὰς ὁποίας ζητοῦμεν νά γνωρίσωμεν, ν' ἀποκτήσωμεν καί χειρισθῶμεν εὐρίσκονται λανθάνουσαι ἐν ἡμῖν αὐτοῖς. Ἄρα, διὰ νά λάβωμεν γνῶσιν αὐτῶν, πρέπει νά γνωρίσωμεν πρῶτον τὸν ἑαυτὸν μας, νά γνωρίσωμεν δηλαδὴ, τί εἴμεθα, πόθεν προερχόμεθα καί τίς ὁ σκοπὸς τῆς ζωῆς μας. Διὰ τοῦτο τὸ «γνώθι σαυτόν» ἀποτελεῖ παράγγελμα τοῦ Θεοῦ τῶν Δελφῶν καί ἀπόφθεγμα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν. Ἀλλὰ διὰ νά γνωρίσῃ τις ἑαυτὸν, πρέπει νά γνωρίσῃ τὴν φύσιν τῆς οὐσίας τοῦ παντός, τοὺς νόμους καθ' οὓς αὕτη λειτουργεῖ, τὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας περιέχει ἐν ἑαυτῇ καί τὸ σημεῖον πρὸς ὃ κατευθύνεται ἐν τῇ καθόλου αὐτῆς ἐξελίξει καί λειτουργίᾳ.

Ἡ γνῶσις αὕτη συνεπάγεται καί τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἣτις ἀποτελεῖ μέρος τῆς ὅλης φύσεως, τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν αὕτη κατέχει ἐν τῇ καθόλου ὀργανώσει καί λειτουργίᾳ τῆς φύσεως, καί τῆς ἐξελικτικῆς τροχιᾶς, τὴν ὁποίαν ἔχει ν' ἀκολουθήσῃ ἐν τῇ ὅλῃ αὐτῆς ἀτελευτήτῳ πορείᾳ· ἀκόμη δέ συνεπάγεται καί τὴν γνῶσιν τῆς λειτουργίας καί τῆς πορείας τῆς παγκοσμίου ζωῆς.

Εάν ο άνθρωπος αγνοῖ πάντα ταῦτα, δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς του, οὔτε τὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας δύναται νὰ ἐκδηλώσῃ. Αἰγνοεῖ συνεπῶς πῶς πρέπει νὰ ρυθμίσῃ τὴν ζωὴν του, ἵνα εὐρίσκεται ἐν συμφωνίᾳ πρὸς τοὺς νόμους τῆς παγκοσμίου ζωῆς· δὲν δύναται νὰ γνωρίζῃ τι πρέπει νὰ πράττῃ καὶ τί ν' ἀποφεύγῃ, τί εἶναι καλὸν καὶ ὠφελίμον καὶ τί κακὸν καὶ ἐπιζημιον. Μόνον ὁ κατέχων τὰς γνώσεις ταύτας δύναται νὰ ἐκτιμᾷ τὰ πραγματὰ καὶ τὰ γεγονότα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου συμφωνῶν μετὰ τὴν πραγματικὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν ἔχουν, καὶ ἐπιομένως νὰ ἐπιδώκῃ τὴν ἀπόκτησιν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ εἶναι ὠφέλιμα εἰς τὴν ψυχικὴν του ἐξέλιξιν καὶ νὰ ἀδιαφορῇ δι' ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι πρὸς τοῦτο ὠφέλιμα ἢ καὶ ν' ἀποφεύγῃ ἐπιμελῶς ὅσα δημιουργοῦν ἐμπόδια διὰ τὴν πρόοδον του.

Ἡ γνῶσις τῶν λειτουργιῶν τῆς φύσεως καὶ ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως τεθῆ ἐπὶ τῶν γραμμῶν αὐτῆς, δημιουργοῦν δι' αὐτὸν, εἰς ἐπιθυμῆ τὴν πρόοδον του, ἀπεραντὸν πεδῖον δρασεως· δρασεως ἀφορώσης εἰς τὸν ταυτισμὸν τῶν σκεψεῶν του καὶ τῶν ἰδεῶν του πρὸς τὰς φυσικὰς λειτουργίας, δηλαδὴ εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς νοοτροπίας του, τῆς διανοητικῆς καὶ ψυχικῆς αὐτοῦ στάσεως καὶ διαθέσεως, τῶν συναισθημάτων του, τῶν ἐπιθυμιῶν του, τοῦ τρόπου τοῦ βίου του, τῶν πράξεων του καὶ γενικῶς εἰς τὴν κατεργασίαν καὶ μὀρφωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του. Πρὶν ἢ συντελεσθῶσι ταῦτα, εἰς οὐδὲν δύναται νὰ ὠφελῆσῃ τὸν ἄνθρωπον ὁ Διδάσκαλος ἢ ἡ Μῆσις.

Εἰς κρινεταὶ δυσκόλος ἢ ἐπιτευξίς τῆς τοιαύτης καταστάσεως ἐν τῷ συνολῷ τῆς, τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ ἄτομον δὲν εἶναι ἀκόμη ψυχικῶς ὠριμον διὰ νὰ γνωρίσῃ τὰς περὰν τοῦ ἀνθρωπίνου ἐπιστητοῦ λειτουργίας τῆς φύσεως. Ἐχει ἀκόμη νὰ διατρέξῃ μὲγαλὸν διαστήμα διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ὠριμότητα αὐτὴν. Εἰς ὁμῶς τὸ ἄτομον δὲν καταλήξῃ εἰς τὴν τελείαν προπαρασκευὴν ἑαυτοῦ, δύναται ἐν τοσοῦτῳ νὰ διατρέξῃ ἱκανὸν μέρος τοῦ δρόμου, ἀναλογως τῆς δυναμικότητος τὴν ὁποίαν κατεχει. Ὅ,τι δὲ ἀποκτήσῃ ἢ συνειδησίς ἐν τῷ παρόντι βίῳ, εἶναι κεφαλαιον, ὅπερ θὰ χρησιμεύσῃ ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ, ἀρκεῖ νὰ βαδίζῃ ἐπὶ τῆς πραγματικῆς ὁδοῦ. Ὅλοι δὲν ἔχομεν τὴν αὐτὴν δυναμικότητα, διότι δὲν ἔχομεν τὴν αὐτὴν ἀφετηρίαν καὶ εὐρισκόμεθα εἰς διαφορετικὸν στάδιον τῆς ἐξελίξεως μας. Ἄλλ' ὅλοι θὰ φθασωμεν εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρόμου αὐτοῦ, ἄλλος ταχύτερον καὶ ἄλλος βραδύτερον. Εἰς δὲ διακρινωμεν ὅτι εὐρισκόμεθα μακρὰν τοῦ τερματος, τοῦτο δὲν πρέπει νὰ μᾶς προκαλῆ ταραχὴν καὶ ἀπελπίσιν. Ἄλλα νὰ παραμένωμεν ἡρεμοὶ καὶ μετὰ γαλήνην, νὰ προχωροῦμεν, μετὰ τὴν

πεποίθησιν, ὅτι κάποτε θά φθάσωμεν καί ἡμεῖς, ἀρκεῖ νά μή πλανηθῶμεν εἰς τὰς σκολιάς καί σκοτεινάς ἀτραπούς τῆς σπουδῆς καί τοῦ ἐγωῖσμοῦ διότι τότε θά ἐπιβραδύνωμεν κατὰ πολύ τήν ἀφίξιν μας εἰς τό τέρμα.

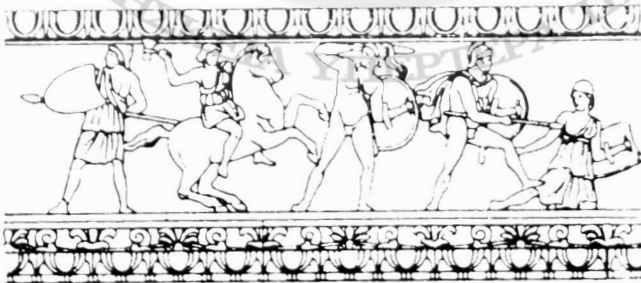
Ἄλλ' ὁ δρόμος αὐτός πρὸς τήν σοφίαν δέν ἔχει μόνον τήν νοητικὴν του ἀποψιν. Διὰ τῆς γνώσεως καί τῆς μεταβολῆς τῶν ἰδεῶν μας δέν ἐπέρχεται ἡ πλήρης ὠρίμανσις τῆς ψυχικῆς μας καταστάσεως. Μέσα εἰς τό βάθος τοῦ εἶναι μας κρύπτεται ἡ πηγὴ τῶν συναισθημάτων μας· καί αὐτά ὡς ἐπὶ τό πολύ προσδιορίζουν τήν διαγωγὴν μας καί τὰς πράξεις μας. εἶναι τό θυμικόν μας. Τοῦτο συγκεντρώνει τὰ ἀνθρώπινα πάθη καί τὰς ζωῶδεις ἐπιθυμίας, τὰ στοιχεῖα αὐτά τῆς ὀργανικῆς καί πνευματικῆς κληρονομικότητος, τὰ ἀντιφυσικά καί ἀπάνθρωπα συναισθήματα, ἅτινα ἀπέκτησεν ἡ ψυχὴ κατὰ τὸν βίον αὐτὸν τοῦ παρελθόντος καί ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδηλώσεως αὐτῆς εἰς γήινους ὀργανισμούς· εἶναι ἀκόμη τὰ συναισθήματα, ἅτινα ἀνεπτύχθησαν ἐν ἡμῖν κατὰ τὸν παρόντα ἡμῶν βίον λόγῳ τῆς ἀνατροφῆς καί τῆς ἐπιδράσεως τοῦ περιβάλλοντος, μέσα εἰς τὸν ὅποιον ζῶμεν. εἶναι ὁ ἐσωτερικὸς μας κόσμος τῶν παθῶν, τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν, τῶν διεστραμμένων συναισθημάτων μας. Αὐτός εἶναι ὁ μαῦρος Πύθων, ποῦ ἐμφωλεῦει εἰς τό βάθος τοῦ εἶναι μας, μᾶς σύρει πρὸς τὰ κάτω, πρὸς τὰς χαμερπεῖς ἀπολαύσεις καί ἰδέας, καί δέν ἀφήνει τήν ψυχὴν μας νά πετάξῃ πρὸς ἄλλους αἰθεριωτέρους καί φωτεινοτέρους κόσμους.

Ἡ κατάσταση αὕτη πρέπει νά μεταμορφωθῇ, καί διὰ νά συντελεσθῇ τοῦτο, πρέπει νά ἀποδυθῶμεν εἰς ἓνα ἀγῶνα, εἰς τὸν ὅποιον ἀντίπαλος εἶναι ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός μας. Ὁ νέος ἄνθρωπος ὅστις δέον νά διαμορφωθῇ ἐν ἡμῖν, πρέπει νά παλαίσῃ μὲ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, μὲ ὅ,τι ἡμεθα μέχρι τοῦδε, νά τὸν καταβάλῃ καί ν' ἀναδειχθῇ νικητῆς. Ὁ ἐν ἡμῖν Πύθων πρέπει νά φονευθῇ, ὁ ἐν ἡμῖν Ἄδης πρέπει νά ἐξαφανισθῇ καί εἰς τήν θέσιν του νά δημιουργηθῇ μία παραδεισιακὴ κατάσταση, μία κατάσταση γαλήνης καί ἀγιότητος. Αὕτῃ ἡ μεταβολή, ἡ ἠθικὴ αὕτη ἀναγέννησις, δύναται νά συντελεσθῇ μόνον διὰ τῆς καλλιέργειας τῶν συναισθημάτων μας, τῆ βοήθειᾳ τῆς σκέψεως καί τῆς θελήσεως. Ὁ ἐγωῖσμός πρέπει ν' ἀντικατασταθῇ διὰ μιᾶς ἀπεράντου ἀγάπης καί συμπαθείας πρὸς πᾶν ὄν· ἡ περιορισμένη ἀντίληψις περὶ τοῦ κόσμου πρέπει ν' ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς ἀντίληψεως καί τοῦ συναισθήματος τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος· αἱ δεισιδαιμονία καί αἱ προλήψεις πρέπει νά ὑποχωρήσουν πρὸ τῆς πλήρους ἐλευθερίας τῆς σκέψεως. Πρέπει νά καλλιεργηθῇ εἰς τήν ψυχὴν

μας το αισθημα τῆς δικαιοσύνης και τοῦ σεβασμοῦ τῆς ελευθερίας και τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων· με μιαν λέξιν πρεπει να καλλιεργηθῆ εν ἡμῖν καθε ευγενες αισθημα, το ὁποῖον εἶναι ἱκανον νά μᾶς προσεγγισῆ προς τον Θεον.

Αὐτὴ ἡ κατεργασία και ὁ ἐξευγενισμὸς τῶν ιδεῶν και τῶν συναισθημάτων αποτελεῖ ὅ,τι οἱ Πυθαγόριοι ὀνομαζαν καθαρσιν. Αὐτὴ ἡ καθαρότης τῆς ψυχῆς, ἡ ἀγνοτης τῶν σκέψεων και ἡ ἐξυγιανσις δι' ἀγνῆς διαιτης τοῦ ἐκπεφυλισμένου εκ τῆς ἀντιφυσικῆς ζωῆς οργανισμοῦ αποτελοῦν ἀπαραιτητον προϋποθεσιν δια την περαιτέρω ψυχικὴν προοδον τοῦ ἀνθρωπου και τὴν ἐκδηλωσιν δυναμεων.

Τὸ ἐργον εἶναι μεγα και δυσχερες. Εν τοσοῦτω αὐτὸ εἶναι τὸ ἐν, οὔτινος ἔχομεν χρεῖαν· και τὴν πραγματοποιησιν τούτου ἀπαιτεῖ τὸ πραγματικὸν ἡμῶν συμφέρον. Ἀλλ' εἰς τὸ ἐργον τούτο, εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτόν, εἶναι δυνατόν νά μᾶς ἠαρασχεθῆ ἐξωθεν βοθηεια. Εαν οἱ Διδασκαλοι, οἱ πρεσβύτεροι ἡμῶν ἀδελφοι, οἵτινες προηγούνται ἡμῶν ἐν τῇ ἐξελίξει και οἵτινες μᾶς παρακολουθοῦν ἀγρυπνωσ, πεισθῶσιν, οἱ εἰλικρινῶς βαδιζομεν τὴν δυσβατον και ἀνηφορικὴν οδὸν τῆς τελειοποιήσεως μας, ἐπεμβαινον και τότε αἱ δυσχερεῖαι αἰρονται και ἡμεῖς βαδιζομεν με ταχυ βῆμια προς τὸ τερμα τοῦ δρομου μας, τὸν προσεχῆ δηλαδὴ σταθμὸν τῆς ἀπεραντου πνευματικῆς μας ἐξελίξεως.

Εἶθε...

- Εἶθε νά μή γίνω ἐχθρός οὐδενός καί νά εἶμαι φίλος ἐκείνου τό ὅποιον εἶναι αἰώνιον καί κατοικεῖ ἐν ἐμοί.
- Εἶθε νά μή περιέλθω εἰς ἔριδα πρὸς τόν πλησίον μου καί ἂν συμβῆ τοῦτο, εἶθε νά συμφιλιωθῶ ταχέως.
- Εἶθε νά μή διαλογισθῶ κακόν ἐναντίον οὐδενός. Καί ἂν τις διαλογισθῆ κακόν ἐναντίον μου, εἶθε νά διαφύγω ἀβλαβῆς καί ἄνευ τῆς σκέψεως νά βλάψω αὐτόν.
- Εἶθε νά ἀγαπῶ, ἐπιθυμῶ καί πράττω ὅ,τι εἶναι καλόν.
- Εἶθε νά ἐπιθυμῶ πάντοτε τήν εὐτυχίαν ὅλων τῶν ἀνθρώπων καί νά μή ζηλεύω κανέναν.
- Εἶθε νά μή αἰσθάνωμαι εὐχαρίστησιν διὰ τὰς ἀτυχίας ἐκείνου ὁ ὅποιος μέ ἔχει βλάψει.
- Ὅταν τυχόν σφάλω, εἶθε νά μή περιμένω τὰς ἐπικρίσεις τῶν ἄλλων, ἀλλά νά ἐπικρίνω ἑμαυτόν μέχρις ὅτου ἐπέλθῃ ἡ διόρθωσις τοῦ σφάλματος.
- Εἶθε νά μή κερδίσω τί, τό ὅποιον θά βλάψῃ εἴτε ἐμέ εἴτε τόν ἀντίπαλόν μου.
- Εἶθε νά μή διαψεύσω τὰς ἐλπίδας φίλου ἐν κινδύνῳ.
- Εἶθε νά σέβωμαι τόν ἑαυτόν μου.
- Εἶθε νά συνηθίσω νά εἶμαι πάντοτε πρῶος καί οὐδέποτε νά θυμῶν.

(Προσευχὴ τῶν νέων 400 π.Χ. ἀναφερομένη ἀπό τόν Gilbert Murray)

ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΚΑΙ ΥΓΕΙΑ

NELL TAYLOR

ΘΑ ΔΙΕΡΩΤΗΘΗΤΕ «Τι δουλειά έχει ένα τέτοιο άρθρο σε περιοδικό αφιερωμένο σε θέματα πνευματικά;» Κι όμως η σημασία της φυσικής υγείας είναι ολοφάνερη για την εκπλήρωση του υψηλότερου σκοπού της ζωής. Ο άνθρωπος στην πορεία της εξελίξεως του τείνει να κερδίση συνειδητότητα και κατά κάποιο βαθμό έλεγχο στα πεδία της υλής από την οποίαν συντίθεται τόσμπαν. Γι' αυτόν τον σκοπό λαμβάνει διαδοχικές γεννήσεις και σε κάθε μια από τις ενσάρκωσεις του αποκτά νοητικό, θυμικό και φυσικό σώμα που τα χρησιμοποιεί σαν όργανα αντίληψεως και ενεργείας σ' αυτά τα πεδία. Αι Γραφαιτών διαφόρων θρησκειών και όλα τα φιλοσοφικά συστήματα υποδεικνύουν οδούς για τόν εξαγνισμό τών σκεψων και αισθημάτων, για τήν καλλιέργεια τής πνευματικής οντοτήτος, γενικά για τήν «τελειοποίησι» τού ανθρώπου. Συνεπώς η κυριαρχία επι τής φυσικής πλευράς τής υπάρξεως μας περιλαμβάνεται μέσα στο ιδεώδες τής τελειοποίησεως. Ο άνθρωπος μπορεί να αναπτύσση τις νοητικές και πνευματικές του ικανότητες, επειδή όμως όλες αυτές εκφραζονται στο φυσικό πεδίο δια μέσου τού εγκεφάλου, τών νευρων, τών αδενων και άλλων οργάνων τού φυσικού σώματος, είναι ανάγκη να έχη κανείς υγιές σώμα, ώστε να χρησιμοποιή εις το έπακρον όλες εκείνες τις ιδιότητες που ανεπτυξε στα υψηλότερα σχημάτα τού εαυτού του.

Και είναι μεν αληθές ότι πολλές σωματικές ασθένειες έχουν την αιτία τους στα υπερφυσικά σώματα, αλλά είναι επίσης αληθές ότι αποκλειστικά φυσικές αιτίες μπορεί να προκαλέσουν όχι μόνον σωματικές αρρώστειες, αλλά και ψυχικές διαταραχές που έπηρεάζουνε σοβαρά τήν νοητική και πνευματική δραστηριότητα και ανάπτυξι. Ανάμεσα στις σωματικές αιτίες που μπορεί να έχουνε αντίξοα αποτελέσματα σε πνευματικά επίπεδα είναι και τα μειονεκτήματα τής διατροφής. Απεδείχθη ότι μερικές βαρειές περιπτώσεις ψυχοπαθείας ωφείλοντο στην έλλειψι νιακίνης στην διαίτα και οι ασθενείς θεραπεύθηκαν μόλις τους έδοθη η απαιτούμενη ποσότης αυτής τής βιταμίνης. Έκτος από τήν διατροφή η γυμναστική, η αναπαυσις και το ηλιακό φώς είναι παράγοντες φυσικής και ψυχικής υγείας. Ο Καρόλος Λεντμπήτερ έλεγε: «Ο άνθρωπος που διατηρεί τό φυσικό του σώμα σέ έντε-

λώς καλή κατάσταση, έχει επίσης έν τάξει τό αίθερικό του σῶμα, ἐπομένως εἶναι λιγώτερο προσιτός στήν διεϊσδουσι δυσαρέστων φυσικῶν μικροβίων. Ἐπίσης λόγω ἐπιδράσεως στό ἀστρικό καί νοητικό σῶμα εἶναι σχεδόν ἀδύνατον νά κυριαρχήσουν ἐπάνω του σκέψεις καταπτώσεως ἤ ζωῶδους πάθους. Βλέπομε λοιπόν ὅτι ἡ κανονική φυσική ἀσκήσις ἔχει μεγάλη σπουδαιότητα καί ἀπό τήν ἄποψι τοῦ ἀποκρυφισμοῦ. Πραγματικά μπορούμε νά πούμε ὅτι ὅλες οἱ ἀσκήσεις πού ἡ πείρα ἀπέδειξε ὅτι προάγουν τήν ὑγεία τοῦ φυσικοῦ σώματος ἐπιδρουν εὐνοϊκά ἐπίσης στά ὑψηλότερα ὀχήματα». Σχετικά μέ τό ἡλιακό φῶς ἔλεγε: «Ὅχι μόνον ἡ φυσική ἀδιαθεσία, ἀλλά καί ἡ ἐρεθιστικότης καί ἡ κατάπτωσις διῶχνονται ἀπό τίς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου». Εἶναι γνωστή ἐπίσης ἡ συμβουλή πού περιέχεται στό ἔργον «Στά πόδια τοῦ Διδασκάλου» σχετικά μέ τό φυσικό σῶμα, τό ὁποῖον παρουσιάζεται σάν τό μεταφορικό τοῦ ἑαυτοῦ μας ζῶον: «Νά τό φροντίζουμε καί νά τό τρέφουμε μονάχα μέ καθαρή τροφή καί καθαρό ποτόν».

Σύμφωνα μέ τίς ἰδέες αὐτές ἕνας ἐνδιαφερόμενος γιά τήν πνευματική ζωή θά ἦταν χρήσιμο νά προσέξῃ μερικές βασικές διαπιστώσεις γιά τήν καλή διατροφή καί ὑγεία.

ΗΜΕΡΗΣΙΟΣ ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

Οἱ διαιτολόγοι συνηθίζουν νά ὑπολογίζουν τίς ἀπαιτήσεις τοῦ σώματος σέ γραμμάρια ἤ ἄλλες μονάδες πρωτεϊνῶν, βιταμινῶν, ἀλάτων κ.λ.π., ἀλλά ὁ μέσος ἄνθρωπος δέν εἶναι ἀνάγκη νά διαθέτῃ τεχνικές γνώσεις προκειμένου νά βελτιώσῃ τίς συνήθειές του ὡς πρός τήν διατροφή. Ἄλλωστε ὑπάρχουν ἡμερήσιοι ὀδηγοί διατροφῆς πού ταξινομοῦν τίς τροφές σέ τέσσαρες βασικές ομάδες καί ἀναφέρουν τί συνδυασμούς πιάτων χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος. Τελευταῖα τό Ἄμερικανικόν Ὑπουργεῖο τῆς Γεωργίας περιέγραψε τίς ομάδες αὐτές ὡς ἀκολουθως:

1.- Γ α λ α κ τ ε ρ ά : Δύο φαγητά ἡμερησίως γιά τοὺς ἐφήβους, περισσότερα γιά τὰ παιδιά καί γιά τίς γυναῖκες πού κυοφοροῦν ἤ θηλάζουν. Ἡ ομάδα αὐτή περιλαμβάνει τό γάλα καί διάφορα εἶδη τυριοῦ, προσφέρει δέ κυρίως ἀσβέστιον, πρωτεΐνην, βιταμίνες καί ἄλλα θρεπτικά συστατικά.

2.- Π ρ ω τ ε ῖ ν ε ς : Δύο ἢ περισσότερα φαγητά ἡμερησίως. Σ' αὐτήν τήν ομάδα περιλαμβάνεται τό κρέας (βωδινό, χοιρινό, ἀρνίσιο, πουλερικό), τὰ θαλασσινά ἐν γένει, καθώς καί τὰ φασό-

λια, μπιζελία, φακή, καρυδιά, αυγά και τα ολοκληρωμένα δημητριακά. Η ομάδα αυτή εκτιμάται κυρίως για το περιεχόμενό της σε πρωτεΐνες, αλλά προσφέρει επίσης βιταμίνες και μεταλλικά συστατικά.

3- Χορτορικά-Φρούτα: Τέσσερα ή περισσότερα φαγητά την ημέρα, νωπά ή μαγειρευμένα. Συντελούν κυρίως στον έφοδιασμό του σώματος με βιταμίνες και μεταλλικά συστατικά.

4- Δημητριακά: Τέσσερα ή περισσότερα φαγητά την ημέρα. Η ομάδα αυτή περιλαμβάνει τα δημητριακά με ολοκληρωτό σπείρι (σιταρι, ρυζι, αραποσιτι, κριθαρι, κεχρι κ.λ.π.) το ψωμί και τα προϊόντα αριοποίησης, ζυμαρικά κ.λ.π. Οι τροφές αυτές παρέχουν πρωτεΐνες, σίδηρο, βιταμίνη Β και άλλες θρεπτικές ουσίες.

Αλλεστροφές: Λίπη, όπως βουτυρο, μαργαρίνη, μαγειρικά ή σαλατικά έλαια, ζάχαρη και μέλι είναι επίσης απαραίτητα για την συμπλήρωσή της διατροφής και ενέργειας.

Η ανώτερη κατάταξις των τροφίμων ισχυει εξ ίσου για κρεωφαγούς και χορτοφαγούς, από την άποψη της αναγκαίας επιλογής και ποικιλίας για μια πλήρη διατροφή. Αλλά οι χορτοφαγοί όφειλουν ιδιαίτερα να προσεχουν, ώστε αφού δεν θα τρώνε κρέας να λαμβανουν με άλλα τρόφιμα αρκετές πρωτεΐνες, χωρίς να λαμβανουν παρα πολλές θερμιδες. Η έλλειψις πρωτεϊνών εκδηλώνεται ως μειωσις ενεργειας, ελαττωσις νοητικής ικανότητος, ευερεθιστον ή βουλιμία κρέατος και τροφής εν γενει. Τα αμινοξέα που αποτελούν τις πρωτεΐνες χημικώς είναι τα ίδια, ασχετως εάν προέρχονται από ζωική ή φυτική τροφή, ώστε η θρεπτική αξία της πρωτεΐνης των φυτών είναι της ίδιας ποιότητος με την πρωτεΐνη των κρεατων, με μόνη διαφορά ότι δεν υπάρχει στην ίδια ποσότητα φυτικής τροφής τόση πρωτεΐνη όση στην ζωική τροφή. Έπομινως, ο χορτοφαγος πρέπει να είναι βεβαιος ότι η διαίτα του περιεχει έπαρκή ποσότητα πρωτεϊνών και ότι αυτές οι πρωτεΐνες περιεχουν την απαιτουμένη ποικιλία αμινοξέων.

ΜΕΡΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

Δεχομενοι ότι ενά άτομον είναι σε θεσι να καμη την πρεπουσαν έπιλογη τροφών για την υγειαν του, προχωρούμε στην εξέταση ετέρων παραγόντων σχετικών με την θρεπτική αξία της διαίτης του.

1.- Π α ρ α σ κ ε υ ή : Ἀπό ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως τὸ μαγεῖ-
 ρευμα δὲν προσθέτει τίποτε στὴ θρεπτικότητα ἢ χωνευτικότητα
 τῶν τροφῶν, ἐκτός τῶν περιπτώσεων τῶν ἀμυλωδῶν ὅπου τὸ
 βράσιμο εἶναι ἀπαραίτητο γιὰ νὰ ἀπορροφήσουν λίγο νερό. Ἐν
 τούτοις τὸ μαγεῖρευμα μεταβάλλει τὴν σύνθεσι, γεῦσι καὶ τὴν
 στερεότητα τῆς τροφῆς, δηλαδὴ ἐπηρεάζει τὴν εὐχέρεια τῆς
 λήψεως, ἐπίσης ἀποστεριώνει τὴν τροφήν σκοτώνοντας κάθε
 βακτηρίδιο ἢ παράσιτο πού μπορεῖ νὰ περιέχη, ἐνῶ ὅμως μὲ τὸν
 τρόπο αὐτὸ χάνονται καὶ πολλές χρήσιμες βιταμίνες. Ἐπί παρα-
 δειγματι ἡ βιταμίνη Γ πού περιέχεται στὶς πατάτες διατηρεῖται
 κατὰ 94% ἐάν τις βράσουμε μαζί μὲ τις φλοῦδες, ἐνῶ ἐάν τις
 βράσουμε ξεφλουδισμένες διατηροῦνται μόνον τὰ 74% αὐτῆς
 τῆς βιταμίνης. Περαιτέρω ἐάν οἱ ξεφλουδισμένες καὶ βρασμένες
 πατάτες μείνουν μία νύκτα στὸ ψυγεῖο καὶ κοποῦν τὴν ἐπομένη ἢ
 βιταμίνη Γ θὰ εἶναι μόνον 26% τῆς ποσότητος πού περιέχεται
 στὴν ὠμή πατάτα.

Ἐπίσης ἡ θρεπτικὴ ἀξία τῶν τροφῶν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὸν
 τρόπο τῆς κοπῆς καὶ τὸν χρόνο διατηρήσεως. Τὰ καρότα κομμέ-
 να σὲ φέτες διατηροῦν μόνον 78% τῆς βιταμίνης Γ τοῦ ὠμοῦ κα-
 ρότου, ἐνῶ ἐάν κομμένα καρότα μείνουν πέντε ὥρες σὲ ψυγεῖο,
 θὰ χάσουν 21% ἐπὶ πλέον τῆς βιταμίνης Γ.

Αὐτὰ καὶ ἄλλα σχετικὰ πορίσματα ἔκαναν τοὺς διαιτολόγους
 νὰ διατυπώσουν τὴν συμβουλή τῶν τριῶν «Λ». Λιγώτερη ποσότη-
 τα νεροῦ, λιγώτερος χρόνος μαγειρεύματος, λιγώτερη ἐπιφά-
 νεια ἐκτεθειμένη. Ὁ Ἱπποκράτης εἶχε πῆ: «Τὰ τρόφιμα πρέπει
 νὰ εἶναι στὴν κατάστασι τὴν φυσικὴ τους ἢ τουλάχιστον σὲ μιὰ
 κατάστασι ὅσο μπορεῖ πλησιέστερη πρὸς τὴν φυσικὴ». Ἡ ἐφαρ-
 μογὴ αὐτοῦ τοῦ κανόνος, δηλαδὴ ἡ ἀποφυγὴ τῶν μοντέρνων
 τρόπων ἀλέσματος καὶ κονσερβοποιήσεως τῶν τροφῶν, μειώνει
 τὴν ἀπώλεια τῆς θρεπτικότητος.

Ἀναφέρεται ὅτι ἡ Πυθαγόρειος δίαιτα συνίστατο στὴν γενικὴ
 καὶ ἐλεύθερη χρῆσι κάθε τροφῆς φυτικῆς, τρυφερῆς καὶ νωπῆς,
 πού χρειάζεται λιγὴ ἢ καὶ διόλου προετοιμασία γιὰ νὰ καταναλω-
 θῇ, ὅπως ρίζες, φύλλα, λουλούδια, καρποὶ καὶ σπόροι, μὲ γενικὴ
 ἀποχὴ κάθε τροφῆς ζωϊκῆς νωπῆς ἢ ἀποξηραμένης, περιλαμβα-
 νομένων τῶν ζῶων, τῶν πουλιῶν καὶ τῶν ψαριῶν. μερικὲς φορές
 ἡ δίαιτα ἀπαιτεῖ μέτρια χρῆσι ζωϊκῆς τροφῆς. Σ' αὐτὲς τὶς περι-
 πτώσεις τὸ κρέας θὰ πρέπει νὰ εἶναι τρυφερὸ καὶ φρέσκο, φυσι-
 κὰ δὲ καὶ ὑγιές. Ἡ ιδιότης τοῦ φρέσκου μᾶς ἐπιτρέπει μιὰ σύ-
 γκρισι ἢ ὁποία θὰ φανερώνει τὰ πλεονεκτήματα τῆς χορτοφα-
 γίας. Ἐνῶ τὸ κρέας ἀπὸ τὴν στιγμὴ πού θὰ σφαχθῇ τὸ ζῶον ἀρχί-

ζει να αποσυντιθεται, η δε αποσυνθεσις εξακολουθεϊ ακόμη και μέσα στο καλύτερο φυγείο η σε βαθεια ψυξι, τα φρεσκα χορταρικά, περιλαμβανομένων και τών ξηρών οσπριων και δημητριακών, εαν δεν αποθηκευθούν επι παρα πολυ μακρο διάστημα, εξακολουθούν να είναι σαν «ζωντανα» την στιγμή τής καταναλωσεως η μαγειρευματος.

2.- Ισορροπια και ποικιλια: Είναι ευνοητο οτι χρειαζομαστε σε καθε φαγητο μια ισορροπια νωπών χορταρικών, καρπών και πρωτεινικών τροφών. Και τουτο διοτι η θρεψις πρεπει να συντελήται σ' όλες τις λειτουργιες του σωματος, την παραγωγη και επισκευη ιστών και προμηθεια ενεργειας για την δραστηριοτητα. Δεν υπαρχει μια τροφη η οποια να περιεχη ολα τα απαιτουμενα θρεπτικα συστατικα. Εξ άλλου εχει γινει παραδεκτο οτι μερικα από τα σημαντικωτερα αμινοξεα στις πρωτεινες δεν αποθηκευονται στο σώμα περισσοτερο απο 4 ώρες. Έτσι, πρεπει να τρώμε μεγαλη ποικιλια τροφών από τις βασικες ομαδες, για να επερχεται ισορροπια στον εφοδιασμο του σωματος με τα συστατικα που χρειαζονται.

3.- Π ο σ ο τ ρ ῶ μ ε ι: Η μεγαλη ορεξις οφειλεται συνηθως σε αδενικες διαταραχες. Υπαρχουν και άλλοι παραγοντες άγνωστοι ακόμη. Παντως η παχυσαρκια είναι το αποτελεσμα πολυφαγιας, δηλαδη τής ληψεως περισσοτερας τροφής από όσην απαιτεί ο μεταβολισμος του σώματος. Το σώμα δεν μπορει να απορριψη την τροφη άπαξ του δοθη, ώστε το περισσευμα αποθηκευεται σε λιπος. Ο μονος ασφαλής τροπος καταπολεμησεως τής αυξησεως βαρους είναι η καταναλωσις τροφών πλούσιων σε πρωτεινες, βιταμινες και μεταλλικα, αλλα πτωχών σε θερμιδες. Η πολυσαρκια μπορει να είναι και μπορει να μην είναι παθολογικη κατασταση, παντως ευνοεί την επιθεσι πολλών ασθeneιών και η στατιστικη τών ασφαλιστικών εταιρειών συνδεει το πολυ παχος με την βραχυτερη ζωη. Η μελετη τής πορειας τής Αμερικανικής διαιτης κατα τα τελευταϊα 50 χρόνια δειχνει οτι το 1910 τα 30% του συνολου τών θερμιδων προηρχοντο από τα λιπη στην διατροφη, το 1950 το ποσοτόν ανεβηκε σε 40% και το 1960 σημειώθηκε περαιτερω άνοδος, η οποια είναι παραλληλη με την άνοδο τών καρδιακών και γενικα κυκλοφοριακών νοσηματων.

Εκτός από την υπερβολικη τροφη, το παχος οφειλεται σε έλλειψι ασκήσεως του σώματος. Ένας γιατρος εδήλωσεν: « Εαν οι άνθρωποι συνηθιζαν να επιδιδωνται σε καποια μορφη αθλητισμου η ασκήσεως, οι θαλαμοι αναμονής τών ιατρειων μας θα εί-

χαν λιγώτερο κόσμο. Πολλά από τὰ διαιτητικά προβλήματα είναι ριζωμένα σέ συναισθηματικές ρήξεις, πού ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τήν χρόνια πολυφαγία. Σ' αὐτές τίς περιπτώσεις χρειάζεται ἕνα συναγωνιστικό παιγνίδι ἢ κάποια γυμναστική, ἀλλά καθημερινή. Τό τονίζω, ἡ ἄσκησις δέν πρέπει νά εἶναι ἐβδομαδιαία ἢ τρισεβδομαδιαία, ἀλλά καθημερινή».

4.– **Κ α θ α ρ ό τ η ς τ ρ ο φ ῆ ς** . Περιττό νά ποῦμε ὅτι τὰ τρόφιμα πρέπει νά μὴ περιέχουν δηλητηριώδεις οὐσίες, ὅπως συντηρητικά, ἢ ἄλλες οὐσίες ἀλλοιωτικές, ὅπως χρωστικές, γευστικές κ.λ.π., πού ἔχουν ἐπιβλαβή ἀποτελέσματα στήν ὑγεία μας.

ΑΠΟΚΡΥΦΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

Ἐνῶ οἱ ἐπιστήμονες μόνον προσφάτως ἀνεγνώρισαν ὅτι μερικά ἀπό τὰ συμπτώματα τοῦ φυσικοῦ σώματος μποροῦν ν' ἀπορρέουν ἀπό καταστάσεις νοητικές ἢ ψυχικές, αὐτό τό γεγονός εἶναι στοιχειῶδες γιά τοὺς σπουδαστές τῆς Ἀρχαίας Σοφίας. Ἄς ὑπενθυμίσουμε μερικές μεθόδους ἰκανές νά ἐπηρεάσουν τίς προσπάθειές μας γιά τήν βελτίωσι τῆς ὑγείας μας.

1.– **Ε ὑ γ ν ω μ ο σ ὺ ν η** . Στήν Ἰνδία πολλοὶ ἄνθρωποι τηροῦν πάντοτε τίς πατροπαράδοτες πέντε ἡμερήσιες θυσίες, σκοπὸς τῶν ὁποίων εἶναι νά διδάσκουν διὰ τῆς τελετουργίας τίς ἐσώτερες πνευματικές ἀλήθειες. Μία ἀπό αὐτές εἶναι ἡ θυσία πρὸς τοὺς Ντέβας, τήν χρησιμότητα τῆς ὁποίας περιγράφει ἡ Μπέζαντ στό ἔργο της «Ἡ ἀτραπὸς τοῦ μαθητοῦ»: «Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά διδαχθῆ ὅτι τό σῶμα του ἔχει ἕνα χρέος πρὸς τή γῆ καί τίς Διάνοιες πού ὀδηγοῦνε τίς λειτουργίες τῆς Φύσεως, ἐπομένως καί τήν καρποφορία τῆς γῆς. Καθὼς ὁ ἄνθρωπος λαμβάνει τήν τροφή γιά τό σῶμα του, τό σῶμα χρωστάει νά ἀποδώσῃ στήν Φύσι κάτι ἀνάλογο διὰ ὅ,τι τοῦ ἐδόθη μέσω τῶν Ντέβας, πού ὀδηγοῦνε τίς δυνάμεις τοῦ κατωτέρου κόσμου». Ἡ Δυτική συνήθεια τῶν «εὐχαριστιῶν» πρὶν ἀπό κάθε ἐστίασι θά εἶχε τήν ἐννοια τῆς ἀποδόσεως μέρους τῶν ὀφειλομένων, ἐφόσον γίνεται μέ εἰλικρινές αἶσθημα εὐγνώμοσύνης.

2.– **Κ ά θ α ρ σ ι ς** . Ὁ Λεντμπήτερ λέγει: «Ἡ τροφή, εἰσαγομένη στό σῶμα μας γίνεται μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας, ὥστε εἶναι σάφές ὅτι ὁ μαγνητισμός μέ τόν ὁποῖον εἶναι φορτισμένη ἔχει μεγάλη σημασία γιά μᾶς. Σημασία στήν τροφή ἔχει τόσο ἡ φυσική, ὅσο καί ἡ μαγνητική καθαρότης. Πολλοὶ ἄνθρωποι τίς παραμελοῦν ἀμφοτέρες». Ὁ Λεντμπήτερ λέγει περαιτέρω ὅτι τό σοβα-

ρώτερο είδος μαγνητισμού τής τροφής προέρχεται από τους ανθρώπους που την αγγίζουν κατά την παρασκευή της. Ο μαγνητισμός αυτός καταστρέφεται με το μαγείρεμα, όταν όμως η τροφή τρώγεται ωμή πρέπει να απομαγνητισθῆ με ισχυρή προσπάθεια θελησεως.

3.- **Ἄ φ ο μ ο ἰ ω σ ι ς**. Μια από τις σημαντικώτερες οδηγίες για την καλύτερη χρησιμοποίησι τής τροφής προέρχεται από την Μπλαβάτσκι: «Κατά τὸ φαγητὸ σας ἀσκήτε τὴν θελήσει σας ὥστε ἡ τροφή να χωνευεται, καθὼς πρέπει και να χιτίζει για σᾶς ενα σῶμα σὲ ἁρμονία με τὶς πνευματικὲς βλέψεις σας. Τρῶτε μονον ὅταν πεινᾶτε και πινετε μονον ὅταν διψᾶτε, ο υ δ ε π ο τ ε διαφορετικα. Ἡ ἄσκησις τῆς θελησεως καθ' ὄλην τὴν διαρκεια τοῦ φαγητοῦ ἀπαιτεῖ ὑψηλο βαθμὸ συγκεντρωσεως, μαλιστα ὅταν ταυτοχρονα ἔχομε συνδαιτυμονας. Ἴσως, ὅπως και στο προβλημα τοῦ ἐλέγχου τοῦ νοῦ, χρειάζεται σταθερη πρακτικη.

Ἡ ΜΕΣΗ ΟΔΟΣ

Βεβαια, ο μεγαλύτερος σκοπος στη διάρκεια μιᾶς ἐνσάρκωσης εἶναι ἡ οικοδομησις μέσα στον πνευματικὸν ἄνθρωπο τῶν ἰδιοτήτων διαρκειας, στις ὁποῖες καθε ἀποκρυφιστὴς ἀποβλέπει, ὡστόσο θα πρέπει ἐπίσης να εἴμεθα ἀγρυπνοὶ για καθε εὐκαιρία ἐκλεπτύνσεως και ἐξαγνισμού τῶν ὀχημάτων τῶν προσωπικῶν μας πεδίων, ὥστε να βελτιωνουμε τὴν ἀποτελεσματικότητά μας στον εὐρύτερο σκοπὸ. Αὐτὸ μπορούμε να τὸ ἐπιτύχουμε χρησιμοποιώντας τὴν προσιτὴ ἐπιστημονικὴ και ἀποκρυφὴ γνῶσι, ἀλλὰ και χρησιμοποιώντας τὴν κοινὴ λογικὴ. Στὸ «Ταο-Τέχ-Κινγκ» ἀναφέρεται: «Ἵπερβολικὴ μέριμνα για τὸ σῶμα και ὑπερβολικὴ παραμελησι τοῦ σώματος εἶναι ἐξ ἴσου ἐπιφοβες».

-Πρέπει να μεταχειριζώμεθα τὶς ἰδεες σαν να ἦσαν ψαρακια-βρεφη. Ριξτε χιλιαδες μεσα στο νερο. Μονον λιγα θα ἐπιζησουν-μα φτανει!

Ἄννα Χεύγουντ

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ

Ἐπιφυλλίδα τοῦ ΝΙΚΟΥ ΚΑΡΒΟΥΝΗ
(Πρωΐα 19 Ὀκτωβρίου 1931)

«Ἐπόμενον γάρ δὴ ταῖς ἀρμονίαις ἂν ἡμῖν εἶη τό περὶ ρυθμούς, μὴ ποικίλους αὐτούς διώκει μῆδὲ παντοδαπὰς βάσεις, ἀλλὰ βίου ρυθμούς ἰδεῖν κοσμίῳ τε καὶ ἀνδρείῳ τινές εἰσιν».

ΠΛΑΤΩΝ, Πολιτεία, 399, Ε.

Ὁ Νικ. Καρβούνης, ἐξ ἀφορμῆς παραστάσεως τοῦ «Προμηθεὺς Δεσμώτου» εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον, ἠσχολεῖτο μὲ τὸ ἀνακῦψαν τότε θέμα περὶ τῆς μουσικῆς τῶν χορικῶν. Διετύπωνε τὴν ἄποψιν, ὅτι καμμία ἀνάγκη δέν εἶναι νὰ ἐπιμένῃ κανεὶς εἰς ἐξακρίβωσιν τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὅποιον ἡ μουσικὴ συνεπλήρωνε τὸ ἀρχαῖον δράμα πρᾶγμα ποῦ θά εἶχε μουσειακὴν καὶ μόνον ἀξίαν. Καὶ περαιτέρω ἔγραφε:

Ἡ «μουσειακὴ» ροπή – δηλαδὴ τὸ νὰ ἀσχολοῦνται οἱ ἄνθρωποι πάρα πολὺ μὲ τὴν ἐξακρίβωσιν κάθε λεπτομερείας ἑνὸς ὁποιοῦδήποτε παρελθόντος – εἶνε χαρακτηριστικὸν μιᾶς ἐλαττωμένης ζωτικότητος τῶν γενεῶν ποῦ τὴν αἰσθάνονται. Ἡ Ζωὴ καταστρέφει χωρὶς καμμίαν λύπην τὸ παρελθόν καὶ ὀργᾶ πάντοτε πρὸς τὰ ἐμπρός.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔκαμαν τὸ ἴδιο. Ἐσέβοντο τὴν παράδοσιν μόνον ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν. Ἡ δημιουργικότης ἦτο ἐντελῶς ἐλευθέρα καὶ ἀπεριόριστος καὶ δι' αὐτὸ ἡ παραγωγή των ἐπρωχωροῦσε μὲ μίαν πρόοδον ἀληθινὰ ἐκπληκτικὴν. Ὅταν κατὰ τὴν εἰσβολὴν των οἱ Πέρσαι κατέστρεψαν τὰ παλαιότερα ἱερά τῶν Ἀθηνῶν, δέν ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν νοῦν κανενὸς ἀπὸ ἐκείνους ποῦ ἐκτίσαν τὰ νέα νὰ διατηρήσῃ τίποτε ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα. Τὸ Ἐκατόμπεδον ἐτάφη, χωρὶς καμμίαν ρωμαντικὴν νοσταλγίαν, κάτω ἀπὸ τὰ θεμέλια τοῦ νέου Παρθενῶνος. Εἰς τὴν Ἐλευσίνα, ὅταν ἐκτίζαν νέα οἰκοδομήματα μέσα εἰς τὸν ἱερόν περιβόλον, ποτέ δέν ἐφύλατταν κανένα κομμάτι ἀπὸ τὰ παλαιότερα, ἀπὸ ἀντίληψιν «μουσειακὴν». Αὐτὴ ἡ ἀντίληψις εἶναι ἐντελῶς νεωτέρα. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τῶν ὑγιῶν ἀνθρώπων ἦτο ἐντελῶς ἀγνωστος. Ἡ δημιουργικότης των ἐξεχειλίζεν εἰς τὸ πνεῦμα των καὶ εἰς τὴν ψυχὴν των· καὶ ἡ δημιουργία δέν στρέφεται ποτέ πρὸς τὰ ὀπίσω δι' ἔμπνευσιν· εἶνε συνεργασία μὲ τὴν Ζωὴν, τῆς ὁποίας τὸ αἰώνιον ρεῦμα δέν ἀντιστρέφεται

ποτε. Ακόμη και ο όρος «Μουσεῖον» δεν εσημαινεν, εις την γλώσσαν τῶν αρχαίων, ὅ,τι σημαίνει εις την σημερινήν. Εσημαινε τέμενος τῶν Μουσῶν, τῶν αθανάτων εννεα αδελφῶν τοῦ Ἀπολλωνοῦ· εσημαινε γυμναστηριον, εσημαινε τόπον σπουδῆς· ποτε, ὁμως, κοιμητηριον παλαιῶν ἐργῶν, ἢ συλλογὴν περιεργῶν καὶ σπανίων αντικειμένων.

Ἀλλὰ δεν πρεπει, λοιπὸν, να φυλαττωμεν σημερον τα θαυματα αὐτα που μᾶς εκληροδοτησεν ἡ ἀρχαιοτης ἡ Ἑλληνικη; Πρεπει, λοιπον, να κατεδαφισωμεν τὸν Παρθενῶνα καὶ να κτισωμεν νεωτερα οικοδομηματα επανω εις τὸν Ἱερὸν Βραχον; Πρεπει να κλεισωμεν τα μουσεῖα μας καὶ να συντρίψωμεν ἡ ν' ἀφισωμεν εις την τυχὴν τῶν τα υπεροχα γλυπτα που απεμειναν ὡσαν μια κληρονομια χαρᾶς εις την σημερινὴν ἀνθρωποτητα; Πρεπει να λησμονησωμεν τὸ ἀρχαῖον παρελθον, με ὁλην του τὴν πλουσιαν πνευματικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν εκδηλωσιν, καὶ να καρφῶσωμεν τα ματια πρὸς ενα μελλον που δεν τὸ βλεπομεν καν;

Ὀχι, βεβαία. Διοτι, καὶ αν τὸ ἠθελαμεν, θα μᾶς ἦτο ἀδυνατον. Θα ἦτο παρα πολυ δυνατον εις την μεγαλην καὶ γενναϊαν ἐκεινην γενεαν τῶν ἀνθρωπων που ἐζησαν πρὸ διομιου χιλιαδων ἐτῶν εις τὸν τοπον αὐτον, αν ἠμπορουσαμεν να τοὺς ἀναστησωμεν. Αὐτοι δεν θα εἶχαν ἀναγκὴν καμμιαν να διατηροῦν καὶ να συντηροῦν καὶ ν' ἀναστηλωνουν τα λειψανα τοῦ Παρθενῶνος επανω εις την Ἀκροπολιν· δεν θα τοὺς ἐννοιαζε δια τας Καρυατιδας καὶ δια την λεηλασιαν τοῦ Ἐλγινου. Δεν θα εἶχαν ουτε ὀρεξιν, ουτε καιρον ν' ἀναθυμηθοῦν πῶς ακριβῶς ὁ Ἀισχυλος ἐδιδασκε τα ἐργα του εις τας κογχας, τῶν ὁποίων τα ερειπια δεν θα τοὺς εσυγκινοῦσαν καθολου. Διοτι αὐτοι θα ἠσθανοντο οτι μποροῦν να δημιουργησουν νεα καλλιτεχνηματα, με νεον τροπον, παντοτε με μεγαλυτεραν δυναμιν, παντοτε με μιαν νεαν εκφρασιν τῆς αιωνιας, τῆς ἀφθορου Ζωῆς. Δι' αὐτοὺς τὸ ε ρ γ ο ν δεν θα ἦτο παρα μιὰ ἀποκρυσταλλωσις εις φθαρτα υλικά τῆς ἰ δ ε α ς, που κεῖται εκτος τοπου καὶ χρονου, που πηγαζει ἀπὸ πνεῦμα που ζῆ ἀδεσμευτον μεσα εις μιαν αιωνιότητα, που εἶνε ἰκανὴ να εκφρασθῆ καὶ ν' ἀποκρυσταλλωθῆ παντοτε με νεαν μορφήν, εις καθε στιγμὴν τοῦ συμβατικοῦ χρονου, εις τὸν κόσμον τὸν ὑλικόν, δια να τὸν συνδεσῃ με τὸν αιῶνιον πνευματικὸν κοσμον.

Ἡμεῖς δεν μποροῦμε να καμῶμεν τὸ ἴδιο. Γενεὰ που κυταζει νοσταλγικα πρὸς τὸ παρελθον, δεν εἶναι ἡ γενεα που θα μποροῦσε να αισθανθῆ την ἡδονὴν καὶ την ἀφροντισίαν καὶ την παντο-

κρατορικήν ἐλευθερίαν τῆς μεγάλης δημιουργίας. Ἄλλ' ἐάν πρέπει νά διατηρήσωμεν ἀκόμη –ἕως τὴν μεγάλην στιγμὴν πού θά ἡσθανόμεθα βαθειά τὴν ἀνάγκην νά δημιουργήσωμεν καὶ ἡμεῖς μεγάλα καὶ ἀθάνατα –τὴν ἀρχαίαν αὐτὴν κληρονομίαν ὅπως διεσώθη ἕως τῶρα ἀπὸ τὴν φθοράν τοῦ πανδαμάτορος, αὐτό δὲν σημαίνει, ὅτι πρέπει καὶ νά μᾶς ἀπασχολῆ δουλικῶς καὶ ἀπορροφητικῶς ἢ ἐξακριβῶσις κάθε τεχνικῆς λεπτομερείας τῆς καλλιτεχνικῆς ἐκφράσεως τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ὅσονδήποτε καὶ ἂν ἦτο ὠραῖος ὁ πολιτισμὸς των, θά ἦτο ἄρνησις τῶν νόμων τῆς Ζωῆς ἂν ἐδοκιμάζαμεν νά τὸν ξαναζήσωμεν, ἂν ἐπιχειρούσαμεν νά ξαναγυρίσωμεν εἰς τὰς ἀντιλήψεις των, εἰς τοὺς τρόπους τῆς ἐκφράσεώς των. Θά ἦτο αὐτὸ ἀ ν θ ε λ η ν ι κ ῶ τ α - τ ο ν καὶ θά ἦτο ἀκόμη μία ἐπαίσχυντος παραίτησις ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην δυναμικότητα τῆς δημιουργικῆς συνεργασίας μὲ τὴν Ζωὴν.

Ἄπό κάθε ἐκδήλωσιν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀπὸ κάθε μαρμάρινον ἰδεογράφημα πού εἶνε αἱ δωρικαὶ στήλαι τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Παρθενῶνος, ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ἐκφρασιν τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ συγγραφέων –ὅπως, ἄλλωστε ἀπὸ κάθε προῖον ἀνθρώπινης πείρας μέσα εἰς τὴν ἀέναον ἀνέλιν τῆς Ζωῆς –εἶνε δυνατόν νά ἀντλήσωμεν ἰδικὰ μᾶς συμπεράσματα, νά ὀδηγηθῶμεν, ὄχι διὰ νά μιμηθῶμεν μίαν ἐποχὴν πού ἐπέρασε διὰ παντός, ἀλλὰ διὰ ν' ἀνακαλύψωμεν εἰς τὴν ἐκδήλωσιν της ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀθάνατα στοιχεῖα τῆς δημιουργίας πού θά μπορούσαν νά μᾶς χρησιμεύσουν διὰ τὴν ἰδικὴν μᾶς τὴν πλέον ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν. Καὶ ἐάν παρατηρούσαμεν κατὰ τὸν τρόπον αὐτόν ὅ,τι παρήγαγεν ἡ καλὴ ἐποχὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἐάν κατωρθῶναμεν νά μποῦμε πραγματικῶς εἰς τὸ πνεῦμα της, θ' ἀνακαλύπταμεν ὅτι τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικόν τῆς δημιουργικότητος ἐκείνης ἦτο ἡ ἐλευθερία.

Οἱ Ἕλληνες δὲν ἐσκοτίσθησαν ἀπ' ὅ,τι προὑπήρξεν ἀπὸ αὐτούς. Ἐδημιούργησαν σχεδὸν τὰ πάντα ἐξ ἀρχῆς. Ἀδέσμευτοι ἀπὸ ξένην διδασκαλίαν, ἀδούλωτοι ἀπὸ ὑποδείγματα, ἐπλασαν μόνοι των τοὺς ρυθμούς των, τὰς τέχνας των. Εἰσέδυσαν ἐλευθερά εἰς τὰ μυστικά των νόμων τῆς ἀρμονίας, διότι ἦσαν συντονισμένοι μὲ τὸν μέγαν ρυθμὸν τῆς ζωῆς. Ἡ φαντασία των δὲν ἦτο «φαντασίωσις». Ἦτο καθαρὰ ἐνόρασις. «Ἐβλεπαν», ἐζοῦσαν ἐσωτερικῶς τὰς ἰδέας πού ἐξέφραζαν μὲ τρόπους παντοίους καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ματιῶν τῆς ψυχῆς των δὲν ἐμεσολαβοῦσαν

τά χρωματισμένα ή παραμορφωτικά γυαλιά τών προκαταληψεων, τών δογματισμών. Ήσαν απολυτως ἐλευθεροί εις την δημιουργίαν των. Πῶς νὰ τὸ πῆ κανεῖς ἀπλουστερα;

Ἀλλ' ἡ ἐλευθερία εἶνε δικαίωμα καὶ δυναμικότης καθε ἀνθρώπου –καθε ἀτομου, ὅπως καὶ καθε ἀνθρωπίνου συνόλου. ●χι ἡ στενὴ πολιτικὴ ἐλευθερία, ὄχι ἡ τῶσον περιορισμένη καὶ ἀσημαντος ἀστικὴ ἐλευθερία. Ἡ ἐλευθερία ἡ πνευματικὴ. Ἡ ἐλλειψὶς καθε ζυγοῦ προλήψεως, ἐτοίμων καὶ ἀβασανίστων δοξασίων, καλουπιῶν, μιμητικότητος. Ἡ ἐλευθερία ποὺ εἶνε ἡ ἐπιγνώσις τῆς ἀνθρωπίνης θεότητος. Ἡ ἐλευθερία ποὺ δὲν εἶνε ἀναρχικότης διότι ἔχει καὶ αὐτὴ ἕναν χαλινόν. Νὰ τὸν ὀνομασῶμεν Λογόν; Θα ἦτο ἀπλουστερον καὶ προτιμότερον νὰ τὸν καλεσῶμεν Ρυθμόν. Διότι τί ἄλλο μπορεῖ νὰ εἶνε ὁ Λογός, παρα ὁ ἐνσυνειδητός ρυθμός τῆς μεγάλης Ζωῆς, ὁ μέγας ἐναρμονίος παλμός τῆς αἰωνιότητος τῆς;

Αὐτὸν τὸν ἐσωτερικόν Ρυθμόν εἶχαν συλλαβεῖ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ δι' αὐτὸ ἐδημιούργησαν ὅπως ἐδημιούργησαν – ἐλευθερα, ωραῖα, αἰώνια. Ἀπὸ τὴν ἐνατένισιν τών δημιουργημάτων των, θα μπορούσαμε νὰ συγκομίσωμεν αὐτὸ τὸ συμπέρασμα τὸ καθοδηγητικόν. Καὶ ὁ Ρυθμός τῆς Ζωῆς εἶνε δυνατόν νὰ γίνῃ ἀντιληπτός ἀπὸ καθε ἀνθρώπον, καθε ἐποχῆς, ἀρκεῖ νὰ ξεβουλώσῃ τ' αὐτὰ τῆς ψυχῆς του. Εἶνε αὐτός ποὺ διαπλάττει τοὺς γενναίους πολιτισμούς. Εἶνε αὐτός ποὺ σημειώνει, ὅταν τὸν αἰσθανθοῦν οἱ ἀνθρώποι, τὰς ωραίας ἐποχὰς τῆς σταδιοδρομίας τῆς ἀνθρωπότητος.

Μᾶς χρειάζεται σημερινὸν περισσότερο ἀπὸ καθε ἄλλην φoραν. Ἐνας πολιτισμὸς ἐγήρασε καὶ ξεψυχᾷ διότι δὲν ἔχει πλέον νὰ προσφέρῃ τίποτε τὸ χρησιμὸν καὶ τὸ ἀξιολογόν εἰς τὸ ἀνθρωπίνον πνεῦμα, διότι ἐξέφυγε ἀπὸ τοὺς νόμους τοὺς φυσικοὺς, διότι ἐθεοποίησε τὴν ὕλην καὶ ἀπεπειραθῆ νὰ ὑποβιβασθῇ τὸ πνεῦμα εἰς θεραποντα τῆς. Τα σημεῖα τῆς καταρρεύσεως του τα βλέπομεν ὅλοι τριγύρω μας καθε στιγμήν, καίτοι μία ἐπιπολαία παρατηρήσις θα τα ἐχαρακτηρίζεν ὡς συμπτώματα καταρρεύσεως μόνον ἑνὸς πολιτικοοικονομικοῦ καθεστώτος. Εἶνε πολλοὶ ποὺ ἀνησυχοῦν καὶ ποὺ διερωτῶνται: πῶς εἶνε δυνατόν ἡ καταρρευσίς τοῦ πολιτικοοικονομικοῦ καθεστώτος νὰ μὴ συνεπιφέρει μιαν παλινδρόμησιν τοῦ πολιτισμοῦ; Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ διασωθῇ ὁ πολιτισμὸς ἀπὸ τὴν ἐπικειμένην καταστροφὴν;

Ἀλλὰ διατὶ αὐτὰ τα λόγια τῆς δειλίας; Διατὶ αὐτὴ ἡ στενοκαρδὴ ὀλιγοψυχία; Πρόκειται νὰ παλινδρομησῇ, ἢ νὰ καταστραφῇ αὐτός ὁ ἀναξίος σημερινός πολιτισμὸς; Ἄς ἐξαφανισθῇ. Τί ἔχει νὰ χάσῃ

από τοῦτο ἡ Ἀνθρωπότης; Ἀπεναντίας, ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς ἀπό τόν κλοιόν του θά τῆς δώσῃ τήν δύναμιν νά δημιουργήσῃ ἕναν ἄλλο ἀξιώτερον, φωτεινότερον, ἀνθρωπινώτερον. Οἱ πολιτισμοί, ἄλλωστε, δέν ἐξαφανίζονται διά μιᾶς, οὔτε οἱ νέοι ἐμφανίζονται ξαφνικά. Κάθε νέος πολιτισμός ἀρχίζει νά διαμορφώνεται βαθμηδόν, ἀνεπαίσθητα κατ' ἀρχάς, καταφενέστερον ὀλοένα, τόν καιρόν πού πληθύνονται τά συμπτώματα τοῦ θανάτου ἐνός προηγουμένου. Παίρνει ἀπό τόν θνήσκοντα πολιτισμόν ὅ,τι εἶνε χρήσιμον καί καταστρέφει ὅ,τι τοῦ εἶνε ἐπιζήμιον. Αἱ γνώσεις, τό προῖόν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τῆς χθές, αὐτά θά μείνουν· καί θά μείνουν ἀκόμη καί ἀρκεταί ἐφαρμογαί τῶν εἰς τόν βίον τῶν κοινωγιῶν. Ἐκεῖνο πού θ' ἀλλάξῃ – πού πρέπει ν' ἀλλάξῃ – εἶνε ὁ τρόπος τῆς χρησιμοποιοῦσεως τῆς κυριαρχίας πού ἀπέκτησεν ὁ ἀνθρωπος διά μέσου τῶν αἰῶνων ἐπάνω εἰς τάς δυνάμεις τῆς Φύσεως. Ἔως τώρα, σύμφωνα μέ τό πνεῦμα τοῦ ἐκπνέοντος πολιτισμοῦ τοῦ ὑλόφρονος, ἐχρησιμοποιοῦσεν αὐτάς τάς δυνάμεις ἀνευλαβῶς, διά τήν συγκέντρωσιν ἀγαθῶν, διά τήν ἐξασφάλισιν ὑλικῆς εὐημερίας μόνον εἰς τούς ὀλίγους, τούς ἐκμεταλλευτάς τῶν ἀνθρωπίνων μαζῶν. Εἰς ἕναν νέον, ἐλεύθερον καί φωτεινόν πολιτισμόν, ὁ ἀνθρωπος θά ἦτο ὄχι κ ὕ ρ ι ο ς τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ἀλλά συνεργάτης τῆς Φύσεως, εὐλαβῆς εἰς τούς νόμους τῆς, πού δέν εἶνε τίποτε ἄλλο, παρά μία ἐκδήλωσις καί αὐτή τοῦ αἰωνίου, τοῦ παντοκρατορικοῦ Ρυθμοῦ τῆς Ζωῆς.

Εἰς τόν πνευματικόν τῆς Ἀνθρωπότητος ὀρίζοντα χαράζει πλέον μία νέα ἀνατολή. Εἰς τό μεγάλο, τό ὑψηλόν δρᾶμα τῆς μεταβολῆς πρόσωπα δρῶντα θά εἴμεθα ὅλοι ἡμεῖς. Χωρίς κανέναν φόβον, μέ τήν βαθυτάτην συναίσθησιν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης δέν καταστρέφεται ποτέ, ὅτι αὐτή δημιουργεῖ νέους πολιτισμούς, πού νά προσαρμόζωνται κάθε φοράν πρὸς τάς νέας ἐσωτερικάς ἀνάγκας τῆς, ἄς προχωρήσωμεν εἰς τόν γενναῖον χορόν τριγύρω ἀπό τήν θυμέλην, ἀκολουθῦντες τόν Ρυθμόν τῆς Ζωῆς πού θά ἔπρεπε νά εἶνε ὁ ἐσωτερικός ρυθμός κάθε ἀνθρώπου.

Ν. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

ΟΡΟΙ ΕΠΙΤΕΥΞΕΩΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

N ΠΑΡΑΣΧΗ*

Μετα τόν θάνατον του υλικού σώματος ή ψυχή χρησιμοποιεί τόν νεον πνευματικόν οργανισμόν και ζει πλέον ως ενσυνειδητος υποστασις ενεργοῦσα καί κινουμένη ελευθερως εις τον χῶρον ως ενσώματος ζωη αφομοιωνοῦσα την ενεργειαν αυτού.

Αλλ' ινα τουτο επιτευχθῆ απαιτεῖται κατά την αρχαίαν παράδοσιν και την ανθρωπινην εμπειριαν, να λειτουργησῃ ὁ νομος τῆς αρμονιας μεταξυ τῶν δυναμεων τῆς ψυχῆς και εκεινων του υλικού οργανισμού και εκεινων του αστρικού τοιουτου. Δηλαδή οι παλμοι τῶν υλικῶν ατομῶν του υλικού οργανισμού και αι δονησεις τῆς ουσιας του συνδετικού και συνθετικού λογου να συνεργαζωνται κατά μαθηματικην συναρτησιν αρμονικην προς τουτο.

Ο μεν υλικός οργανισμος να λειτουργῆ φυσιολογικα, να εἶναι υγιης, να τρεφεται με άγνας μη ζωικας ουσιας και να εχη νευρικόν συστημα λειτουργοῦν κανονικῶς και ηρεμῶς. Τα δε παραγωγικα κυτταρα να αποκτησουν εξ αυτού την δυνατοτητα να διαβιβάζουν αναβολικῶς τας δημιουργικας δυνάμεις τῶν.

Αι δυνάμεις αὔται, κατά τινας βιολογους κορυφῆς, εδρευουσι εις το κεντροσώματιον τῶν παραγωγικῶν κυτταρων.

ΤΙ ΛΕΓΕΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Σχετικῶς ἡ ενδοκρινολογια ανοιξε νεους οριζοντας εις την ερευναν τῆς φυσιολογιας του ανθρωπινου οργανισμού.

Αι ὁρμονες και τα ὁρμονοειδη, ὁ αναβολισμος, αι συνθετικα δηλαδή εξεργασιαι αι γενομεναι εις τον οργανισμόν και αι οποῖαι αφορουν την ζωνη και ενεργειαν, εχουσιν ως ἀποτελεσμα την συνθεσιν και την οικοδομησιν, οὔτως ὥστε ἀπλαῖ οὔσιαι νά γινωνται νειαι πολυπλοκοι και να ενεργουν εκλεκτικα εις την συνθεσιν τῆς βασικῆς θεμελιου υλης τῶν ιστῶν.

Ἡ ιατρικῆ Ἐπιστημη ἔχει ἤδη ἐπισημάνει τὴν ἐπίδρασιν τῶν δυναμεων τῶν πηγῶν τῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου οργανισμού και ἰδίως ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου.

Αἱ ἀνδρογόνοι ὀρμόναι τοῦ γεννητικοῦ συστήματος καὶ τῶν ἐνδοκρινῶν ἀδένων δὲν ἔχουσιν μόνον αὐξητικὰς ιδιότητες καὶ γενικώτερον ἀναβολικὴν δρᾶσιν ἐπὶ τινῶν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτοῦ, ἤτοι τῶν διανοημάτων καὶ ἰδεῶν.

Τὰ παραγωγικὰ κύτταρα διακρίνονται εἰς δύο οὐσιώδεις καὶ βασικούς παράγοντας. Τὸν πυρῆνα καὶ τὸ κεντροσωμάτιον. Ὁ πρῶτος εἶναι ὁ βιοχημικός καὶ τροφικός, εἰς τὴν σύστασιν τοῦ ὁποίου συνέβαλον αἱ δυνάμεις τῆς Γῆς, ὑλικά καὶ ἐνεργητικά καὶ αἱ ἐπιδράσεις τῶν οὐρανίων σωμάτων. Τὸ κεντροσωμάτιον εἶναι ὁ κύριος παράγων τῆς διαιωνίσεως τῆς ζωῆς. Ἔργον αὐτοῦ εἶναι ἡ διάτμησις τοῦ κυττάρου καὶ ἡ ἀθανασία του διὰ τῆς διαιωνίσεως. Ἄνευ αὐτῆς δὲν θά ὑπῆρχε συνέχεια. Ἐντὸς αὐτοῦ πρέπει νὰ εὐρίσκεται ὁ Συνθετικός λόγος εἰς δὲ τὸν πυρῆνα τοῦ κυττάρου ἡ πλαστικότης καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι κατὰ μέρος ιδιότητες καὶ πολὺπλοκοὶ ἐνέργειαι.

Τὸ κεντροσωμάτιον φαίνεται ὅτι ἔχει σχέσιν μὲ τὴν οὐσίαν τοῦ Ἥλιου. Μετεβιβάσθη εἰς τὴν Γῆν διὰ τῶν ἀκτίνων του ὡς ἠλιακὰ ἐνεργητικὰ σπέρματα, ὡς φωτόνια ζωῆς ὅπως διὰ τῆς οὐσίας τοῦ ἠλιακοῦ πλάσματος Ἄκτινοβολεῖ, ἔχει ἠλεκτρομαγνητικὸν πεδῖον καὶ σχηματίζει τὴν ἀτρακτον ἐφ' ἧς τὰ χρωματόσωμα διαιροῦνται καὶ συμπυκνοῦνται ὡς ἐνέργεια, δημιουργοῦντα τοὺς νέους πυρῆνας. Αὐτὸ εἶναι ἡ ἔχει συσπειρωμένην αἰθερικὴν οὐσίαν καὶ ἠλεκτρομαγνητικὴν ἐνέργειαν ἠλιακῆς καταστάσεως, ἴσως μορφῆς πλάσματος. Εἶναι ὁ δημιουργικός ἢ ὁ διαωνιστικός λόγος. Πιθανῶς εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οἱ Ἀλχημισταὶ καὶ οἱ νεώτεροι Πυθαγόρειοι ὠνόμαζον «ψήγματα χρυσοῦ».

Ἡ Βιολογία, ὡς φαίνεται, δὲν ἔχει ἀκόμη ἐρευνήσει πλήρως τὴν οὐσίαν καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κεντροσωματίου, ἀλλὰ ὅταν θὰ ἐπιτύχη τοῦτο, ὡς πιστεύομεν, θὰ διαλευκανθῆ τότε τὸ μυστήριον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ ὁ λόγος τῆς μορφῆς αὐτῆς.

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

Ἐκτὸς τῶν ὄσων ἀνωτέρω ἀνεφέρομεν, ἡ ψυχὴ γιὰ νὰ ἐπιτύχη τὴν δημιουργίαν πνευματικοῦ ὀργανισμοῦ πρέπει νὰ ἔχει συμπληρώσει τὸν κύκλον τῆς δράσεώς της κατὰ τὰς ἐνσαρκώσεις της εἰς ἀνθρωπίνους ὀργανισμούς ἐπὶ τῆς Γῆς. Καὶ κατὰ πρῶτον, αἱ νοητικαὶ, αἰσθηματικαὶ καὶ συναισθηματικαὶ δυνάμεις της, νὰ ἐξεδηλώθησαν εἰς τὰ ὅρια τῆς ὀλοκληρώσεως τῶν νόμων τῆς ζωῆς καὶ τῆς

αγάπης, τὰ ὁποῖα εἶναι καθωρισμένα ἐκ τῆς δημιουργίας διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν εἰς τὸ γήινον περιβάλλον.

Κατὰ δευτερον δὲ λόγον, πρέπει ἡ ψυχὴ νὰ εἶναι ἀπὴλλογ-
μενὴ ἀπὸ καθὲ τι μὴ ἐνηρμονισμένον μὲ τοὺς φυσικοὺς νομοὺς.
Ὅποτε θὰ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὁ ἄνθρωπος ψυχικῶς καὶ
σωματικῶς ἄγνός.

Ἡ ἀρχαία σοφία ἐδίδασκε ὅτι «Οὐδεὶς ἂν μὴ ἀπολυτῶς
ἀγνός δύναται νὰ ἀναγεννηθῇ ὑπὸ τοῦ θεοῦ πυρός τοῦ λειτουρ-
γοῦντος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ ὡς φορέως ζωῆς καὶ ὡς
δημιουργικῆς δύναμις ἢ λόγος». Κατὰ τοὺς Χριστιανοὺς Μυστι-
κοὺς διὰ νὰ ἀπελευθερωθῇ τις ἐκ τῶν δυναμειῶν τοῦ σκοτοῦς
δεῶν νὰ γεννηθῇ ἐν αὐτῷ ὁ Χριστός. Κατὰ δὲ τοὺς Πυθαγο-
ρεῖους μόνον ὅταν γεννηθῇ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ἀνθρώπου ὁ
Ἀπόλλων, δηλ. μετατραπῇ ἡ αἰθερικὴ οὐσία τοῦ πνεύματος του
εἰς Ἀπολλώνιον λόγον, θὰ καταστῇ αυτοφῶτος ὑπαρξίς καὶ θὰ
νικῆσῃ τὸν θάνατον.

Ὅταν ὁμως τοῦτο ἐπιτευχθῇ, τότε κατὰ τὴν παραδοσὴν ἐπί-
σης, τὰ τρία κέντρα τῆς ψυχῆς, τὸ νοητικόν, τὸ αἰσθηματικόν ἢ
παραγωγικόν καὶ τὸ συναισθηματικόν ἀναπτύσσονται ὡς ἐνεργη-
τικὰ κέντρα εἰς τὸν προηγουμένως κληθέντα Συνδετικόν λόγον
ἢ ἀστρικόν σῶμα. Αἱ βασικαὶ οὕτω λειτουργίαι τοῦ υλικοῦ σώμα-
τος, διαβιβάζονται εἰς τὸ νέον ἀστρικόν σῶμα ἢ πνευματικόν ὁρ-
γανισμόν καὶ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ υλικοῦ σώματος, ἡ ψυχὴ διὰ
τοῦ σχηματισθέντος νέου τοιοῦτου, συνεχίζει τὴν ὑπὸ τῆς εἰμαρ-
μένης προκεχαραγμένην πορείαν τῆς ὡς ἐνσυνείδητος ζωῆς
ὑπαρξίς μὲ χαρακτηριστικὰς ιδιότητας τὴν ζῶν καὶ τὴν ἐλευθέ-
ραν κινήσιν καὶ βουλήσιν. Καὶ διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀπελευ-
θερωσίς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ κράτους τοῦ Ἄδου τὸ ὁποῖον φυσι-
κῶ δικαιώματι κρατεῖ τὰς ψυχὰς τῆς γῆς.

Σκοπὸς τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἐλευθέρου πνευματικοῦ κόσμου
εἶναι ἡ δημιουργία ὅχι ἑνὸς κοσμοῦ μὲ τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ
πάθη τοῦ ἀνθρωπίνου, ἀλλὰ ἑνὸς ἀνωτέρου πνευματικοῦ φωτι-
σμένου ἀπὸ τὸ φῶς τῆς ἀγάπης, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ὁλοκλη-
ρωτικῆς γνώσεως.

Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται μόνον διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐνσαρκώ-
σεων τῆς ψυχῆς κατὰ τὰς ὁποίας ἡ εἰμαρμένη ἢ ἀντιπεπονθός ἢ
Κάρμα, διαμορφώνουν τὴν καθ' ἑκάστην ἐνσαρκώσιν ζῶν ὥστε
νὰ καταστῇ ὁ ἄνθρωπος καταλλήλος πνευματικῶς νὰ ζῆσῃ μονί-
μως εἰς τὸν πνευματικόν κόσμον.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ

Εἰς τὴν διαμόρφωσιν φωτεινοῦ πνευματικοῦ ὀργανισμοῦ τὰ μέγιστα συμβάλλει ἡ ἐπικοινωνία μὲ πνευματικὸν κόσμον ἀνωτέρας τάξεως ἀπὸ ἐκείνην τοῦ ἀνθρώπου λόγῳ ἐξελιξεως. Προσηλώσεις πρὸς ἐννοίας καθολικῆς ἀγάπης καὶ ἐλευθερίας πρὸς φωτεινοὺς πνευματικοὺς ὀρίζοντας πνευματικοῦ ἐπιπέδου, πνευματικῶν ὄντων συντρέχουν εἰς τὴν μετατροπὴν οὐσιῶν καὶ δυνάμεων τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως ὥστε νὰ πλησιάζουν πρὸς τὴν ἐπιδιωκομένην νέαν πνευματικὴν ζωὴν.

Ὁ διδάσκαλος Πυθαγόρας ἐδίδασκε τοὺς μαθητὰς του ὅτι «ἡ παροχὴ εἰς τὸν ὀργανισμὸν μέσων ζωῆς ἀγνῶν καὶ ἐκδήλωσις αἰσθημάτων ἀγάπης καὶ ἀνθρωπισμοῦ καὶ προσπάθεια οὐσιαστικῶν σχέσεων μὲ πνεύματα φωτεινά εἶναι ἡ ἐντολὴ τῆς ὑπερθεν ἡμῶν δρώσης γνώσεως διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν ψυχῶν μας. Ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦτου ἓνα εἶδος ἐμβολιασμοῦ οὐσιῶν καὶ δυνάμεων πνευματικῶν ὑπάρξεων πρὸς τοὺς διαμορφωμένους πνευματικούς ἀνθρώπους τοιοῦτους ὅστις θὰ βοηθήσῃ τὴν μετατροπὴν τοῦ τιτανικοῦ οὕτως εἰπεῖν, ἀνθρωπίνου εἰς φωτεινὸν ὀργανισμὸν.

Οὐσίαι τῶν ὁποίων ἡ σύστασις ἐξηρτήθη ἀπὸ τὴν ἡλιακὴν θετικὴν ἐπιρροὴν, χρησιμοποιούμεναι κατὰ προτίμησιν διὰ τὴν διατροφὴν τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, προσηλώσεις πρὸς ἐλεύθερα πνεύματα καὶ θεότηας τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως θὰ συντελέσουν τὰ μέγιστα εἰς τὴν μετατροπὴν τοῦ Συνδεδεικτοῦ Λόγου εἰς τὴν φωτεινὴν ἐκείνην κατάστασιν ἣτις χαρακτηρίζει τὴν τοῦ ἡλιακοῦ λόγου.

Οι άρχαιοι Έλληνες νοσταλγοί του παρελθόντος

Υπό ΕΥΑΓΓ. Π. ΩΤΙΑΔΟΥ

Γεν. Διευθυντοῦ Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης

(ΙΛΙΣΟΣ 1965)

Ἀπο τα κυρια γνωρίσματα τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ χαρακτήρος εἶναι ἡ ἰσχυρῶς ἀνεπτυγμένη ἱκανότης πρὸς παρατηρήσιν τῶν φαινομένων τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Καὶ ἡ ἱκανότης αὐτὴ εἶναι συνδεδεμένη πρὸς τὰς ἐλληνικὰς ψυχοφυσιολογικὰς θεωρίας περὶ τῆς φύσεως, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ Ἕλλην ἠσθάνετο ἀρρήκτως εαυτὸν συνυφασμένον. Ὁ Ἕλλην ἐγνώριζεν ἀριστα ὅτι ἡ φύσις ζῆ τὴν αὐτὴν, ὅπως καὶ ἐκεῖνος, ζῶν. Καθὼς συνήθως συμβαίνει, ἡ παρατηρήσις τῶν φαινομένων τοῦ ψυχικοῦ βίου, ἡ ὁποία ἠϋξάνετο εἰς τὴν ἀμεσον σχεσιν μετὰ τὴν φύσιν, προσελαμβάνε κατ' ἀναγκὴν μορφήν ἀναλογίας πρὸς τὰ συγγενῆ φαινόμενα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου. Καὶ εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸν τῆς ψυχολογίας τοῦ Ἕλληνος, ὅτι ἡ πλοῦσια ἐλληνικὴ γλῶσσα ἤτολιαν ἀνεπαρκῆς εἰς ἐκφράσιν τῶν φαινομένων τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου.

Εἰς τὸν Ἕλληνα ἤτο ἰσχυρῶς ἀνεπτυγμένον τὸ αἶσθημα τοῦ συγκεκριμένου, ποῦ προῆλθεν ἀπὸ τὴν στενήν του σχεσιν πρὸς τὴν φύσιν. Διὸ καὶ δὲν ἱκανοποιεῖτο εἰς τὰς ἐξεζητημένας φράσεις τῶν λεπτεπιλεπτῶν ψυχικῶν καταστάσεων. Μόνον μετὰ τὴν βοήθειαν ζωντανῆς συγκρίσεως, ἀναλογίας ἢ καταλλήλου ἐπιθέτου καὶ μεταφορᾶς, λαμβανόμενων ἀπὸ τὴν φύσιν, μόνον ἔτσι ἠμποροῦσε νὰ ἀποκτήσῃ παλμὸν ἐσωτερικῆς ζωῆς ἢ ἀφηρημένη λέξις. Καὶ ὑπο τὴν ἐποψίν αὐτὴν εἰς τὰ φιλοσοφικὰ συγγραμμάτα τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Ἕλληνος τούτου μετὰ τὸ κατ' ἐξοχὴν ἐπιστημονικὸν καὶ ξηρὸν καὶ πυκνὸν ὑφὸς, ἀνα πᾶσαν σχεδὸν σελίδα, συναντῶμεν ἐκφραστικὸς τρόπους τῆς φιλοσοφικῆς γλώσσης συνδυαζομένους πρὸς εἰκόνας ποῦ εἰχον ληφθῆ ἀπὸ τὴν φύσιν.

Ὁ δεσμός πρὸς τὴν φύσιν ἐδημιουργεῖ εἰς τὸν Ἕλληνα τὸ θαυμαστὸν αἶσθημα τοῦ μέτρου. Καὶ τὸ αἶσθημα τούτου τοῦ μέτρου ἀπέτρεπε τὸν Ἕλληνα νὰ κάμῃ κατὶ ποῦ θα ἐταράσσει τὴν ἀρμονικὴν τάξιν τῶν φυσικῶν νόμων. Καὶ ὁ χαρακτηριστικὸς ἀραδιὰ τὸν Ἕλληνα ἀφορισμός «μηδὲν ἄγαν», ἔστω καὶ ἂν ἐλεχθῆ ἀπὸ ἓνα τῶν λεγομένων ἑπτὰ σοφῶν, ὁμῶς ἠχεῖ ὡς ἀποφθεγμα

λαϊκῆς σοφίας, διότι καθορίζει τὴν ἀντίληψιν τοῦ ὅλου ἑλληνικοῦ λαοῦ. Καὶ τὸ αἶσθημα τοῦτο τοῦ μέτρου ἐγένετο ἐκδηλον εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, συνετέλεσε δὲ ὥστε νὰ ἀναπτυχθῆ εἰς τὸν Ἕλληνα ἀπηρτισμένον τὸ αἶσθημα τοῦ ἱεροῦ παρελθόντος του.

Τὸ αἶσθημα τοῦτο τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ μορφαὶ τῆς ἐκδηλώσεως του ἐνδιέφεραν ἐναγωνίως τὸν Ἕλληνα. Καὶ τὸ ζήτημα εἵλκυεν ἐξ ἴσου τὴν προσοχὴν καὶ τῶν μεγάλων φιλοσόφων καὶ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἐραστῶν τῆς ἀρχαιότητος, οἱ ὅποιοι ἀφιέρωναν εἰς τὴν ἐρευνάν της ἰδιαίτερας πραγματείας, ὅπως λόγου χάριν ὁ Μανεθῶς, γράψας περὶ ἀνθρωποκτονίας εἰς τὸ περὶ ἀρχαϊσμοῦ καὶ εὐσεβείας βιβλίον. Καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἀρχαιότητος ἐλάμβανεν εἰς τὴν Ἑλλάδα σημασίαν προβλήματος ψυχολογίας καὶ ἠθικῆς, διότι ἔθιγε τὰ ἀπασχολοῦντα τοὺς Ἕλληνας προβλήματα: τῆς ἀναπτύξεως τοῦ χαρακτήρος, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων.

Ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην ἀρέσκεται συχνά νὰ μελετᾷ διττῶς τὴν φύσιν μὲ τὸ σύνολον τῶν φαινομένων της. Ὁ Ἕλλην παρατηρεῖ διαφορὰς ὅταν ἐξετάζη τὴν ἐσωτερικὴν του ζωὴν καὶ παραβάλλῃ τὰς ἐκδηλώσεις της πρὸς τὴν πᾶσι φύσιν. Εἰς τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς τῆς φυσικῆς του ζωῆς ὁ Ἕλλην αἰσθάνεται πάντοτε ἑαυτὸν ὡς μέρος τῆς φύσεως, – φρονεῖ ὅτι ζῆ καὶ αὐτὴ βίον παρεμφορῆ πρὸς τὸν ἀνθρώπινον βίον. Εἰς τὴν βάσιν τῶν θρησκευτικῶν παραστάσεων τοῦ Ἕλληνος εὐρίσκεται ἡ ἀντίληψις ὅτι εἶναι αὐτόχθων, ὅτι ἡ γῆ ζῆ ζωὴν γυναικός, ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ ὁμοιάζει πρὸς τὸν ἀναπτυσσόμενον σπόρον.

Ἐξ ἄλλου παρετήρει ὁ Ἕλλην εἰς τὸν ἐσωτερικόν του κόσμον φαινόμενα πού δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν φύσιν. Ὅθεν καὶ συνεπεραινεν, ὅτι μεταξὺ τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου καὶ τῆς φύσεως, ὑπάρχει ἀντίθεσις, καίτοι συχνά ἦτο δυνατόν νὰ ἐρμηνεύσῃ τὰ ψυχικὰ φαινόμενα ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἀντιστοιχῶν φαινομένων ὅσα παρετήρει εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως. Ἡ ἐξωτερικὴ φύσις, τὸ φυσικὸν μέρος τοῦ ἀνθρώπου καὶ μέρος ἀπὸ τὰς πνευματικὰς ἐνεργείας πού συνδέεται πρὸς τὸν ἀνθρώπον – ὅπως ἡ ἀγάπη, ἡ ὀργή, ἡ πείνα – ἀπετέλουν διὰ τὸν Ἕλληνα συμπαγὲς ὅλον. Ἀπ' ἐναντίας, ὀλόκληρος τάξις φαινομένων τοῦ ψυχικοῦ βίου ἦσαν καταφανῶς ἀντίθετα πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν φύσιν. Καὶ οἱ φιλόσοφοι, ὅταν διέκριναν τὰ φύσει δεδομένα ψυχικὰ φαινόμενα ἠρμήνευαν τὴν ἀντίθεσιν πού ὑπάρχει μεταξὺ τῶν κατὰ φύσιν πράξεων καὶ τῶν κατ' ἔθος πράξεων τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ ρήτορες, ὅταν ἐξηγοῦν νομικὰ σχέ-

σεις, προσπαθούν να διαστείλουν τον α γ ρ α φ ο ν νόμον απο τ ο ν φ υ σ ι κ ο ν νόμον. Είς αυτας ολας τας περιπτώσεις η φυσίς ενοείτω ως αντιθεσίς.

Η αντιθεσίς αυτή δια τους Έλληνας είχεν ιστορικην αφειτηριαν. Συνηθως όμως ο Έλλην ενομίζεν, οτι τα φαινόμενα του ψυχικού βίου ορμητηριον είχον την ορατην φυσίς. Και αναλογως προς τα φαινόμενα αυτής προσεπαθει να ερμηνευση ο Έλλην τας συνθετους εκδηλωσεις του ψυχικού του βίου. Ο Έλλην είχε την αντιληψιν, οτι η φυσίς παρείχεν είς τον ζώντα οργανισμόν, διαφορους ιδιοτήτας, αι οποίαι απηρτιζαν διαφορα εθη και τους ποικίλους χαρακτήρας. Κυριωτάτα δε αι ιδιοτήτες αυται που εδίδεν η φυσίς εξεδηλούντο είς τον άνθρωπον, διότι αυτος αντιθετως προς τα λοιπα ζώα, έχει φυσίς πληρη, φυσίς ωλοκληρωμενην, φυσίς αποτετελεσμενην, όπως λεγει ο Αριστοτελης.

Δυναμει δε τής διαρκούς καλλιεργείας μιας και τής αυτής ιδιοτήτος μη εμφυτου, αλλ επικτήτου, απηρτιζετο είς τον άνθρωπον ωρισμενον εθος, και ηρχίζεν ο άνθρωπος εθιζεσθαι, ηρχιζε δηλαδή να εκδηλωνη την εξιν αυτην. Ενεκα δε τής διαρκούς ασκήσεως, το κεκτημενον εθος ερριζωθη πλεον και μειεβληθη, κατα τον Σταγίριτην, είς φυσικήν ιδιοτήτα. Εγινε λοιπόν το εθος δευτερα φυσίς και απετελεσε στοιχείον είς την ολοκληρωσιν του ανθρώπινου χαρακτήρος και ο χαρακτηρ υπεταξε τον άνθρωπον ως θεοτής, όπως διδασκει ο Ηρακλειτος.

Σίγα-οίγα, και είς ευρυτερην ολονεν εφαρμογήν, τα εθη απεβίαναν ηθη και εγίνοντο παραγοντες είς την διαπλάσιν τών εθών ωρισμενης πολιτείας. Είς δε την κατοπιν κοινολευκον φρασιν «ήθη και εθη» ο Έλλην περιελαβε το συνολον τών διακριτικών γνωρισμάτων και ιδιοτήτων του ελληνικού λαού, τосον τών σχετικών προς τον δημοσιον βιον, οσον και τών σχετικών προς τον ιδιωτικον. Αλλα απο τα ποικίλα ταύτα εθη εχωρίζον οι Έλληνες ωρισμενα εθη, τα οποία ιδιαίτερος εσεβοντο λογω τής σπουδαιας και ευρυτερας αξίας των. Και ήσαν τα εθη οσα επεκρατουν είς τους προγονους τών συγχρονων, είς τους μακαριους εκεινους ανδρας οσοι εζων κατα τους ευδαιμόνας χρονους τής μυθικής περιόδου η απλώς είς το απώτατον παρελθον όπου είς παραδεισιαν καταστασιν ετοποθετουν οι Έλληνες και άλλοι λαοι την ευτυχίαν. Δια τουτο και ωνομαζοντο τα εθη αυτα «τα του πατρος εθη» και είχον σημασιαν ιερών εντολών. Και είς τους επειτα χρονους ετιμώντο ως υποδειξεις του υφιστου «αγραφου νομου». Και ο θελων να ορθοποδη είς την ζωην ωφειλε να κανονιση τον βιον κατα τα πατρια εθη.

Εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ αἶσθημα ἀπὸ τὴν μὴ ἱκανοποίησιν ἐκ τοῦ παρόντος λαμβάνει μορφήν διαρκoῦς φαινομένου. Τὸ αἶσθημα τοῦτο ἦτο λιαν ἀνεπτυγμένον καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας, τῶν ὁποίων ὁ εὐαίσθητος χαρακτήρ ἐταλάντευε τὴν διάθεσιν τῶν καὶ μεθίστα αὐτὴν ἀποτόμως ἀπὸ τὴν φαιδρότητα εἰς τὴν δυσαρέσκειαν διὰ τὰς ἐλλείψεις ἢ τὰς νομιζόμενας ἐλλείψεις τοῦ ἐνεστῶτος. Καὶ ἐστρέφετο ὁ Ἕλλην εἰς τὸ παρελθόν – καὶ μάλιστα εἰς τὸ ἀπώτερον καὶ ἀπώτατον παρελθόν – ἀπὸ τὴν μὴ ἱκανοποίησιν αὐτὴν εἰς τὸ παρόν, ἢ ὅποια καὶ ὅταν ἀκόμη συνέβαινε νὰ πληροῦται ἢ χαρὰ, ἐνέκρυπτε τὸ δυνατόν τῆς δυστυχίας, ὅπως μαρτυρεῖ τὸ ἱστορῆμα διὰ τὸν δακτύλιον τοῦ τυράννου τῆς Σάμου Πολυκράτους. Καὶ εἰς τὸ ἐξιδανικευμένο τοῦτο παρελθόν ἐζήτηί ὁ Ἕλλην τὴν ποθητὴν ἱκανοποίησιν καὶ τῆς ψυχῆς τὴν εἰρήνην, – ὅ,τι ἐν γένει δὲν προσέφερον εἰς αὐτόν τὸ σύγχρονον περιβάλλον.

Καὶ χαρακτηρίζει τὸν Ἕλληνα, ὅτι, διακρινόμενος διὰ τὴν ἰσχυροτάτην του τάσιν πρὸς πᾶν τὸ συγκεκριμένον, ἐγνώριζε νὰ ζηῆ, ὅσον κανεῖς, εἰς τὸ παρόν. Καὶ ὅταν τοῦτο ἦτο λαμπρὸν ἠσθάνετο ὁ Ἕλλην, ὅτι «ἡδὺ τὸν βίον ζῆν», ὅτι εἶναι γλυκερὰ ἡ ζωὴ. Καὶ ὅταν ἐπέπιπτον αἱ συμφοραί, ὁ Ἕλλην ἀπεχώρει μὲ τὰς σκέψεις του καὶ τοὺς πόθους εἰς τὸ μακρινὸν παρελθόν καὶ τὸ ἀνέπλαττε διὰ τῆς φαντασίας του ὡς περασμένον εὐτυχές παρόν. Ἀντιθέτως ὁ Ἕλλην δὲν ἐγνώριζε νὰ ἐλκύσῃ πρὸς αὐτόν τὸ μέλλον, καίτοι προσεπάθει νὰ τὸ διαγνώσῃ διὰ τῆς μαντείας. Ὁ Ἕλλην δὲν ἐτοποθετεῖτο εἰς τὸ μέλλον καὶ δὲν ἠρέσκετο νὰ παραπέμῃ εἰς αὐτὸ τοὺς προσφιλεῖς του πόθους. Μόνον τὸ παρελθόν ἐδίδεν εἰς τοὺς πόθους τοῦ Ἕλληνοῦ τὴν ἐπιθυμητὴν μορφήν.

Τὸ αἶσθημα τοῦτο τοῦ παρελθόντος καὶ ὁ τρόπος ζωῆς σύμφωνα πρὸς τὰ πατροπαράδοτα, «κατὰ τὰ πάτρια», ἦν ὡν τὰς ἐπί μέρους παραστάσεις τῆς θρησκείας, τῶν ἐθῶν καὶ τῶν ἠθῶν εἰς μίαν συνείδησιν, εἰς τὴν συνείδησιν τῆς ἀδιασπάτου ἐνότητος τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος. Ἡ ἰσχυρὰ δὲ ἀνάπτυξις τοῦ αἰσθήματος τοῦ οἰκείου παρελθόντος, ἐπλούτιζε τὸν ψυχικὸν βίον τῶν Ἑλλήνων μὲ πλεῖστα δεδομένα. Καὶ ὅπως τὸ αἶσθημα τοῦ ἀδιασπάτου δεσμοῦ πρὸς τὴν φύσιν, οὕτω καὶ τὰ δεδομένα αὐτὰ προσέδιδον εἰς τὴν περί κόσμου θεωρίαν τοῦ Ἕλληνοῦ χαρακτῆρα ἠρέμου συνδυασμοῦ τῶν σκέψεων τοῦ παρόντος καὶ τῶν ἀναπλαττομένων παραστάσεων τοῦ παρελθόντος. Καὶ ὁ Ἕλλην ἐζη ὄχι μόνον εἰς τὸ ἐνεστῶς ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἀδιάσπαστον πρὸς αὐτὸ παρελθόν.

Μὲ τὴν πεποιθήσιν ὅτι πᾶν τὸ ὠραῖον εὐρίσκεται εἰς τὸ παρελθόν καὶ ὅτι ἡμπορεῖ τοῦτο νὸ ἐπαναληφθῆ εἰς τὸ παρόν ὑπό

τον ὄρον τῆς τήρησεως τῶν πατριῶν, ὁ Ἕλληνας ὀπίστος εἰς τὰ πατρία ἠσθάνετο νὰ ὑψωνεταὶ γυροῦ τοῦ ἰσχυροῦ τοῦ τείχους τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως. Καὶ τὸ τείχος τοῦτο ἀπεχωρίζε τὸν Ἕλληνα ἀπὸ τοὺς μὴ Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους ὠνομαζε βαρβάρους. Καίτοι δὲ τοὺς Ἕλληνας διεκρίνεν ἀνοχὴ ἐναντι τῶν ξενῶν, ὁμῶς ἐπιστεῦον, ὅτι, ἀφοῦ οἱ βαρβαροὶ δὲν ἐζῶν εἰς τὴν αὐτὴν γῆν, ὅπου ἐγεννήθησαν οἱ πατέρες τῶν Ἑλλήνων, ἦσαν ἀμετοχοὶ τῶν ἐλληνικῶν πατριῶν, ἦσαν ἄρα εἰς τοὺς ἀντιποδας τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι καὶ μόνοι ἦσαν ἀξιοὶ νὰ ὀνομαζῶνται ἄνθρωποι. Καὶ δὲν θὰ μᾶς ἐκπλήξη τὸ πρᾶγμα ὅταν ἀναπολησῶμεν, ὅτι εἰς τὰ πατρία καταλεγόνται αἱ μεγάλαι, αἱ θεμελιώτικαι τοῦ πολιτισμοῦ ἐννοιαί ποὺ ἰδρῦσαν οἱ Ἕλληνες, – ἡ ἐννοία τῆς πεφωτισμένης εὐσεβείας, ἡ ἐννοία τῆς ἐλευθερίας, ἠθικῆς, ἐθνικῆς καὶ πολιτικῆς, ἡ ἐννοία τοῦ νόμου, ἡ ἐννοία τῆς δίκης, ἡ ἐννοία τῆς ὀρθῆς πολιτείας, ἡ ἐννοία τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγαπῆς ποὺ πρῶτος κηρύττει Θαλῆς ὁ Μιλήσιος καὶ ὀλίγον ἐπεὶτα Κλεοβούλος ὁ Λινδιὸς καὶ κατοπινὸν ὅλη ἡ φιλοσοφικὴ παραδοσις μεχρὶ τοῦ «ἐπιεικοῦς» τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῆς περιλαμβροῦ Στωᾶς.

Υπάρχουν εἰς τὸν Ἕλληνα στιγμαὶ ποὺ νομίζει ὅτι ἡ ὅλη σωτηρία τοῦ ἐγκεῖται εἰς τὴν σεβασμιαν ἀρχαιοτητα, εἰς τὴν μίμησιν τῆς ζωῆς τῶν προγόνων, εἰς τὴν συντήρησιν τῶν πατριῶν. «Μόνον οὕτω –λέγει ὁ Ἰσοκράτης– καὶ τὴν πόλιν μᾶς θὰ σωσῶμεν καὶ τῶν Ἑλλήνων θὰ γίνωμεν σωτήρες». Τὰ νεὰ ἐθεωροῦντο βλαπτικὰ καὶ αἱ ἐπιδεικνυόμεναι τάσεις πρὸς νεωτερισμοὺς ἐγένοντο ἀντικείμενον περιφρονησεως, διότι ὁ νεωτερισμὸς ἐνομιζέτο καὶ ὑποσκαψίς τοῦ πολιτικοῦ καθεστώτος. Τὰ «παλαιὰ καὶ εἰθισμένα καὶ ἐννομα» τοῦ Ξενοφῶντος εἶναι τὸ ἱερόν παρελθόν, περὶ τοῦ ὁποιοῦ οἱ Ἕλληνες ὁμιλοῦν με εὐλαβίαν καὶ ἡρεμίαν. Τὰ νεὰ εἶναι κραυγαλέα, ἀπότομα καὶ ἀπερίσκεπτα, διότι οἱ σύγχρονοι ἐγέναν χειροτέροι, οἱ ἠθικοὶ ὅροι τοῦ βίου ἠλλάξαν καὶ ἡ ὅλη ζωὴ ὠλισθήσῃ πρὸς τὴν παρακμὴν. Ἢδη εἰς τὸν Ὀμηρὸν εὐρισκομένην τὴν ἀντίληψιν ταυτην, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν τέταρτον τοῦ Χριστοῦ αἰῶνα. Καὶ ἡ τεραστίαι δύναμις τῆς παραδόσεως ἐμποδίζει τὸν Ἕλληνα νὰ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὰ παλαιὰ, διότι, εἰς ἐναντίαν περίπτωσιν, διακοπτεῖ τὸν δεσμόν με τὸ παρελθόν καὶ γίνεται συνεργὸς εἰς τὴν κατὰπτωσιν τῆς πολιτείας, ἐξὼ τῆς ὁποίας δὲν ὑπαρχει διὰ τὸν Ἕλληνα σωτηρία.

Εἰς τὴν συνειδησιν τῶν Ἑλλήνων τὰ παλαιὰ παρίστανται μὲν ὡς παρελθόν, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ὡς ἀκομὴ ζῶν, ἐξακολουθητικῶς, κόσμος. Καὶ πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον συνδέεται ὁ Ἕλληνας καὶ ἀπὸ καταγωγῆς, ἀλλὰ καὶ με πῶθους νοσταλγικοῦς. Καὶ εἰς

τόν κόσμον τοῦτον ἀποθέτει τὰς ἐλπίδας τῆς πληρώσεως προσδοκιῶν, τὰς ὁποίας τό παρόν διαψεύδει. Καί εἶναι λοιπόν εὐνόητον, ὅτι τήν γῆν ἀπό τήν ὁποίαν ἐβλάστησαν οἱ πατέρες καί οἱ πάπποι καί ὅλοι ἐν γένει οἱ πρόγονοι, τήν γῆν ὅπου ἐζησαν καί ἠργάσθησαν κατὰ θεϊαν ἐντολήν, τήν γῆν αὐτήν οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζαν πάτριον γῆν, –πατρίδα. Καί ἐνῶ εἰς τήν ρίζαν τῆς λέξεως γῆ ἐμβάλλουν οἱ Ἕλληνες τήν ἔννοιαν τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τοῦ θήλεος, – εἰς τήν ρίζαν τῆς λέξεως πατρίς ἐμβάλλουν ἔννοιαν πού ἐκφράζει τήν σχέσιν των πρὸς τὰ παλαιά. Διά τοῦτο καί «θεοὶ πατρῶοι» ὠνομάσθησαν οἱ θεοὶ πού ἐπροστάτευσαν τοὺς «πατέρας», τοὺς προγόνους. Καί ἐγνώριζον οἱ ἀπόγονοι, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι θεοὶ ἅμα προσφέρεται εἰς αὐτούς ἡ νενομισμένη λατρεία, θά ἐπιδαμιλεύσουν τήν εὐδοκίαν πού εἶχον χαρίσει εἰς τοὺς προγόνους. Χωρίς τόν θεόν, τόν προστάτην τῶν προγόνων, εἶναι δύσκολον νά εὐημερήσῃ ἡ οἰκογένεια, ἡ πόλις, ἡ πολιτεία. Καί τό αἶσθημα τοῦ ἱεροῦ παρελθόντος ἐνίσχυεν ἐπίσης τήν συνειδήσιν, ὅτι οἱ ἀποθανόντες πρόγονοι ἐξηκολούθουν νά ζοῦν ὑπό διαφόρους μορφάς καί νά ἐπικοινωνοῦν μέ τοὺς ἀνθρώπους χάρις εἰς τήν λατρείαν καί τήν μαγείαν. Διότι ἡ λατρεία τῶν προγόνων ἀπετέλει θεμελιῶδες θρησκευτικόν καί πολιτικόν δόγμα τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου.

Μέ τήν αὐτήν σταθερότητα οἱ Ἕλληνες ἐτήρουν τὰς γεωργικὰς παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλουν τήν βάσιν τῆς ζωῆς τῶν προγόνων. Ἡ γεωργία πάντοτε εἰς τόν ἑλληνικόν βίον ἐθεωρεῖτο ἡ τιμιωτέρα καί ὑψηλοτέρα ἐνασχόλησις, διότι τήν καθηγιαζεν ἡ θεία βουλή καί οἱ πολυχρόνιοι κάματοι τῶν προγόνων, διό καί ἐπροστατεύετο ἀπό τήν πολιτείαν. Ἀλλά καί ἄλλαι ἐκφάνσεις τοῦ βίου ὑπενθυμίζουν εἰς τόν Ἕλληνα πατρῶαν καταγωγῆν, ὑπενθυμίζουν διαρκῶς τὰ πάτρια. Ἡ θυσίας προσέφερον ἡ ἐπραττεν κάτι κατ' ἔθος ἢ ἔψαλλεν ἀρχαῖον ἄσμα, πάντοτε ἤκουεν ὁ Ἕλλην τήν φωνήν τῶν πατέρων νά τοῦ λέγῃ, ὅτι ἔτσι ἐτραγουδοῦσε ὁ πατέρας σου, ἔτσι ἐθυσίαζεν ὁ πάππος σου, αὐτὰ τὰ ἔθιμα εἶχαν οἱ μακρινώτεροι πρόγονοί σου.

Τά πάντα εἰς τήν Ἑλλάδα συνέτεινον νά ἀπαρτισθῇ εἰς τόν Ἕλληνα συνολικόν αἶσθημα τῆς ἀρχαιότητος καί τῆς προσεγγίσεως πρὸς τό παρόν. Καί τό αἶσθημα τοῦτο δέν ἦτο τυχαῖον πρόσκτημα εἰς τήν ζωὴν τοῦ Ἕλληνο, ἀλλά ριζωμένον ἰσχυρῶς καί ἀρμονικῶς εἰς ὅλα τὰ φανερῶματα τοῦ ἑλληνικοῦ βίου. Δι' αὐτό καί ἡ ρῆσις «ζῆν κατὰ τὰ πάτρια» ἤχεῖ εἰς τήν ἀκοήν τοῦ Ἕλληνο ὄχι ὡς διατεταγμένος δογματισμός, ἀλλά ὡς ζωνανή φωνή, πού ἔρχεται μέν ἀπό τὰ βάθη τῆς ἱερᾶς ἀρχαιότητος, ὅμως νομίζει

να άκουεται άπο πολυ πλησιον: Είναι η φωνη τών προγονων, τών οιοιων την αορατον παρουσιαν ησθάνετο εις πάν βήμα ο Έλλην. Καί δεν ειχε ποτε εις την ιστοριαν πληρεστεραν εφαρμογην ο βαθυς, ο ηρακλειτειος πραγματι λογος του Μπαρρες. «Μās κυβερνοϋν οι νεκροι».

Γ

Το λυπηρον φαινομενον που παρατηροϋμεν σημερον συχνα-η ελλειψις σεβασμου προς τα πατρια- προερχεται απο το γεγονος, οτι ο ουγχρονος ανθρωπος οχι μονον αγνοει το οικειον παρελθον, αλλα και δεν προσπαθει να το γνωριση. Δεν εχει την περιεργειαν της γνωσεως των πατριων. Εις τουτο λογου χαριν οφειλεται οτι σχεδον ελησμονησαμεν επετειους του Ρηγα, του Κωνσταντινου Οικονομου του εξ Οικονομων, του Δημητριου Βερναρδακη, και ισα αλλα!

Εις την αρχαιαν Έλλαδα ο Έλλην δεν ητο δυνατον να μη γνωριζη τα πριν, πως δηλαδη εζων οι προγονοι του. Δεν επαυσε ποτε ο Έλλην να είναι οικειος προς τας ιστοριας, τους μυθους, τους θρυλους, τας αφηγησεις οσαι ανεφεροντο εις το εθνικον παρελθον. Και εις το παρελθον τουτο, εις την ατμοσφαιραν αυτην των πατριων, εζων και επιμελως ειτηροϋντο τα εθη της λατρειας, τα εθη του βιου, αι παραδοσεις της τεχνης και της λογοτεχνιας.

Η ζωη των προγονων, οπως την αναπαριστων οι προγονοι, ητο πολυ διαφορετικη απο την ιδικην των: Οι προγονοι των Αθηναιων εγεννηθησαν υπο το σχετικως ευφορον εδαφος της Αθηναικης πεδιαδος, η οποια τους ετρεφεν ως τεκνα της, διο και ησαν απηλλαγμενοι απο πασαν βιοτικην μεριμναν. Ο ανθρωπος εζη ευκολον βιον μεσα εις την ευδαιμονα συνειδησιν, οτι ητο πλησιον του Θεου. Κατα τους μακρινους τουτους χρονους το θειον ευρισκε τροπον να ζη μεταξυ των ανθρωπων, οι οποιοι ετιμων τουτο με απλας προσφορας απο το φυτικον βασιλειον. Και εις την Εστιαν, πρωτην, κατα τον Πορφυριον, εθυσιασαν οι Έλληνες, εις την Εστιαν που εσυμβολιζε το κατ' εξοχην κεντρον των πατριων, το οικογενειακον κεντρον, το ιερωτερον τουτο γεγονος, οπως λεγει ο Τσαμπερλαιν, των Αριων λαων.

Η θεοτης ερχεται εις ερωτικας προς τους θνητους σχεσεις, -και τους αμειβει με θειαν γονην. Και αγαποϋν οι θεοι τους ανθρωπους και τους προσφερουν ατιμητα δωρα, χαρις εις τα οποια ζοϋν βιον υψηλον και καθαρων: Η Δημητηρ ερχεται απο την μυ-

θικήν Κρήτην, διέρχεται ἀγνώριστος ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν καὶ γίνεται δεκτὴ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἡγεμόνος τῆς Ἐλευσίνος Κελεοῦ, ὅπου ἀνατρέφει τὸν μικρὸν Δημοφῶντα. Καὶ ἀποκαλύπτει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὸ μυστήριον τῆς σπορᾶς τοῦ σίτου καὶ ἰδρύει τὰ μυστήρια, τὰ ὅποια ἐξελιχθησαν εἰς τὸ μέγα τελεστήριον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα τῆς ἑλληνικῆς ἀριστοκρατίας. Καὶ μόνον ἔκτοτε οἱ ἄνθρωποι ἀρχίζουν νὰ προσδίδουν εἰς τὴν ζωὴν προορισμὸν ὑψηλόν. Ἀλλὰ ἡ Δημήτηρ δέν προορίζεται εἰς τὴν Ἐλευσίνα καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἤλθε διὰ τῆς Ἱερᾶς ὁδοῦ. Ἔδωσεν ἐντολὴν εἰς τὸν ἀγαπητόν της νεαρόν Τριπτόλεμον νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας τὸ ἀγαθὸν ἄγγελμα τῆς καλλιέργειας. Καὶ βλέπομεν συχνὰ εἰς εἰκόνας ἐπὶ ἀγγείων τὸν Τριπτόλεμον νὰ κάθηται εἰς πτερωτὸν δίφρον καὶ νὰ κρατῆ δεσμὴν ἀπὸ στάχυα. Καὶ ἐνῶ κατευθύνετο πρὸς τὰς Ἀθήνας ἡ μεγάλη αὐτὴ θεὰ, ἡ ἰδρῦτρια τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ Δημήτηρ, ἔμεινεν εἰς τὸν πενιχρὸν μὲν ἀλλὰ στοργικὸν καὶ ὑποχρεωτικὸν οἶκον τοῦ Φυτάλου, καὶ, εὐγνωμονοῦσα, προσφέρει εἰς αὐτὸν τὴν πρώτην συκῆν, τῆς ὁποίας οἱ καρποὶ ἐπλούτισαν κατόπιν τοὺς Ἀθηναίους.

Τὴν αὐτὴν εὐμένειαν ἔδειξαν καὶ ἄλλοι θεοὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Διόνυσος προσφέρει κλημὰ εἰς ἀπλοῦν καὶ πτωχὸν ποιμένα τῆς Ἰκαρίας – ἀντάλλαγμα ἐγκαρδίου φιλοξενίας. Ὁ Διόνυσος ἐπίσης ἔρχεται ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν εἰς τὴν Ἀττικὴν, φιλοξενεῖται ἀπὸ τὸν βασιλεῆ τῆς Ἀμφικτυόντα καὶ, ὡς ἀντίδωρον, διδάσκει αὐτὸν τὴν ἀνάμειξιν ὕδατος καὶ οἴνου. Καὶ ἡ Ἀθηνᾶ, προστάτις τῶν Ἀθηναίων καὶ ὄλων τῶν Ἑλλήνων ἐν γένει εἰς τοὺς ἐθνικοὺς των πολέμους, θέτει καὶ ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς τὰς Ἀθήνας, ἐκλέγει ὡς οἰκητήριον τὸν εἰς τὸ Ἐρέχθειον ναόν, καὶ προάγει τοὺς Ἀθηναίους εἰς τῆς εἰρήνης τὰ ἔργα. Γίνεται προστάτις τῆς γεωργίας καὶ μεριμνᾷ περὶ τοῦ Ἐριχθονίου βρέφους καὶ περὶ τοῦ Βουζύγου, ὁ ὁποῖος διδάσκει τοὺς Ἀθηναίους τὴν ζεῦξιν τῶν βοῶν εἰς τὸ ἄροτρον, ὅπως τὸ αὐτὸ εἶχε διδάξει τοὺς Ἐλευσίνιους ἡ Δημήτηρ διὰ τοῦ Τριπτολέμου.

Τὴν αὐτὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μεριμνᾷ ἐπιδαψιλεύει καὶ ὁ Ἀπόλλων, θεὸς τοῦ φωτός, παντός φωτός, θεὸς τοῦ πολιτισμοῦ. Εἶναι ὁ ἱερός πρόγονος τῶν Ἀθηναίων. Καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζεται «πατρώος», ἰδίως ἀπὸ τοὺς μεγάλους Ἀθηναίους, τὸν Ἀριστοφάνη καὶ τὸν Πλάτωνα, ὁ ὁποῖος ὀνομάζει τὸν Ἀπόλλωνα καὶ «πάτριον ἐξηγητήν», ἐρμηνευτὴν δηλαδὴ καὶ συντηρητὴν τῶν παραδόσεων, προσνέμει λοιπὸν εἰς αὐτὸν τὴν τιμητικωτέραν προσωνυμίαν. Καὶ εἰς τὸν Κεραμεικὸν εἶχον ἀφιερῶσαι ναόν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸν

Απόλλωνα και ιδιαίτερους ιερείς είχαν προς τιμήν του ορίσει.

Έτσι έζων και έδρων μεταξύ τών ανθρώπων οι θεοί. Και οι άνθρωποι ήσαν άξιοι να απολαύουν την φωτεινήν ταυτην σχέσηιν. Περι τών παραδεισιων τουτων χρόνων οι Έλληνες επρεπε να λαλοῦν με ευλαβειαν. Και αι ειδησεις, όσαι αντλοῦνται από το όσιον εκείνο παρελθόν, ήχοῦν εις την ακόην τών απογονων όχι ως επινοήματα, αλλά ως αληθιναι και αδιαψευστοι αφηγήσεις. Ήτο δέ φυσικόν οι άνθρωποι τών παμπαλαιών εκείνων χρόνων να έχουν και ιδιαίτερας αρετας. Ο βιος των ήτο απλοῦς, όπως αρμόζει εις τούς παλαιους, βιος σώφρων και έξησφαλισμενος εις την αυτάρκειαν, βιος ίκανοποιημένος από την γεωργίαν, την όποιαν προσφατως ειχον δωρήσει οι θεοί. Οι άνθρωποι ηργαζοντο αυτην ακριβώς την γήν που τους εγεννησε. Και δια τούτο αι γεωργικαι γενικώς ένασχολήσεις προσελαμβανον χαρακτήρα ιερουργικών πραξεων, αι όποια επανελαμβάνοντο κατα τούς έπειτα χρόνους εις τό ιεροτελεστικόν τυπικόν τών μυστηρίων και τής λατρειας. Η φυσική απλότης του βίου τών προγονων και το πλησίασμα των προς τό θεϊον και προς την γήν εξετρεφον εις τόν άνθρωπον υψηλας πνευματικας ιδιότητας, αι όποια προσέδιδον εις την ζωην αρμονίαν. Οι Έλληνες απεινιμον εις τους προγονους σοφίαν, δικαιοσύνην, αρετήν, εύσέβειαν, σεβασμόν ασυζητητον προς τας έπιταγας τής θεοτήτος.

Και αν ήρωτάτο ό Έλλην τής ιστορικής περιόδου – ποίον βιον προτιμά– αναμφιβόλως θα έλεγε, μαζί με τον Ίσοκρατη, τον βιον τών προγονων. Διότι οι πρόγονοι, όπως λέγει ό ρητοδιδασκαλος, ειχον τό δικαίον εις τας ψυχάς, διότι τον έναρετον βιον των κατηύθυνον όχι τα ψηφίσματα, οι νόμοι, αλλά τα κατα παραδοσιν εύπρεπή ήθη. Διότι –εξακολουθει ό Ίσοκρατης– η προσπάθεια τών παλαιών ήτο να μη καταλύσουν τίποτε από τα πατρια, να μη προσθέτουν τίποτε ξένον προς αύτα, να μη μετακινήσουν ότιδήποτε οι πρόγονοι παρεδωσαν.

Δ

Η θρησκευτική πολιτική τών Δελφών –και γνωρίζομεν αυτην καλύτερα παρά την αληθινήν θρησκείαν του μεγάλου τούτου κέντρου τών θρησκευτικών και ήθικών παραστάσεων– ειχεν ένα πολύ χαρακτηριστικόν γνώρισμα που συνετέλεσεν εις την δημοτικότητα του δελφικου θεού και εις την καταπληκτικην διαδοσιν τής επιρροής του.

Οι Δελφοι, όπως είναι γνωστόν, απέκτησαν, πλην τής θρη-

σκευτικής, μεγάλην σημασίαν και εις τόν πολιτικόν και εις τόν οικονομικόν βίον τῆς Ἑλλάδος και κατώρθωσαν νά κερδήσουν τήν συμπάθειαν τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ὁ δελφικός Ἀπόλλων ἐστρεψεν ἰδιαίτερος τήν προσοχήν πρὸς τό ἠθικόν μέρος τῆς θρησκείας και ἐδημιούργησε τήν ἰδιότυπον δελφικήν θεολογίαν, εις τήν ὁποίαν ἐλάμβανε ὑπ' ὄψιν τὰς ἐκφάνσεις τοῦ ψυχικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου ἀσχέτως πρὸς τήν κοινωνικήν του θέσιν και μέ καταφανή συμπάθειαν και συγκατάβασιν πρὸς τοὺς ἀπλοῦς και πτωχοὺς ἀνθρώπους.

Και εις πολλάς περιπτώσεις ὁ Ἀπόλλων ἐδείκνυεν ὅτι εἶναι ἰδιαζόντως εις αὐτόν ἀρεσταί αἱ προσφοραὶ τῶν πτωχῶν και μὴ κοινωνικῶς διακεκριμένων. Αὐτό βέβαια δὲν ἐσημαινεν ὅτι ἀξίωνε ὁ θεὸς τὰς προσφοράς τῶν πλουσίων, ὅσαι προσήγοντο μέ ἀπλότητα ψυχῆς. Διότι αἱ ἐν γένει μετριόφρονες θυσίαι ἦσαν εις τόν Ἀπόλλωνα ἀρεσταί, ὅπως και αἱ ἀφελεῖς ἐρωτήσεις τῶν πτωχῶν γεωργῶν διὰ τήν τιμὴν τοῦ σίτου και τῶν ζώων και διὰ τήν ἀνεύρεσιν ἀπωλεσθέντων πραγμάτων. Και ἀπὸ τὰς λαϊκὰς αὐτὰς συμπαθείας ἡ δελφική θρησκεία ἀπέκτησε σημαντικὴν ἠθικὴν δύναμιν.

Ἄλλ' ἐνῶ οἱ Δελφοὶ ἐξετίμων τόσον ὀρθῶς τήν σημασίαν τῆς θρησκευτικῆς ἰσότητος και τό πλεονέκτημα ὅτι εἶχον κερδήσει τόν λαόν –κατενόουν συγχρόνως και τήν ἀξίαν πού ἀπέδιδεν ὁ λαὸς εις τήν ἀρχαιότητα, τήν ἀγάπην δηλαδὴ τοῦ λαοῦ πρὸς τὰς ἀρχαίας διατάξεις, πρὸς τὰ πάτρια. Καί ἡ ἀρχαιότης αὐτὴ παρουσιάζει διὰ τὰς θρησκευτικὰς διατάξεις στοιχεῖον πολὺ σπουδαιότερον παρά διὰ τόν πολιτικόν βίον. Ὅτι εἶναι ἀρχαῖον εἶναι και ἱερόν, ἀκριβῶς διότι εἶναι ἀρχαῖον. Διὰ τοῦτο οἱ Δελφοί, πού ἀπέβησαν θρησκευτικόν κέντρον τόν ἑβδομον πρὸς τόν ἕκτον αἰῶνα, ἐχρησιμοποίησαν τόν τύπον: «κατὰ τὰ πάτρια». Και ἡ χρῆσις αὐτὴ ἐτέλει ὑπὸ τήν προστασίαν Ἀπόλλωνος τοῦ «Πατρῶου», ὁ ὁποῖος ὄχι βέβαια τυχαίως ἐταυτίσθη τόν πέμπτον αἰῶνα πρὸς τόν Πύθιον, τόν εἰδικόν θεόν τῶν Δελφῶν. Και χάρις εις τόν τύπον τοῦτον «κατὰ τὰ πάτρια», γνώριμον ἐν γένει εις τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος, οἱ λόγοι πού ἐξεπορεύοντο ἀπὸ τοὺς Δελφοὺς ἀπέκτων ἰδιαζούσαν ἐννοίαν και ἀξίαν. Ἡ παλαιὰ λοιπόν ἐκφρασις ἐλάμβανεν ὄχι μόνον ἐννοίαν ἱεροῦ παραγγέλματος τῶν πατέρων, ἀλλὰ και χαρακτήρα θρησκευτικῆς ἐντολῆς, πού ἐξεφέρετο ἀπὸ τό μεγαλύτερον θρησκευτικόν κέντρον τῆς Ἑλλάδος.

Γενικῶς παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ τύπου «κατὰ τὰ πάτρια» εις ἰανδῆποτε ἐκφανσιν τοῦ βίου μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ τύπος

αυτός ήτο ακριβώς διαδεδομένος. Και εις τας πλείστας περιπτώσεις εξεφραζε το ζών αισθημα τοῦ Ἑλληνος εις την σχεσιν του προς τα πατρία, - εις την θρησκευτικην μάλιστα περιοχην ενισχυε την συντηρητικότητα τῆς θρησκευτικῆς λατρειας. Ὅτι εσχετιζετο προς την θρησκειαν μετεδιδετο απο γενεάς εις γενεαν ως καθηγιασμενον απο την αρχαιοτητα. Και τὸ αισθημα τοῦτο τῆς ἀρχαιοτητος εχρησιμευεν ως συνδετικος κρικος εις την ζωην τῶν εθῶν και εθιμων και ειεθη ως βασις τοῦ αγραφου ἠθικοῦ νομου. Και η πολιτεια, βασιζομενη εις το αισθημα τοῦτο, προσπαθει, υπο την προστασιαν του, να εισαγη εις τον βιον τας ιδικας της διαταξεις, - η δε δελφικη θρησκεια, στενῶς συνυφασμενη προς τον πολιτειακον βιον ενισχυει τους χρησμοους της με την ιδεαν τῶν πατριων.

Το αυτο αισθημα τῆς αρχαιοτητος ήτο εκδηλον και εις την τεχνικην και εις την λογοτεχνικην. Μονον υπο τὸ φῶς τοῦ σεβασμοῦ προς την αρχαιοτητα ήτο δυνατον να νοηθῆ η αγαπη τοῦ καλλιτεχνου προς την καλλιτεχνικην παραδοσιν. Εις την αρχαιαν Ἑλλαδα η παραδοσις δεν εφονευε την τεχνην, τουναντιον εχρησιμευεν ως υγιες ανασταλτικον και επισχετικον κεντρον. Μονον ὀλιγον κατ' ὀλιγον μετεβαινεν ὁ καλλιτεχνης εις τὸ νεον, και αφοῦ κατωρθωνεν προηγουμενωσ να τελειοποιηση τὸ παλαιον δεδομενον. Και παλιν ὁμως, παραλληλωσ προς τὸ παλαιον τοῦτον δεδομενον, επι πολυ ἀκομη εξηκολουθουν να υφιστανται και τα παλαιότερα στοιχεῖα τῶν πριν τασεων και συμπαθειῶν.

Τα αυτα συνεβαινον και εις την λογοτεχνικην. Μονον βαθμηδον οἱ ποιηται εισῆγον τὸ νεον και προσεπάθουν συγχρονωσ, φειδῶλοι, πολυ φειδῶλοι, να απομακρυνωνται απο την αρχαιαν παραδοσιν. Και εις τὸ ἔπος και εις την λυρικην ποιησιν και εις τὸ δρᾶμα λανθανουν πολλα στοιχεῖα παλαιᾶς προελευσεωσ, ἀσχετα προς τὸ ζωτικον διαφερον τοῦ παροντος, απο τα οποῖα ὁμως ὁ ποιητης δεν ήτο δυνατον να αποχωρισθῆ, χωρις να διακοψη παντα δεσμον προς την παραδοσιν την οποιαν εἶχε καθιερωσει η αρχαιοτης. Οὐδεποτε κατ' οὔσιαν οὔτε η λογοτεχνικη, οὔτε η καλλιτεχνικη παραδοσις τῶν Ἑλληνων διεκοψε τὸ νῆμα προς την αρχαιοτητα. Απλῶσ και μονον τὸ νῆμα τοῦτο συνυφαινετο εκαστοτε προς τα νεα στοιχεῖα τοῦ παροντος. Και ὄχι σπανιωσ δυναται ὁ ερευνητης να διακρινη τὸ νῆμα που εφθασε μεχρι τῆς «πολιᾶς ἀρχαιοτητος».

Ἡμποροῦμεν δε να ισχυρισθῶμεν, χωρις ὑπερβολην, ὅτι εις την αρχαιαν Ἑλλαδα τὸ αισθημα τῆς αρχαιοτητος ήτο ἐν ἀπὸ τα θεμελιῶδη στοιχεῖα τῆς περι κοσμου και βιου θεωριας τῶν Ἑλ-

λήνων. Οἱ Ἕλληνες ἐντός μόνον τοῦ ἱεροῦ των παρελθόντος ἦτο δυνατόν νά κατανοήσουν ἑαυτούς. Ὁ Ἕλλην ἐζη εἰς τό ἐνεστώς ὑπό τήν εὐεργετικήν αἴσθησιν τῆς ἐγγύς ἢ ἀπωτέρας ἀρχαιότητος, ὅπου τά πάντα ἦσαν ὡραῖα καί ὑπό τήν ἀρχαιότητα αὐτήν ἠλιπιζε τήν λύσιν τῶν ζητημάτων ὅσα τόν ἀψηχόλουν. Καί τό αἶσθημα τοῦτο τῆς ἀρχαιότητος ἐξεδηλοῦτο μέ θαυμαστήν συνολικότητα, ἀκεραιωμένον, πλήρες. Ἄλλωστε ἡ ὀλοκλήρωσις διέκρινε τόν ὅλον ἑλληνικόν βίον.

Τό μακρινόν παρελθόν, ἦτο συνδεδεμένον εἰς τήν ψυχὴν τοῦ Ἕλληνος μέ τό παρόν πολύ ἰσχυρότερα παρ' ὅσον μέ τό μέλλον. Εἰς τό παρελθόν ὁ Ἕλλην εὕρισκε τήν ἡρεμίαν τῶν ποθητῶν περασμένων αἰῶνων καί ἐναπέθετεν ἐκεῖ τās ὄνειροπολήσεις του μετά τήν κόπωσιν ἀπό τό ἀγροικόν ἐνεστώς. Ἡ λατρεία πρὸς τό παρελθόν καί τό αἶσθημα πού ἠμπόδιζε τόν Ἕλληνα νά μετατοπιζῆ τά ἰδεῶδη του εἰς τό μέλλον ἐξεδηλοῦτο καί εἰς τās θρησκευτικὰς του παραστάσεις. Οἱ θεοί, χωρὶς νά ἐξαιρῆται οὔτε ὁ Ζεὺς, εἶχον περιωρισμένην γνῶσιν τοῦ μέλλοντος. Ἡ παντογνωσία των ἦτο περιωρισμένη ἀπό τό παρελθόν καί τό παρόν, καί μόνον ἐλάχιστα ἀπεκαλύπτετο εἰς αὐτούς τό μέλλον. Εἰς τήν τάσιν του ὁ Ἕλλην νά μάθῃ διὰ τῆς μαντείας τά μέλλοντα προσπαθεῖ ἐντρομος νά διαγνώσῃ τήν τύχην του: Ἄλλ' οἱ θεοί εἰς τὸς ἀπαντήσεις των σφάλλονται συχνά, ἀφοῦ καί δι' αὐτούς, ὅπως εἶπαμεν, εἶναι, εἰς πολλά, μυστηριῶδες τό μέλλον.

Ἴδού λοιπόν ἡ σχέσις τῶν Ἑλλήνων πρὸς τό παρελθόν. Ἀπεκρυσταλλώθη εἰς μορφήν πού ἐντέλλεται νά ζοῦν «κατὰ τά πάτρια», μέ γνώμονα δηλαδὴ τά κατὰ παράδοσιν ἦθη καί ἔθη. Καί ἀπηργάσθη τήν ἀτμόσφαιραν τῶν πολυχρονίων ὑγιῶν λαϊκῶν παραδόσεων, αἱ ὅποια συνετέλεσαν εἰς τήν δημιουργίαν αἰώνων μνημείων ἠθικῆς, πνευματικῆς καί καλλιτεχνικῆς παγκοσμίου ἀξίας, αἰώνων παιδευτικῶν καί μορφωτικῶν τύπων. Καί ἐπὶ τῶν τύπων τούτων μένει ἀπαρασάλευτος πᾶσα κ α τ ἄ Λ ὀ γ ο ν παιδεία.

Η ΘΕΟΣΟΦΙΑ

ΠΛ. ΔΡΑΚΟΥΛΗ
(περ. «ΕΡΕΥΝΑ» 1906)

Ὡς υπεσχεθην εἰς τὸ τεύχος τοῦ Ἰουλίου, ἐξ αφετηρίας τοῦ συγκροτηθέντος ἐν Παρισίοις τὸν Ἰουνίον θεοσοφικοῦ Συνεδρίου, ἀσμενῶς δίδω ἐνταῦθα μιαν γενικὴν, ἀλλὰ ὡς οἶον τε σαφὴ ἰδεάν περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς διδασχῆς τοῦ συγχρόνου θεοσοφικοῦ κινήματος. Ἡ θεοσοφία δὲν εἶνε νεοτευκτὸς τις θεωρία, ἀλλ' εἶνε φιλοσοφία ἀρχαία ἐρειδομένη ἐπὶ ἐτι ἀρχαιοτέρων ἐπιγνώσεως τῶν νομῶν τοῦ βίου. Οἱ ἐρευνηταὶ τῆς Ἀληθείας ἐν τῇ ἀρχαιοτητι κατέληξαν εἰς ἀπαρτισμὸν συστηματικῆς σειρᾶς πορισμάτων εἰς ἣν ἡ Σχολὴ τῆς Ἀλεξανδρείας πρώτη ἔδωκε τὸ ὄνομα θεοσοφία, κατὰ τὸν τρίτον αἰῶνα μετὰ Χριστόν.

Ὁ Ἀμμώνιος Σακκάς ἦτο ὁ ἰδρυτῆς οὕτως εἰπεῖν, τῆς θεοσοφικῆς Σχολῆς, ἐπεξεργασθεὶς σύστημα συγκριτικῆς φιλοσοφίας καὶ θρησκείας ἐνσωματοῦν ὅλα τα στοιχεῖα τῆς θεοσοφικῆς διδασχῆς ὅσα κατισχυσαν δια μέσου τῶν αἰῶνων, ἀπομειναντα ἀδρά καὶ ἀναμφισβητήτα. Ὁ Ὠριγένης, ὁ Πλωτίνος, ὁ Πορφύριος, ὁ Ἰαμβλῖχος ἦσαν οἱ κορυφαῖοι φιλοσοφοὶ τῆς Σχολῆς ταύτης, ὠνομαζόντο δὲ ὑπ' ἄλλων μὲν Ἐκλεκτικοί, ἢ Ἀναλογητικοί, ὑπ' ἄλλων δὲ Νεοπλατωνικοί ἢ Θεοσοφοί. Ἦτο ευρυτάτα διαδεδομένη ἡ διδασκαλία τῶν καὶ περιεκτελεῖ τρεῖς θεμελιώδεις ἀρχάς. Ἐδίδασκεν α) ὅτι υφίσταται ὑπερτάτη θεία οὐσία ἐξ ἧς ἅπανα ἢ ὁρατῆ καὶ ἀορατὸς φύσις ἐξεπορευθῆ καὶ εἰς ἣν παλιν θά εἰσπορευθῆ, β) ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶνε ἀφθαρτὸν ὄν θείας καταγωγῆς καὶ δεκτικὸν ἀπειροῦ τελειοποιήσεως ἐπὶ σκοπῶ ἐμφανείας τοῦ θεοῦ ἐν ἀνθρώπινῃ μορφῇ καὶ γ) ὅτι ὑπάρχουν ἐν τῇ φύσει δύναμεις νοημονες, ἐν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἀνεξαντλητὸς δημιουργικότης ἐν λανθανούσῃ καταστάσει εὐρισκομένη καὶ ἀναμένουσα ἀναπτύξιν καὶ χρησιμοποίησιν ἐν τῷ θεῷ ἔργῳ τῆς κοσμικῆς ἀνελιξεως. Ἀγνοῆς καὶ ἀφιλαυτία εἶνε οὐ δύο ὅροι ὧν ἀνευ οὐδεμίας προοδος κατορθοῦται. Κατὰ συνέπειαν, οἱ πρόσσερχομενοὶ εἰς τὴν θεοσοφικὴν ἐπίδρασιν διηροῦντο εἰς βαθμοὺς μύθεως ἀναλογως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἀγνοῆτος καὶ ἀφιλαυτίας εἰς ὃν κατάρθουν νὰ φθασουν δια τῆς προσπάθειας τῶν. Εἶνε προδηλὸν ὅτι τιθεμένης τῆς ἀφιλαυτίας ὡς βάσεως οἰουδήποτε φιλοσοφικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ τρόπου τοῦ σκεπτεσθαι, πνεῦμα ἀνεξιθρησκείας καὶ δη φιλαλλοδοξίας διέκρινε τοὺς εἰρημένους θεοσοφους. Ὄντως ὁ Ἀμμώνιος Σακκάς ἐπέμενε διδασκῶν καὶ ὑπομι-

μνήσκων ὅτι ὄλαι αἱ φιλοσοφίαι τῆς Ἑλλάδος, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν, ἐτέλουν ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ, ὡς πρὸς τὰ οὐσιώδη, αἱ δὲ διαφοραὶ των ἦσαν ἀνάξια λόγου ἅτε μὴ θίγουσαι τὴν οὐσίαν. Ὅτι πράγματι δὲν δύναται ἄλλως νὰ συμβῆ, διότι πᾶσαι αἱ οὐσιαστικαὶ δοξασίαι τῶν ἀνθρώπων προέκυψαν ἐκ μιᾶς καὶ ἐνιαίας παναρχαίας κοινῆς πηγῆς, ἧς τὰ στοιχεῖα εὐρίσκομεν εἰς πᾶν θρησκεύμα τοῦ κόσμου. Αὐτὴ ἀκριβῶς εἶνε ἡ στάσις τῶν σημερινῶν θεοσόφων. Ἐχουσιν ὑπὸ ἔρευναν τὰ ποικίλα καὶ παντοῖα θρησκεύματα καὶ φιλοσοφικά συστήματα, ἀδιαφοροῦσιν ὡς πρὸς τὰς ἐπουσιώδεις διαφορὰς των, διαβλέπουσι τὸν μίτον τῆς ὁμογενείας ὅστις διήκει διὰ πάντων, καὶ βαίνουσι κατ' εὐθεΐαν εἰς τὴν κοινὴν αὐτῶν οὐσίαν διότι αὐτὴ εἶνε ἡ ἀλήθεια, ἡ μία, αἰώνια ἀλήθεια, ἧς αἱ παντοδαπαὶ δοξασίαι εἰσὶν ἀπλαῖ ἐκφάνσεις.

Αἱ δοξασίαι ἔρχονται καὶ ἀντιπαρέρχονται, ἀλλ' ἡ ἀλήθεια μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ἡ σύνθεσις τῶν νόμων καὶ τῶν παντοίων αὐτῶν ἐκφράσεων ἐν πάσαις ταῖς ἐποχαῖς καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσις, ὅπως ἡ λευκὴ ἀκτίς τοῦ ἡλίου εἶνε ἡ σύνθεσις ὅλων τῶν χρωμάτων καὶ ὅλων τῶν ἀποχρώσεων. Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ σκέπτεσθαι ἤρχισε νὰ ὑποφώσκη εὐθύς μετὰ τὰς ἐπαναστάσεις τὰς συνταραξάσας τὴν Ευρώπην πρὸ ἐξηκονταετίας. Τὸ κράτος τοῦ δογματισμοῦ εἶχε καταπέσει ὑπὸ τὴν ἀκατάσχετον ἀνάγκην τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος νὰ ἐρευνᾷ, μεταβάλλῃ καὶ ἀναδημιουργῇ. Ἡ ἔρευνα ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀρνεῖται νὰ περιορισθῇ εἰς κρυσταλλωμένας θεωρίας ἀποκλειούσας τὴν παραβολὴν καὶ τὴν σύγκρισιν. Εἶνε λοιπὸν φυσικόν ὅτι ἅπαξ ἀφέθη ἡ ἀνθρωπίνη κρίσις ἐλευθέρᾳ νὰ μορφῶνῃ τὰς πεποιθήσεις της, ἔδει νὰ ἐμφανισθῇ ἡ συγκριτικὴ αὕτη μελέτη τῶν θρησκείων καὶ φιλοσοφῶν, ἡ ἔρευνα αὕτη τῆς ἀληθείας ἐν μέσῳ τῶν πολυσχιδῶν συστημάτων. Ὅτι προσέλαβε τὸ ὄνομα θεοσοφία, εἶνε περίπτωσις δευτερευούσης σπουδαιότητος, διότι ἡ εἰρημένη δρᾶσις ἡδύνατο νὰ γίνῃ γνωστὴ ὑπὸ οἰονδήποτε ἄλλο ὄνομα. Ἴσως ἄλλο τι ὄνομα θὰ ἦτο εὐστοχώτερον, ἀλλὰ ὅπως καὶ ἂν ὠνομάζετο, ἡ οὐσία εἶνε ἡ αὐτὴ. Ἐξ ἄλλου δὲ διὰ τῆς συνωνυμίας συνδέονται δύο ἐποχαὶ παράλληλοι ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἀποστολὴν των – ἡ καθ' ἡμᾶς ἐποχὴ καὶ ἡ ἐποχὴ τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἡ νεωτέρα Θεοσοφία ἀνέτειλεν ὡς ἀνάνηψις ἀπὸ τῶν δεσμῶν εἰς ἃς κατεδικάζον τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ὁ δογματισμὸς καὶ ἡ πρόληψις τοῦ ὑπερφυσικοῦ. Πρῶτον διδάγμα τῆς συγχρόνου ὅπως καὶ τῆς ἀρχαίας Θεοσοφίας εἶνε ὅτι δὲν ὑπάρχει ὑπερφυσικόν· ὅτι ἡ Θεότης δὲν εἶνε ὑπεράνω, ἀλλ' ἐντὸς τῆς φύσεως·

και ότι ουδεποτε αποκλειεται το ερευνάν. Ο δογματισμος των υλοφρονων δεν εινε ολιγωτερον ολεθριος του δογματισμου των θεολογων. Το δογμα οτι τα αγνωστα ημιν εινε ανυπαρκτα, συγκεφαλαιοι την λεγομενην επιστημονικην σταυν, αλλ εντουτοις εινε δογμα, τουτεστιν αυθαιρετος βεβαιωσις, και ως τοιουτου δεσμευει την ανθρωπινην διανοιαν αποκλειουσα το φως της ερευνης. Η Θεοσοφια λοιπον διαμαρτυρεται κατ αμφοτερων των ειδων τουτων του δογματισμου - του τε θεολογικου και του επιστημονικου, και ενεφανισθη ακριβως καθ ην στιγμην η τοιαυτη διαμαρτυρια ητο επειγουσα διοτι συντριβεντος του θεολογικου δογματισμου, ηπειλει τον κοσμον δια μειζονος τυραννιας ο επιστημονικος δογματισμος. Η Θεοσοφια σωζει απο τα δικτυα της ψευδεπιστημης τονιζουσα οτι αληθης επιστημη εινε η ερευνα και το σεβας. Τα περιεργωτα προβληματα της ψυχολογιας, η ψευδεπιστημη θα διετιθετο να αφηφιση, αλλ η Θεοσοφια τα ηγαγεν εις το μεσον προς ερευναν και εξηγησιν. Υπαρχουν υφη εις τα οποια η Ανθρωποτης μελλει ν' αναρριχηθη. Η ψευδεπιστημη αγνοουσα αυτα θα προυτιμα να τα θεωρησωμεν ως ανυπαρκτα. Η Θεοσοφια ομως μας ωθει εις την κατακτησιν των αγνωστων πραγματικοτητων και αποκαλυπτει ημιν πεδιον επιστημης ευρυτατον και δη απειρον. Η Θεοσοφια υπενθυμιζει εις τους ζηλωτας αυτης οτι το Συμπαν και τους κοσμους του, διεπει συστημα νομων ακαμπτων αιωνιων και αναλλοιωτων, βοηθει δε ημας ινα, ερευνωντες τους νομους τουτους, συναγωγμεν τα συμπερασματα μας και ρυθμιζωμεν τον βιον μας. Προς επιτελειον της θεοσοφικης αποστολης ιδρυθη τω 1875 η Θεοσοφικη Εταιρια. Πρωτοι ιδρυται της ησαν ο αμερικανος Συνταγματαρχης Ολκωτ, και η ρωσις Ελενη Βλαβατσκι. Περι αμφοτερων προσηκει να ομιλησω ειδικως οπως ο αναγνωστης μορφωση ακριβη γνωμην περι της αξιας των ως μοχλων της πνευματικης αναγεννησεως ην ενεκαινισεν η υπ' αυτων ιδρυθεισα Εταιρια. Αλλα προηγουμενωσ θα συμπληρωσω τας ειδησεις ταυτας περι του κινήματος. Το καταστατικον της Εταιριας αγγελει ως τριπλου τον σκοπον εις ον παν μελος αυτης καλειται ν' αποβλεπη, τον εξης:

α) δημιουργησιν πυρηνοσ παγκοσμιου αδελφοτητοσ των ανθρωπων αδιακριτωσ φυλης, θρησκειασ, φυλλου, ταξεωσ, χρωματοσ. β) ενθαρρυνσιν της σπουδησ των ανατολικων φιλολογιων, θρησκειων, φιλοσοφιων και επιστημων, γ) ερευναν των μηπω εξηγηθεντων νομων της φυσεωσ, και των λανθανουσων δυναμεων εν τω ανθρωπω.

Επεκεινα του τριπλου τουτου σκοπου, η Εταιρια ουδεν αλλο

ἀπεκδέχεται ἀπό τὰ μέλη της. Δύνασαι νά εἶσαι θεοσοφιστής καί νά φρονῆς ὅπως θέλεις, ὑποτίθεσαι μόνον ἀφορῶν εἰς ἓν τῶν ἄνωθι τριῶν κεφαλαίων δράσεως, ἢ εἰς δύο καί εἰς τὰ τρία ἀλλ' εἰς τό πρῶτον ἀπαραιτήτως. Εἶνε πρόδηλον ἄρα ὅτι τὰ διδάγματα τῆς Ἑταιρίας δέν εἶνε δόγματα ἀλλά ὑποθέσεις ἐξηγοῦσαι πολλά φαινόμενα καί λύουσαι πολλά προβλήματα. Ὑπάρχει ἐν μέσῳ τῶν θεοσοφιστῶν ἡ παράδοσις καί παρά πολλοῖς ἐξ αὐτῶν ἡ πεποιθήσις ὅτι τήν Ἑλένην Βλαβάτσκου ἐδίδαξαν μεγάλοι τινες ἐρευνηταί τῶν νόμων τῆς φύσεως, οἵτινες εὐτύχησαν ν' ἀναπτύξωσιν ἐν ἑαυτοῖς σπουδαιότατας τινας ἐκ τῶν λανθανουσῶν δυνάμεων ἐν παντί ἀνθρώπῳ, καί ὅτι πράγματι ἡ Ἑταιρία τελεῖ ὑπό τήν διεύθυνσιν τῶν μεγάλων ἀλλ' ἀφανῶν τούτων ἀνθρώπων. Ἐντός βραχέος χρόνου, ἡ Ἑταιρία κατέστη πολυμελῆς καί εἰλικυσεν εἰς ἑαυτήν πολλά τῶν διαπρεπεστέρων πνευμάτων τῆς ἐποχῆς μας. Κλάδοι αὐτῆς ἰδρύθησαν ἐν πλείσταις χώραις τοῦ κόσμου. Εἷς ἤκμαζεν ἐν Κερκῦρα πρό εἰκοσαετίας, ἐκπνεύσας βραδύτερον ἄλλειψει μελῶν. Τῷ 1885 ἦτοι δεκαετιαν μετὰ τήν ἰδρυσιν, ἤκμαζον 125 κλάδοι, τῷ 1895 ὁ ἀριθμός αὐτῶν ἦτο διπλάσιος, σήμερον δέ τὰ μέλη τῆς Ἑταιρίας καθ' ὅλον τόν κόσμον εἶνε περί τάς 30.000 καί ἀντιπροσωπεύουσι πᾶσαν ἐθνότητα καί πᾶσαν θρησκείαν. Ἐν διεθνές Συνέδριον αὐτῶν συγκροτεῖται κατ' ἔτος. Φέτος, ὡς εἶδομεν, συνεκροτήθη ἐν Παρισίοις, πέρυσι δέ ἐν Λονδίῳ, καί κατὰ τό προσεχές ἔτος, τό θεοσοφικόν Συνέδριον θά συγκροτηθῆ ἐν Μονάχῳ. Ἡ διεξαγωγή τοῦ ἐν Παρισίοις Συνεδρίου ἦτο λιαν ἐπιτυχῆς. Μεγαλοπρεπές μέγαρον ἐν τῇ ὁδῷ Μαγγελάνου, παρά τὰ Ἡλύσια πεδία, ἐχρησιμοποιήθη πρὸς τοῦτο καί τās ἐργασίας ἐνεκαίνισεν ὁ Ὀλκωτ. Ἀνεγνώσθησαν μελέται ποικίλων θεμάτων ἀναφερομένων εἰς τὰ προειρημένα κεφάλαια. Ἰδίως ἐξετιμήθη ἐν ὠραῖον ἀνάγνωσμα τοῦ Ἰνδοῦ Ταρμπορβάλα ἀναπτύξαντος τήν ἰδέαν ὅτι ἡ εὐδαιμονία εἶνε μόνον ἐφικτή εἰς τόν στέργοντα νά καθιστᾷ ἑαυτὸν πηγὴν εὐδαιμονίας ἄλλων, καί ὅτι ἡ εὐδαιμονία ἐπιζητουμένη οὐδέποτε ἐπιτυγχάνεται. ἀλλ' εἶνε ἀναπόδραστος ὅταν ἀπλῶς τήν ἀποδεχόμεθα ὡς ἐπεισόδιον τοῦ βίου μας καί οἰονεῖ ὡς ἀπροσδόκητον ἀμοιβὴν ὑπηρεσιῶν μας ὑπὲρ τῆς Ἀνθρωπότητος. Ἐπίσης ἐξετιμήθη τό ἀνάγνωσμα τοῦ ἀγγλοῦ Mead, ἐρευνητοῦ τῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὁ Μῆδ ὠμίλησε «περὶ τῆς θρησκείας τοῦ λόγου» καί εἶπεν ὅτι ἵνα ἐννοηθῆ ἡ φιλοσοφία τοῦ Χριστοῦ, δεόν πρῶτον νά ἐννοηθῶσιν αἱ διδασκαλίαι τῶν ἐλλήνων ἰδίως τοῦ Πυθαγόρου καί Ἑρμοῦ τοῦ Τρισεγίστου.

Ἡ θεοσοφικὴ θεωρία εἶνε ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶνε ἀφθαρτος, ὅτι

φέρει τρία περιβλημάτα ἐν περι το ἄλλο. Το ὄρατόν σῶμα εἶνε ἐν τῶν τριῶν περιβλημάτων καὶ ὅταν ὁ θάνατος ἀποσπᾷ ἀπο τὸν ἄνθρωπον τὸ σῶμα, ἀποσπᾷ καὶ τὰ δύο ἕτερα περιβλημάτα. Τῶν δύο τούτων τὸ μὲν ἐγγυς τοῦ σώματος χρησιμεύει διαρκουσης τῆς ζωῆς, ὡς διοχετεύει εἰς τὸν υλικὸν ὄργανισμὸν τὴν ζωτικότητα τοῦ μεθεπομένου στοιχείου. Ἐχει συστάσιν αἰθερίαν καὶ ὀνομάζεται τεχνικῶς «αἰθερίον σῶμα». Ὑφίσταται πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ υλικοῦ σώματος καὶ ἀποθνήσκει μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Εἶνε ἐλαστικὸν καὶ ἐπομένως αὐξομοιοῦται τὸ μέγεθος κατὰ τὰς περιστάσεις, μάλιστα ἐνίοτε ἀπομακρύνεται ἀφῆνον τὸ σῶμα ἐν ληθαργῶ. Το μεθεπόμενον στοιχεῖον εἶνε τρόπον τινα διακεχυμένον ἐν τῇ φύσει, ἀλλὰ προκειμένου νὰ συμβῇ συλλήψις ἀπεργάζεται ἐστὶν ἵνα ἐπιδαψιλευθῆται εἰς τὸ αἰθερίον σῶμα ἢ διοχετευθεὶ ζωτικότης. Τεχνικῶς δύναται νὰ ὀνομασθῆ «πνοὴ ζωῆς». Πρὸς εὐκολίαν τοῦ λόγου τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα ἀποκαλοῦμεν δι' ἑνὸς ὀνόματος «ἄνθρωπινον σῶμα», ἀλλὰ αὐτὰ τὰ τρία δὲν εἶνε ὀλοκληρὸν τὸ ἄνθρωπινον ὄν. Ἐχομεν ἄλλα τρία στοιχεῖα. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων τὸ μεσαῖον εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀφθαρτος, δηλαδὴ ἡ ψυχὴ. Τῶν δύο ἄλλων στοιχείων τὸ μὲν ἐνδοτερον εἶνε ὁ θεάνθρωπος, τὸ δὲ ἐξωτερικόν (ἐγγυς τῷ σώματι) ὁ θυμάνθρωπος. Ἡ ἀνθρωπινὴ ψυχὴ εἶναι μετὰξυ, χωριστὴ μὲν ἑκατέρωθεν, ἀλλ' ἐξαρτημένη ἀμφοτέρωθεν. Ὁ θυμάνθρωπος, ὡς ἐκ τῆς λέξεως γίνεται δῆλον, εἶνε ἐστὶα ἐνοστικῶν παθῶν, ὀρεξεων, ἐπιθυμιῶν. Ἐπεκεῖνα τοῦ θυμάνθρωπου πρὸς τὰ ἐνδον ἢ ἀνθρωπινὴ ψυχὴ εἶνε ὡς εἶπομεν, τὸ στοιχεῖον τὸ ὁποῖον λεγεί «ἐγὼ» ὅταν τις ὀμιλῇ. Ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς μετὰξυ τοῦ θυμάνθρωπου καὶ τοῦ θεάνθρωπου διχαζέται εἰς ὑπερτερὰν καὶ κατωτερὰν ψυχὴν, κατὰ λόγον τῆς κλίσεως αὐτῆς πρὸς τὰ ἀνω ἢ πρὸς τὰ κατώ. Ἡ ὑπερτερὰ εἶνε ὀριστικῶς ἀφθαρτος, καὶ ἐν αὐτῇ ἀποταμιεύεται ἡ πείρα καὶ ἡ γνῶσις τῆς ὑπαρξεως καὶ τῆς ἐξελιξεως. Ἡ κατωτέρα ἀποτελεῖ τὴν «ἀτομικότητα» τοῦ κοσμικοῦ ἀνθρώπου χάριν τῆς ὀποίας ὁ ζωῶδης διαχωρίζεται ἀπὸ τὸν πολιτισμένον νοῦν. Ὑπερανῶ, ἤτοι ἐνδοτερον τῆς ὑπερτέρας ψυχῆς εἶνε ὁ θεάνθρωπος ὅστις δίδει ἐστὶν εἰς ὅλας τὰς θείας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἰδιότητας. Τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα, πρὸς εὐκολίαν τοῦ λόγου, ἀποκαλοῦνται μὲ ἐν ὀνομα «ἄνθρωπινὴ ψυχὴ». Ἐπεκεῖνα αὐτῶν ὕφίσταται καὶ ἐπιφοιτᾷ ἐν συνδέσμῳ πρὸς τὰ ἐξ στοιχεῖα, ἐν στοιχεῖον ὡς κορωνὴς τῆς ἐπταδος. Το ἔβδομον τούτο στοιχεῖον καλεῖται πνεῦμα, καὶ δὲν συνδέεται πρὸς μόνον τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ πρὸς πᾶσαν ὑπαρξίν, φανεροῦται δὲ ὡς ἔβδομον στοιχεῖον τοῦ ἀνθρώπου, μόνον ἐν συζυγίᾳ μετὰ τοῦ θεάνθρω-

που (τοῦ ἔκτου στοιχείου) μεθ' οὗ συναποτελεῖ τόν θεῖον σπινθήρα, καί ἐν ᾧ περιέχονται πᾶσαι αἱ λανθάνουσαι δυνάμεις τῆς ἀπείρου ἐξελίξεως. Τό ἑβδομον στοιχεῖον εἶνε ὄχι μόνον ἀφθαρτον, ἀλλά καί ἀδαιρέτον καί ἐνιαῖον. Ἀντιστοιχῶς πρὸς τὴν ἑπταδικὴν σύστασιν τοῦ ἀνθρώπου, ἑπταδική εἶνε καί ἡ σύστασις τοῦ Σύμπαντος, κατὰ συνέπειαν ἀναλόγως τῶν κλίσεων ἡμῶν μετέχομεν βίου ἀντιστοιχῶς ἀρμόζοντος εἰς αὐτάς. Ἡ θεοσοφία διδάσκει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν γεννᾶται ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις, ἐκάστοτε δέ εἰς ἀνωτέραν πνευματικὴν περιωπὴν τῆς προηγουμένης, ἀρκεῖ νά ἔχη κάμει τὴν δέουσαν χρῆσιν τῶν εὐκαιριῶν τοῦ πρὸς πνευματικὴν ἀνάπτυξιν ἐν τῷ προλαβόντι βίῳ, εἰ δέ μή, γεννᾶται ὑπὸ συνθήκας ἱκανάς νά τόν πείσῃ νά κάμῃ τὴν εἰρημένην δέουσαν χρῆσιν. Ἡ θεωρία αὕτη εἶνε ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τό εὐαγγέλιον τῆς ἐξελίξεως καί δὴ ἐξηγεῖ τόν νόμον τοῦ. Ἐξηγεῖ ὅτι προορισμός πάντων εἶνε ἡ διηλεκτής ἐξελίξις πρὸς ὑψηλότερα ἐπίπεδα πνευματικότητος, ἐπομένως πρὸς τὴν γηθοσύνην καί τὴν εἰρήνην, ἔστω καί διὰ μέσου ἄλγους καί ἔριδος.

Τά διδάγματά της ἡ Θεοσοφία δέν μᾶς προσκαλεῖ νά τὰ πιστεύσωμεν. Μᾶς προσκαλεῖ μόνον νά λάβωμεν ἐπίγνωσιν αὐτῶν ἀναπτύσσοντες τὴν πνευματικὴν ἡμῶν ἀντίληψιν, προσφέρουσα οὕτω χεῖρα βοηθείας εἰς τὴν σταδιοδρομίαν μας. Πρεσβεύει ὅτι ἀπούσης γνώσεως τό πιστεύειν δέν διαφέρει τοῦ μὴ πιστεύειν, ἡ στάσις της ἐπομένως συμπίπτει μέ τὴν στάσιν τοῦ ἀσπαζομένου τό εὐαγγέλιον τῆς ἐρεῦνης.

«ΘΕΣΕΙΣ»

Του Γ. ΚΟΥΚΟΥΒΙΝΟΥ

1. Προορισμός του ανθρώπου είναι η γνώση της Αληθείας.
 2. Υπάρχουν παραδοχές που τουλάχιστον επιφανειακά δεν στηρίζονται άμεσα στη «λογική» με την έννοια αξιωμάτων και κανόνων που ισχύουν σε μια δεδομένη στιγμή. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει να απορριπτονται μόνο για αυτό το λόγο. Ακόμη και στον τομέα των λεγόμενων θετικών επιστημών, εκεί που η παρατήρηση, το πείραμα, η «λογική» πρέπει για πολλούς να έχουν τον μοναδικό ή τουλάχιστον τον πρώτο λόγο, έχει αναγνωρισθεί η σημασία άλλων προσβάσεων προς την ανίχνευση του πραγματικού. Ο Αϊνστάϊν είχε τονίσει πως στην ανακάλυψη των θεμελιωδών νομών, τον κύριο λόγο παίζει η διαίσθηση και όχι η «λογική» είναι δε γνωστή η ρήση ότι «η φαντασία ανακαλύπτει και η επιστήμη αποδεικνύει».

Οι αποψεις αυτές δεν κηρύσσουν τον πόλεμο κατά της «λογικής». Απορριπτουν όμως την παντοδυναμία της και το ασφαλές μιας κρίσης που στηρίζεται αποκλειστικά σ' αυτή. Αυτά βεβαίως για όποιον αναζητεί την Αλήθεια και όχι τις γνώσεις. Ίσως η μεγαλύτερη προσφορά της «λογικής» στον τομέα αυτό να συνίσταται στην «αρνητική» θα λέγαμε λειτουργία της. Μας βοηθά να επεξεργαζομαστε, αναθεωρούμε, απορριπτούμε λαθεμένες, ίσως και επικίνδυνες παραδοσιακές παραδοχές. Με ισοδύναμη διατύπωση και σαφεστάτη καταληξη. Η «λογική» απορριπτει το λαθεμένο, δεν οδηγεί όμως, τουλάχιστο από μόνη της, στην Αλήθεια. Για μερικούς είναι η διαίσθηση, η ενόραση, η εκσταση που με σιγουρό τρόπο εξασφαλίζουν την προσπελαση αυτή.

3. Η προσπελαση προς την Αλήθεια προϋποθετεί εξαφάνιση του διαχωρισμού υποκειμένου-αντικειμένου. Γνώση σημαίνει ένωση και για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο το «υποκειμένο» πρέπει να γίνει όμοιο με το «αντικείμενο» να συγχωνευτεί σ' αυτό. Σταγονάκια που θα ενωθούν και θα γίνουν ένα με τον Ωκεανό.

4. Καθιερωμένη μέθοδος για την προσπελαση προς την Αλήθεια δεν υπάρχει. Ένα όμως είναι σίγουρο: Χωρίς άσκηση, με την πλατεία σημασία της λέξης, χωρίς πειθαρχία και χωρίς αυτογνωσία που θα οδηγήσουν στον έλεγχο του εαυτού μας, χωρίς αγνοτητα και καθαρότητα ψυχής, χωρίς απαλλαγή από εξαρτήσεις, χωρίς αγάπη, μια τέτοια προσπελαση επιβραδύνεται, αν δεν αποκλείεται.

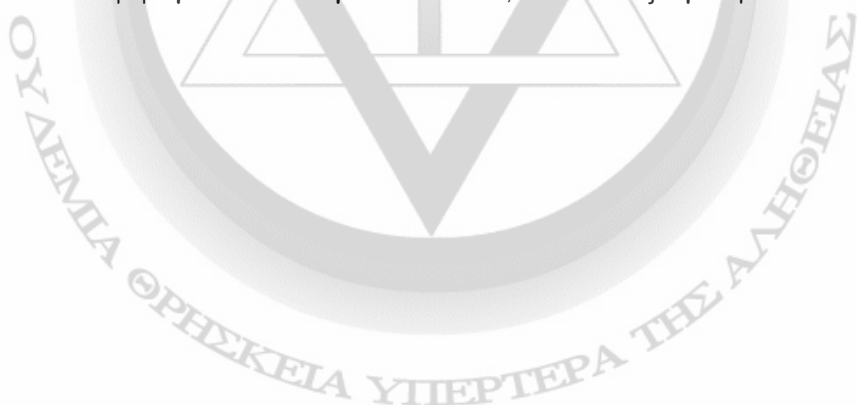
5. Μιά ειδική μνεία για την αγάπη, στην καθαρή και απόλυτη μορφή της: Πολλές φορές συγχέεται με άλλα συναισθήματα, άφετηρίες, ένστικτα. Η αγάπη του γονιού προς το παιδί του, άναμφίβολα χρήσιμη και «έξαγνίζουσα» είναι συχνά προέκταση του έγώ, και τάση για επιβίωση διαμέσου του απογόνου, ή επιθυμία –ίσως άσυνείδητη– για «επένδυση». Η «αγάπη» προς τόν πάσχοντα συνάνθρωπο ύποκρύπτει συχνά – έστω και άσυνείδητα – τάση για έπιδειξη, συμψηφισμό με κακές συμπεριφορές ή είσητήριο είσόδου σέ «παραδείσους». Όμως χαρακτηριστικά τής καθαρής, τής άληθινής αγάπης, είναι ή άνιδιοτέλεια, ή αútάρκεια, εκείνου πού αγαπάει, όλους και *όχι έπιλεκτικά*, τό αίσθημα. Άγαπās άπλως και μόνο γιατί πιστεύεις ότι έτσι τηρείς ένα συμπαντικό νόμο και ότι έτσι πορεύεσαι κατά φύση. Γιατί τό μίσος είναι σαφώς κάτι τό άφύσικο και τό άρρωστημένο.

Άγαπās γιατί πιστεύεις ότι έτσι πλησιάζεις, ότι έτσι γνωρίζεις τήν Άλήθεια.

Γράφτηκε πιό πάνω ότι προορισμός του Άνθρώπου είναι ή γνώση τής Άλήθειας, ότι μία τέτοια γνώση ταυτίζεται με τήν ένωση, με συγχώνευση, με όμοιοποίηση. Έτσι προβάλλει από μία θεώρηση, ή γνωστική δύναμη και λειτουργία τής Άγάπης, χάρις στην όποια έπιτυγχάνεται ή μετουσίωση και ό τελικός στόχος.

«Πās ό αγαπών εκ του Θεού γεγένηται».

«Ό μη αγαπών ούκ έγνω τόν Θεόν, ότι ό Θεός αγάπη έστι».

Ἀρχαία ἑλληνικὴ διανόηση

Μηνύματα καὶ προτροπές

Χαραλ. Μπαράκλη

Ἀρετὴ, ποὺ αποκτιέται μὲ πολὺ κόπο ἀπ' τὸ ἀνθρώπινο γένος, εἶσαι ὁ πῶς ὠραῖος σκοπὸς τῆς ζωῆς: γιὰ τὴ δικὴ σου ἀγνή μορφή καὶ νὰ πεθάνει κανεὶς στὴν Ἑλλάδα, θεωρεῖται ὁ πῶς ἀξιοζήλευτος θάνατος, ἀκόμα καὶ νὰ υπομείνει πόνους σφοδρούς καὶ ἀκαταπαυστοὺς.(1)

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ, ὕμνος στὴν ἀρετὴ (Ἀνθ. Στοβαίου, Α, 12)

Μπροστὰ στὴν ἀρετὴ, οἱ ἀθάνατοι θεοὶ ἔβαλαν τὸν ἰδρώτα· ὁ δρόμος δὲ πρὸς αὐτὴν εἶναι μακρὺς καὶ ἀνηφορικός καὶ στὴν ἀρχὴ ἀνώμαλος· ὅταν ὅμως πλησιάζει πρὸς τὸ τέλος, ἀπὸ ἐκεῖ πᾶσι γίνεται εὐκόλος, ἀπὸ δυσκόλος ποὺ ἦταν πρὶν.(2)

ΗΣΙΟΔΟΥ (Ἔργα καὶ Ἡμέραι, 289-292)

Ὅλο τὸ χρυσαφί, ποὺ βρῖσκεται ἐπάνω καὶ κατῶ ἀπ' τὴ γῆ, δὲν ἔχει τὴν ἀξία ποὺ ἔχει ἡ ἀρετὴ.(3)

ΠΛΑΤΩΝΑ (Νόμοι, 728Α)

Ὁ παιδεῖα εἶναι ἡ διαπαιδαγώγησις ὡς πρὸς τὴν ἀρετὴ ἀπὸ τὰ παιδικὰ χρόνια.(4)

ΠΛΑΤΩΝΑ (Νόμοι, 643Ε)

Τὸ νὰ θεωρεῖται κανένας μορφωμένος, δὲν προέρχεται ἀπὸ τίς πολλὰς γνώσεις, ποὺ πιθανόν νὰ κατέχει, ἀλλὰ κατὰ πόσον ἔχει ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ πάθη του.(5)

ΠΥΘΑΓΟΡΑ (Ἀνθ. Στοβαίου)

1 Ἀρετὰ πολυμοχθε γένει βροτειῶ θήραμα καλλίστον βίω σὰς περὶ παρθενεμορφῆς, καὶ θανεῖν ζηλωτὸς ἐν Ἑλλάδι ποτμος, καὶ πόνους τλήναι μαλερούς καὶ ἀκαμάντας

2 Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρώτα θεοὶ προπαροῖθεν ἔθηκαν ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὀρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν καὶ τρυχὺς τὸ πρῶτον· ἔπην δ' εἰς ἄκρον ἰκθαί, σὴϊδιη δὴ ἐπειτα πελεῖ, χαλεπὴ περ εὐοῦσα

3 Πᾶς γὰρ ὁ τ' ἐπὶ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσοὺς ἀρετῆς οὐκ ἀνταξίους

4 Τὴν δὲ πρὸς ἀρετὴν ἐκ παιδῶν παιδεῖαν

5 Τὸ δὲ πεπαιδεῦσθαι οὐκ ἐκ πολυμαθείας λογῶν ἀναληψεί, ἐν ἀπαλλάξει δὲ τῶν φύσει παθῶν θεωρεῖται

Ὁ Ἀριστοτέλης, ὅταν ρωτήθηκε τί διαφέρουν οἱ μορφωμένοι ἀπό τοὺς ἀμόρφωτους, ἀπάντησε: «Ὅσο οἱ ζωντανοὶ ἀπό τοὺς πεθαμένους». Ἡ πνευματικὴ καλλιέργεια, ἔλεγε, στίς εὐτυχίες εἶναι στολίδι καὶ στίς δυστυχίες καταφύγιο.(6)

ΔΙΟΓ. ΛΑΕΡΤΙΟΥ (*Βίοι Φιλοσόφων, V, 19*)

Μὴν κάνετε στοὺς ἄλλους ἐκεῖνα γιὰ τὰ ὅποια ἑσεῖς θυμῶνε-
τε, ὅταν τὰ κάνουν οἱ ἄλλοι σέ σᾶς.(7)

ΙΣΟΚΡΑΤΗ (*Νικοκλῆς, 6*)

Αὐτό πού πρόκειται νά κάνεις, μὴν τό διαλαλεῖς ἀπό
πρῶτα.(8)

ΠΙΤΤΑΚΟΥ (*Διογ. Λαερτίου, Βίοι Φιλοσ. I, 78*)

Ὅταν εὐτυχεῖς, νά μὴν εἶσαι υπερήφανος καὶ ὅταν βρῖσκεσαι
σέ δυσκολία, νά μὴν ταπεινώνεσαι.(9)

ΚΛΕΟΒΟΥΛΟΥ (*Διογ. Λαερτ. Βίοι Φιλ. I, 93*)

Διατήρησε τόν ἑαυτό σου ἀπλό, ἀγαθό, ἀκέραιο, λιτό, ἀξιο-
πρεπῆ, δίκαιο, θεοσεβῆ, ἐπιεικῆ, στοργικό καὶ δραστήριο στήν
ἐκτέλεση τῶν καθηκόντων σου.(10)

ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ (*Τά εἰς ἑαυτόν, ΣΤ, λ*)

Ἄπ' ὅσα σοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, ἀπ' αὐτά δῶσε σ' ἐκείνους πού
ἔχουν ἀνάγκη.(11)

ΦΩΚΥΛΙΔΗ (*Anthologia Lyrica Graeca, E. Dihl, Γνῶμαι 29*)

Ἔχε θάρρος· ὅταν λέγεις τὴν ἀλήθεια, δέ θά κάνεις ποτέ λά-
θος.(12)

ΣΟΦΟΚΛΗ (*Tragicorum Graecorum Fragmenta,
A. Nauck, Ἀπόσπ. 526*)

6. Ἐρωτηθεῖς (Ἀριστοτέλης) τίني διαφέρουσιν οἱ πεπαιδευμένοι τῶν ἀπαιδευ-
των, «ὄσω», εἶπεν, «οἱ ζῶντες τῶν τεθνεώτων». Τὴν παιδεῖαν ἔλεγεν ἐν μὲν ταῖς
εὐτυχίαις εἶναι κόσμον, ἐν δέ ταῖς ἀτυχίαις καταφυγὴν.

7. Ἀ πάσχοντες ὑφ' ἑτέρων ὀργιζεσθαι, ταῦτα τοῖς ἄλλοις μὴ ποιεῖτε.

8. Ὅ μέλλεις πράττειν, μὴ πρόλεγε.

9. Εὐτυχῶν μὴ ἴσθι υπερήφανος· ἀπορήσας μὴ ταπεινοῦ.

10. Τήρησον οὖν σεαυτὸν ἀπλοῦν, ἀγαθόν, ἀκέραιον, σεμνόν, ἀκομψον, τοῦ δι-
καιου φίλου, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόστοργον, ἐρρωμένον πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα.

11. Ὅν σοι ἔδωκε θεός, τουτων χρῆζουσι παράσχου.

12. Θάρσει· λεγων τ' ἀληθές οὐ σφαλεῖ ποτέ.

Στη Θηβα (Αιγυπτου) ὑπῆρχαν ἀδριαντες δικαστῶν χωρις χε-
ρια, τοῦ δὲ αρχιδικαστοῦ μαλιστα εἶχε τα ματια κλειστα, για να
συμβολιζουσι οτι ἡ δικαιοσυνη δεν πρεπει να καμπεται ουτε απο
δῶρα, ουτε απο παρακλησεις.(14)

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ (*Ηθικά*, 355α)

Μπροστα στο δικαιο να μη βαζεις σ' ανωτερη μοῖρα, ουτε τα
παιδια σου, ουτε τη ζωη σου, ουτε τιποτε ἄλλο (15)

ΠΛΑΤΩΝΑ (*Κριτων*, 54β)

Κανενας δε γεννηθηκε ανωτερος απο τον ἄλλο.(16)

ΣΟΦΟΚΛΗ (*Ανθ. Στοβ. Πς*, 12)

Καμμια διαφορα δεν εχει ἡ μια φυλη απο την ἄλλη (17)

ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ (*Σιμια*, 140)

Κοινος εἶναι για ὅλους τοῦς ανθρωπους ὁ ουρανος και ἡ
γη.(18)

ΕΥΡΙΠΙΔΗ (*Ελένη*, 906-907)

Τιποτε καλο δεν κερδιζεται χωρις κόπο.(19)

ΣΟΦΟΚΛΗ (*Ηλέκτρα*, 945)

Η εργασία δεν εἶναι ντροπη, αλλα ντροπη εἶναι να μη δουλευ-
εις.(20)

ΗΣΙΟΔΟΥ (*Εργα και Ημεραι* 311)

13 Μηδε δικην δικασης, πριν ἄμφω μῦθον ακουσης

14. Εν δε Θηβαις εικονες ἦσαν ανακειμεναι δικαστῶν αχειρες, η δε αρχιδικασ-
του καταμουσα τοῖς ομμασιν, ως ἄδωρον ομα την δικαιοσυνην και ανεντευκτον
ουσαν.

15. Μητε παιδας περι πλειονος ποιου μητε το ζην μητε ἄλλο μηδεν προ του δι-
καιου.

16. Ουδεις εξοχος ἄλλος εβλασταν ἄλλου.

17. Ουδεν γενος γενους γαρ οἱμαι διαφερειν.

18. Κοινος γαρ εστιν ουρανος πασιν βροτοῖς και γαι.

19. Πονου (τοι) χωρις ουδεν ευτυχει.

20. Εργον δ' ουδεν ὄνειδος. αεργη δε τ' ὄνειδος.

Δέ γεννήθηκα γιά νά μισῶ, ἀλλά μονάχα ν' ἀγαπῶ.(21)

ΣΟΦΟΚΛΗ (*Ἀντιγόνη, 523*)

Ὁ καθένας ἀξίζει τόσο, ὅσο ἀξίζουν ἐκεῖνα γιά τά ὁποῖα κοπιάζει.(22)

ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ (*Τά εἰς Ἐαυτόν, Ζ, γ*)

Νά προσπαθεῖς τό μέν σῶμα σου ν' ἀγαπᾷ τήν ἐργατικότητα, ἡ δέ ψυχή σου τήν ἐρευνα τῆς ἀληθείας.(23)

ΙΣΟΚΡΑΤΗ (*Πρός Δημόνικο, 40*)

Ὁ ὠραιότερος κόπος γιά τόν ἄνθρωπο εἶναι τό νά ὠφελεῖ μέ ὅσα μέσα ἔχει καί μπορεῖ.(24)

ΣΟΦΟΚΛΗ (*Οἰδ. Τύραννος, 314-315*)

Τό νά νικᾷ κανένας τόν ἑαυτό του εἶναι ἡ πρώτη καί ἡ ἀριστη ἀπ' ὅλες τίς νίκες· τό νά νικιέται δέ ἀπό τόν ἑαυτό του, εἶναι τό πιό ταπεινωτικό καί τό πιό κακό.(25)

ΠΛΑΤΩΝΑ (*Νόμοι, 626 Ε*)

Ὁ σοφός ἄνθρωπος ζεῖ σ' ὁποιοδήποτε τόπο· γιατί πατρίδα τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς εἶναι ὁλος ὁ κόσμος.(26)

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ (*Ἀνθ. Στοβ. Μ, 7*)

Δοκίμαζε τοὺς φίλους στίς ἀτυχίες τῆς ζωῆς καί στοὺς κοινούς κινδύνους· γιατί ὅπως τῆ γνησιότητα τοῦ χρυσοῦ τῆ δοκιμάζουμε στή φωτιά, ἔτσι καί τοὺς φίλους τοὺς ἀναγνωρίζουμε στίς ἀτυχίες.(27)

ΙΣΟΚΡΑΤΗ (*Πρός Δημόνικο, 25*)

21. Οὔτοι συνέχθειν, ἀλλά συμφιλεῖν ἔφυν.

22. Τοσοῦτου ἀξιος ἕκαστός ἐστιν, ὅσον ἀξιά ἐστι ταῦτα, περί ἃ ἐσπούδακεν.

23. Πειρῶ τῷ μέν σῶματι εἶναι φιλόπονος, τῆ δέ ψυχῆ φιλόσοφος.

24. Ἄνδρα δ' ὠφελεῖν ἀφ' ὧν ἔχει τε καί δύναιτο κάλλιστος πόνων.

25. Τό νικᾶν αὐτόν αὐτόν πασῶν νικῶν πρώτη τε καί ἀριστη, τό δέ ἠττάσθαι αὐτόν ὑφ' ἑαυτοῦ πάντων αἰσχιστόν τε καί κάκιστον.

26. Ἄνδρι σοφῶ πάσα γῆ βατή. Ψυχῆς γάρ ἀγαθῆς πατρίς ὁ ξυμπας κόσμος.

27. Δοκίμαζε τοὺς φίλους ἐκ τε τῆς περί τόν βίον ἀτυχίας καί τῆ ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τό μέν γάρ χρυσιόν ἐν τῷ πυρί βασανίζομεν, τοὺς δέ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίας διαγιγνώσκομεν.

Τί κακό ἔκανα; τί καλό ἔκανα; τί καθήκον εἶχα να κανω και δεν τὸ ἔκανα;(28)

(Καθημερινὸ ἐρωτημα τῶν Πυθαγορειων) **ΠΥΘΑΓΟΡΑ** (*Χρυσῶ Ἐπη, 42*)

Ἡ μὲν συναναστροφή με ἐνάρετους ἀνθρώπους, εἶναι ἀσκήση τῆς ἀρετῆς, ἡ δε συναναστροφή με κακούς, καταστροφή.(29)

ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ (*Απομνημονεύματα, Α, II, 20*)

Πρέπει να βοηθᾶμε ὅσο μπορούμε αὐτοὺς ποὺ ἀδικοῦνται και να μὴν ἀδιαφοροῦμε. Γιατί αὐτὸ μὲν εἶναι δικαιο και καλό, ἐνῶ τὸ ἀντίθετο εἶναι ἀδικο και κακό.(30)

ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ (*Ανθ. Στοβ. Μς, 43*)

Ὁ ξένος κι ὁ ἰκέτης εἶναι σὰν ἀδελφός στον ἀνθρώπο.(31)

ΟΜΗΡΟΥ (*Οδύσσεια, Θ, 546*)

Εἶναι πολυ πιο φοβερὲς οἱ συνέπειες τῆς ὀργῆς και τῆς λύπης μας, ἀπ' ὅτι εἶναι αὐτὰ τα ἴδια πράγματα, για τα ὅποια ὀργιζομαστε και λυπουμαστε.(32)

ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ (*Τὰ εἰς Ἐαυτον, ΙΑ, ιη, 8*)

Ἡ μαλθακὴ ἀνατροφή φτιαχνει τὸ χαρακτήρα τῶν νέων δυστροπο κι ὀξύθυμο.(33)

ΠΛΑΤΩΝΑ (*Νόμοι, 791 D*)

Ὅλους ὁ Θεὸς ἄφησε ἐλεύθερους· ἡ φύση κανένα δεν ἔχει κανει δούλο.(34)

ΑΛΚΙΔΑΜΑΝΤΑ (*Αριστοτέλη, Ρητ. Τέχνη, Α, 13*)

28. Πῆ παρεβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δεον ουκ ετελεσθη

29. Την μεν τῶν χρηστῶν ὁμιλιαν ἀσκησιν οὖσαν τῆς ἀρετῆς, την δε τῶν πονηρῶν καταλυσιν

30. Ἀδικεομενοισι τιμωρεισιν κατα δυναμιν χρη και μη παριεναι το μεν γαρ τοιοῦτον δικαιον και αγαθον, το δε μη τοιοῦτον ἀδικον και κακον

31. Ἀντι κασιγνητου ξεινος θ' ἰκετης τε τετυκται.

32. Ὅσω χαλεπωτερα ἐπιφέρουσιν αι ὀργαι και λύπαι αι επι τοῖς τοιοῦτοις ἡπερ αὐτα εστιν, ἐφ' οἷς ὀργιζομεθα και λυπουμεθα

33. Ἡ μεν τρυφη δυσκολα και ἀκραχολα... τα τῶν νεων ἤθη ἀπεργαζεται

34. Παντας ἐλευθερους ἀφήκε θεος, οὐδενα δούλον η φυσις πεποιηκε

Νά κάνεις αυτά πού νομίζεις πώς εἶναι σωστά, ἔστω κι ἂν κά-
νοντας αὐτά πρόκειται νά σέ κακολογήσουν· γιατί ὁ ὄχλος εἶναι
κακός κριτής κάθε καλοῦ πράγματος.(35)

ΠΥΘΑΓΟΡΑ (*Ἀνθ. Στοβ. Μς, 42*)

Ἄν κάποιο ψέμα λέγεται, νά τὸ ἀντιμετωπίζεις μέ ἀπά-
θεια.(36)

ΠΥΘΑΓΟΡΑ (*Χρυσῶ Ἐπη, 23-24*)

Ἄποιος κοπιάζει γιά κάτι καλό, δέν πρέπει ν' ἀπελπίζεται
ποτέ γιά τίποτε.(37)

ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ (*Ἀνθ. Στοβ. ΚΘ, 45*)

Ἡ φιλοχρηματία εἶναι μητέρα κάθε κακίας ἀνεξαίρετα.(38)

ΦΩΚΥΛΙΔΗ (*Γνῶμαι, 42, Diehl*)

Κανένας ἄνθρωπος δέν εἶναι ἐλεύθερος, ἂν δέν μπορεῖ νά
ἐπιβάλλεται στόν ἑαυτό του.(39)

ΠΥΘΑΓΟΡΑ (*Ἀνθ. Στοβ. ΣΤ, 51*)

Ἄποιν σ' ἐνοχλεῖ ἡ ἀδιαντροπία κάποιου, ρώτησε ἀμέσως τόν
ἑαυτό σου: «Εἶναι δυνατό νά μήν ὑπάρχουν στόν κόσμο ἀδι-
αντροπιοί;» Δέν μπορεῖ. Μή ζητᾶς λοιπόν τά ἀδύνατα.(40)

ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ (*Τά εἰς Ἐαυτόν, Θ, μβ*)

Ἡ ζωή πού συμφωνεῖ μέ τή φύση, εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἴδιο μέ τήν
ἐνάρετη ζωή. Γιατί ἡ ἀρετή εἶναι ὁ τελικός σκοπός στόν ὅποιο ἡ
φύση μᾶς ὀδηγεῖ.(41)

ΖΗΝΩΝΑ (*Διογ. Λαερτ. Βίοι Φιλ. VII, 87*)

35. Ποιεῖ ἂ κρίνεις εἶναι καλά, κάν ποιῶν μέλλης ἀδοξεῖν· φαῦλος γάρ κριτής
παντός καλοῦ πράγματος ὄχλος.

36. Ψεῦδος δ' ἦν περ' τι λέγεται, πρῶως ἔχ'.

37. Οὐδενός χρή πράγματος τόν εὖ πονοῦνθ' ὅπως ἀπογνῶναι ποτε.

38. Ἡ φιλοχρημοσύνη μητέρα κακότητος ἀπάσης.

39. Οὐδεὶς ἐλεύθερος ἑαυτοῦ μή κρατῶν.

40. Ἄποιν τινός ἀναισχυντία προσκόπτης, εὐθύς πυνθάνου σεαυτοῦ: «Δύνανται
οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναισχυντοὶ μή εἶναι;» Οὐ δύνανται. Μή οὖν ἀπαιτεῖ τὸ ἀδύνατον.

41. Τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, ὅπερ ἐστὶ κατ' ἀρετὴν ζῆν· ἅγει γάρ
πρὸς ταύτην ἡμᾶς ἡ φύσις.

Ευτυχιστάτος είναι εκείνος, που δεν έχει κακία στην ψυχή του, γιατί αυτή είναι το μεγαλύτερο από τα κακά (42)

ΠΛΑΤΩΝΑ (*Γοργίας, 478 Ε*)

Για το δίκαιο άνθρωπο, είτε φτωχαινει, είτε αρρωσταίνει, είτε του συμβαίνει κάτι από όλα όσα θεωρούμε κακά, αυτά θα του βγούν σε καλό, ή όσο ζει, ή και μετά το θάνατό του. (43)

ΠΛΑΤΩΝΑ (*Πολιτεία, 613 α*)

Η φύση μάς δημιούργησε με σώμα και ψυχή. Της μεν ψυχής έργο είναι να σκεπτεται και να αποφασίζει, του δε σώματος να εκτελεί τις απόφασεις της ψυχής. (44)

ΙΣΟΚΡΑΤΗ (*Περί Αντιδόσεως, 180*)

Όλα γενικά όσα μάς συμβαίνουν, τα γνωρίζει η Μοίρα και ο νους του Διός σ' όλη τους τη διάρκεια (45)

ΟΡΦΙΚΟΝ (*Orphica, G. Hermann, Υμνοι, Μοιρών, 13-14*)

Από τη Μοίρα του κανεννας δε ξεφευγει. (46)

ΠΛΑΤΩΝΑ (*Γοργίας 512 Ε*)

Ο χαρακτήρας του ανθρώπου δημιουργεί τη Μοίρα του. (47)

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥ (*Ανθ. Στοβ. ΡΔ, 23*)

Όταν κανεις το κακό, να περιμένεις να το παθεις. (48)

ΕΥΡΙΠΙΔΗ (*Ηρακλής Μαινόμενος 727*)

42. Ευδαιμονεστάτος μεν άρα ο μη έχων κακίαν εν ψυχή, επειδή τούτο μέγιστον τών κακών έστιν.

43. Ούτως άρα υπολήπτεον περί του δίκαιου άνδρος, εάν τ εν πένητι γίγηται εάν τ εν νοσίοι ή τινι άλλω τών δοκουντων κακών, ως τούτω ταύτα εις αγαθον τι τελευτήσει ζώντι ή και αποθανόντι.

44. Την φύσιν ημών εκ τε του σώματος συγκείσθαι και της ψυχής... της μεν γαρ έργων είναι βουλευσασθαι, του δε σώματος υπηρετήσαι τοί υπο της ψυχής γνωσθείσιν.

45. (Επει γ) όσα γίγηται ημίν, Μοίρα τε και Διος οίδε νοος διαπαντος άπαντα.

46. Την ειμαρμενην ουδ άν εις εκφυγει.

47. Ήθος ανθρωπω δαιμων.

48. Προσοδοκ άδρών κακώς κακον τι πραξειν.

Ὁ καλός μέ τόν κακό δέν ἔχουν ἴδια μοῖρα.(49)

ΣΟΦΟΚΛΗ (*Ἀντιγόνη*, 520)

Γιά τό Θεό ὅλα εἶναι ὠραῖα, καλά καί δίκαια· οἱ ἄνθρωποι ὅμως, ἄλλα μέν τά ἔχουν ἐκτιμήσει σάν δίκαια, ἄλλα σάν ἀδίκαια.(50)

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥ (*Die Fragmente der Vorsokratiker, Diels, Απόσπ. 102*)

Γιά ὅσες συμφορές ἔχουν οἱ ἄνθρωποι ἀπό θεϊκή τύχη, ὅποια τύχη σ' ἀκολουθεῖ, αὐτήν νά ὑποφέρεis καί μὴν ἀγανακτεῖs. Πρέπει δέ νά τίς θεραπεύεις ὅσο μπορεῖs.(51)

ΠΥΘΑΓΟΡΑ (*Χρυσῶ Ἐπη, 17-19*)

Μὴ ζητᾶς, ὅσα συμβαίνουν νά γίνονται, ὅπως τά θέλεις ἐσύ, ἀλλά νά δέχεσαι ὅσα γίνονται, ὅπως γίνονται, κι ὅλα θά πᾶνε καλά.(52)

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ (*Ἐγχειρίδιο, VIII*)

Πρέπει νά κάνουμε τό πᾶν, ὥστε κατὰ τό διάστημα τῆς ζωῆς μας νά γίνουμε μέτοχοι τῆς ἀρετῆς καί τῆς σοφίας· γιατί τό βραβεῖο τῆς νίκης εἶναι ὠραῖο καί ἡ ἐλπίδα μεγάλη.(53)

ΠΛΑΤΩΝΑ (*Φαῖδων, 114C*)

49. Οὐκ ὁ χρηστός τῶ κακῶ λαχεῖν ἴσος.

50. Τῶ μέν θεῷ καλά πάντα καί ἀγαθὰ καί δίκαια, ἄνθρωποι δέ ἅ μέν ἀδίκαια ὑπειλήφασιν, ἅ δέ δίκαια.

51. Ὅσα δέ δαιμονίαισι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν, ἢ ἄν μοῖραν ἔχης, ταύτην φέρε μηδ' ἀγανάκτη, ἰᾶσθαι δέ πρέπει καθόσον δύνη.

52. Μὴ ζητεῖ τὰ γινόμενα γίνεσθαι ὡς θέλεις, ἀλλά θέλε τὰ γινόμενα ὡς γίνονται, καί εὐροήσεις.

53. Πᾶν ποιεῖν, ὥστε ἀρετῆς καί φρονήσεως ἐν τῷ βίῳ μετασχεῖν· καλόν γάρ τὸ ἄθλον καί ἡ ἐλπίς μεγάλη.

Οι απόψεις του Πλάτωνα και του Ἡράκλειτου γιά τή μετενσάρκωση

ΕΠΙΜ ΙΛΙΣΟΥ

Ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατη καί συμβαίνει ἀλλοτε μὲν νά τελειώνει (τή συνεργασία τῆς με τὸ σῶμα), πρᾶγμα που ὡς γνωστόν οἱ ἀνθρώποι τὸ οὐνόμαζον θάνατο, ἀλλοτε νά ξαναγεννιέται, ἀλλά ποτε δε χάνεται (1)

ΠΛΑΤΩΝΑ (*Μενων, 81b*)

Αὐτὴ ἡ συζητήσιμη που τώρα θυμηθήκαμε εἶναι παλιά, δηλαδή ὅτι ὑπάρχουν οἱ ψυχές, καί ἀπο ἐδῶ πηγαίνουν ἐκεῖ (στον Ἄδη) καί πάλι ἐδῶ ἐπιστρέφουν. Ἀπο πούθενά ἀλλοῦ δε γεννιοῦνται οἱ ζῶντανοι, παρὰ ἀπο τοὺς πεθαμένους (2)

ΠΛΑΤΩΝΑ (*Φαιδων, 70 C-D*)

Πραγματι γίνεται ἐπαναφορὰ στὴ ζωὴ καί οἱ ζῶντανοι γεννιοῦνται ἀπο τοὺς πεθαμένους, καί οἱ ψυχές τῶν πεθαμένων ὑπάρχουν, καί οἱ μὲν ἀγαθές εἶναι σὲ καλύτερη κατάσταση, οἱ δε κακές σὲ χειροτερή (3)

ΠΛΑΤΩΝΑ (*Φαιδων, 72 D-E*)

Τὸ ἴδιο εἶναι ὁ ζῶντανος κι ὁ πεθαμένος, ὁ ξυπνίος κι ὁ κοιμισμένος, ὁ νέος κι ὁ γέρος· γιὰ τὰ πρῶτα ἀφοῦ ἀλλάξουν κατάσταση, γίνονται τὰ δευτέρω κι αὐτὰ πάλι ὅταν ἀλλάξουν κατάσταση γίνονται τὰ πρῶτα (4)

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΥ (*Ἀποσπ. 88, Diels*)

Ἡ ψυχή πάντα συζεῖ ἀλλοτε μ' ἓνα σῶμα, κι ἀλλοτε με ἄλλο. (5)

ΠΛΑΤΩΝΑ (*Νομοί, 903 D*)

1 Φασὶ γὰρ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀθάνατον· καὶ τότε μὲν τελευτᾶν, ὅδη ἀποθνήσκουσι, καλοῦσι, τότε δε πάλιν γίνεσθαι, ἀπολλύεσθαι, δ' οὐδέποτε.

2 Παλιῶς μὲν οὖν ἐστὶ τῆς λόγος· οὐ μνησθηθεὶς ὡς εἰσὶν εὐθὺς ἀφικόμεναι ἐκεῖ καὶ πάλιν γε δεῦρο ἀφικνούμεναι· ὅτι οὐδ' ἀποθνεύοντες ἀλλοθεν γίνονται οἱ ζῶντες ἢ ἐκ τῶν τεθνεώτων.

3 Ἀλλ' ἐστὶ τῶν ὄντων καὶ τὸ ἀναβιωσκεσθαι καὶ ἐκ τῶν τεθνεώτων τοὺς ζῶντας γίνεσθαι καὶ τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναι, καὶ ταῖς μὲν γ' ἀγαθαῖς ἀμείνων εἶναι, ταῖς δε κακαῖς κακίων.

4 Τ' αὐτὸ τ' ἐνὶ ζῶν καὶ τεθνηκός καὶ ἴσος ἐργηγορός καὶ καθεῦδος καὶ νέος καὶ γηραιός· ταδε γὰρ μεταπεσόντα ἐκεῖνα ἐστὶ κακεῖνα πάλιν μεταπεσόντα ταῦτα.

5. Αἰψὴ ψυχὴ συντεταγμένη σωματι, τότε μὲν ἄλλω, τότε δε ἄλλω.

Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ ΩΣ ΣΥΝΕΣΙΣ

ΑΙΔ. ΖΑΝΟΥ ΓΟΥΓΟΥΤΑ

Ύστερα από δύο χιλιάδες χρόνια χριστιανικής ζωής πολλοί συνεχίζουν τό αγωνιώδες ερώτημα:

«ΠΩΣ ΦΑΙΝΟΤΑΝ Ο Ι. ΧΡΙΣΤΟΣ;»

Ἡ ψυχική μας σωτηρία ἔρχεται ἀπό τήν ΘΕΙΑΝ ΔΙΔΑΧΗΝ ΤΟΥ. Βέβαια ἡ κάθε ἐποχή ἔχει τόν ΦΑΚΟΝ ΤΗΣ...! Ἄλλά ἡ ΘΕΙΑ ΤΟΥ φωνή παραμένει ἀλλοίωτη καί θεία.

Καί καλούμεθα νά τόν ἀκολουθήσωμε πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μας.

Αἱ ἀνθρώπινες ἐρμηνεῖες στὰς ΘΕΙΑΣ ἐνεργείας δέν πρόκειται νά λείψουν!

Ἄλλά τό ΘΕΙΟΝ ΕΙΝΑΙ ΘΕΙΟΝ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΤΟΝ!

Καί ἡ Διδασκαλία τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ ΘΕΙΑ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΤΗ πρὸς εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Αἱ ἀντιγνωμίες δέν λείπουν διὰ τὰ δημιουργικά πρόσωπα τῆς ἱστορίας καί αὐτό δείχνει τήν ὑπεροχήν τους.

Ἡμεῖς μετὰ σεβασμοῦ πρέπει νά ἀκολουθῶμεν τὰ ΘΕΙΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΤΟΥ Ι. ΧΡΙΣΤΟΥ καί τὰς συμβουλὰς τῆς ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΣΙΩΠΗΝ ΩΣ ΣΥΝΕΣΙΝ.

Καί νά φυλασσῶμεθα ἀπό τοὺς μασκοφόρους ΛΥΚΟΥΣ... πού συχνά κτυποῦν τήν ΠΟΡΤΑΝ ΜΑΣ...!

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΦΥΛΑΞΩΜΕ ΤΟΥΣ ΘΗΣΑΥΡΟΥΣ ΜΑΣ!

Ἡ ἐσωτερικὴ παράδοσις

Τοῦ ΔΗΜ. Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Περί τῆς σημασίας που ἔχει ὁ ὅρος «παραδοσις» πολλές πληροφορίες μᾶς δίδουν τὰ λεξικά. Ἐάν λοιπόν τὰ συμβουλευθούμε θὰ δοῦμε ὅτι παραδοσις λέγεται ἐκεῖνο που μεταδίδεται ἀπὸ τὴ μία γενεὰ στὴν ἀλλή προφορικὰ ἢ καὶ γραπτὰ ἀκόμη. Γνώσεις, διάφορες. Διηγήσεις, ἠθῆ, ἔθιμα, τραγουδιὰ, παροιμιές, θρύλοι καὶ ἄλλα.

Ὁ τίτλος ὁμῶς τοῦ σημερινοῦ μᾶς ἀρθροῦ πρὶν ἀπὸ τὴ λέξι παραδοσις ἔχει τὸ ἐπιθετὸ «ἐσωτερικὴ». Θὰ ἐξετασῶμε λοιπόν καὶ τὴ σημασία τοῦ ἐπιθετοῦ αὐτοῦ καὶ κοντὰ σ' αὐτὴ καὶ τὴ σημασία ἐκείνου που λέγουν Ἐσωτερισμὸ. Ἀπὸ ἐδῶ λοιπόν θ' ἀρχίσωμε. Ἀπὸ τὸ τί εἶναι Ἐσωτερισμὸς.

Μερικοὶ εἶναι τῆς γνώμης ὅτι Ἐσωτερισμὸς σημαίνει τὸ νὰ στραφῆ ὁ ἄνθρωπος στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ «εἶναι», στὴν ψυχὴ του, ὅπου θὰ εὐρῆ τὴν ἀλήθεια...

Καθὼς ὁμῶς νομιζόμε ἡ ἀντιληψὶς αὐτὴ εἶναι ἐσφαλμένη. Τοῦτο δε διστὶ ἂν ἦτο εὐκόλῳ στὸν ἄνθρωπο (που δὲν εἶναι), ἐστῶ καὶ γιὰ λίγο, νὰ στρεψῆ τὴ διάνοια του πρὸς τὴν ψυχὴ του καὶ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μ' αὐτὴ, τότε θὰ δοκιμάζε βαθεῖα ἀπογοητεῦσι, ἐπειδὴ θὰ ἐβλεπε τὴν καταστάσι τῆς ψυχῆς του, ἰσὼς δε καὶ καποῖο ἐπεισοδιὸ ἀπὸ τὴν ψυχικὴ του ἱστορία... Ὅλα ὁμῶς αὐτὰ δὲν θὰ ἦσαν καθόλου εὐχαρίστα, διότι εμεῖς οἱ ἄνθρωποι εἴμεθα ὅλοι ἀτελεῖς, ποῖος λίγο ποῖος πολυ...

Θὰ ἦτο ἀλλῶς τε πολὺ παραδόξο, τερατῶδες θὰ λέγαμε, ἐάν οἱ ἀληθεῖες τοῦ Σύμπαντος ἦτο δυνατόν νὰ ἦσαν γραμμενές στὴν ψυχὴ τοῦ καθὲ ἀνθρώπου, ὁσονδήποτε καὶ ἂν ἦτο αὐτὴ τέλεια...

Ἐπάνω σ' αὐτὸ που λεμε θὰ φερῶμε γιὰ παραδειγμὰ ἐκείνους που κατὰ τὴν ἀρχαιοτῆτα πηγαινάν γιὰ χρῆσμό στὸ Τροφώνιον Μαντεῖον που ἦτο κοντὰ στὴ Λεβαθεῖα. Ἡ διαδικασία τῆς χρησιμοδοτήσεως στὸ Μαντεῖο αὐτὸ ἦτο ἰδιότυπῆ. Τὸν χρῆσμό ἐλάμβανε ἀπ' εὐθείας ὁ προσερχόμενος, ἀφοῦ τὸν προετοιμαζάν γιὰ τοῦτο καταλλήλα οἱ ἀρμοδιοὶ Ἱερεῖς. Μαζὶ δὲ με τὸν χρῆσμο, που ἐδίδετο βεβαίᾳ ἀλληγορικὰ, ἐβλεπε καὶ τὴν καταστάσι τῆς ψυχῆς του. Γι' αὐτὸ, ἐκεῖνοι που ἐβγαίναν ἀπὸ τὸ Μαντεῖο ἦσαν κατηφεῖς. Ἐνεκα τούτου εἶχε βγῆ τότε τὸ περιφημὸ: «Ἐς Τροφώνιου μεμαντευταί». που τὸ ἔλεγαν ὅταν ἐβλεπάν στὸν δρόμο κανέναν κατσοῦφῆ...

Τί ἦτο λοιπόν ὁ Ἑσωτερισμός; Καθώς εἶναι γνωστό, οἱ διδασκαλίες πού ἐγίνοντο μέσα στά Μυστήρια τῆς ἀρχαιότητος, τά ὁποῖα εἶχαν διαφόρους βαθμούς, ἐλέγοντο ἐσωτερικές. Οἱ διδασκαλίες λοιπόν αὐτές οἱ ἐσωτερικές ἀποτελοῦσαν ἐκεῖνο πού λέγεται Ἑσωτερισμός, ἐνῶ οἱ ἐκτός τῶν Μυστηρίων γνώσεις ἐλέγοντο θύραθεν γνώσεις, δηλαδή ἐξωτερικές.

Ἀπό τόν Ἑσωτερισμό ὁμως τῶν ἀρχαίων Μυστηρίων, ἀπό τίς ἐσωτερικές γνώσεις, οἱ ἱερώτερες, οἱ θειότερες ἤλθαν στή δημοσιότητα μέ μεγάλη φειδώ καί μόνο μέ ἀλληγορίες, μέ σύμβολα, μέ μύθους ἢ μέ εἰκόνες μεταφορικές. Τοῦτο δέ γιά νά μή κατανοοῦνται ἀπό τούς ἀμύητους πού οὔτε ἠθικά ἦσαν παρασκευασμένοι, μά οὔτε καί ὁ νοῦς τους ἦτο ἐλεύθερος ἀπό προλήψεις καί δεισιδαιμονίες. Ἰσχύει σ' αὐτές τίς περιστάσεις τό γνωστόν ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι δέν εἴμεθα κατάλληλοι γιά ὅλες τίς ἀλήθειες.

Ἀντίθετα ὁμως, μερικές ἀπό τίς διδασκαλίες τῶν Μυστηρίων, πού ἀφοροῦσαν ἰδέες φιλοσοφικές, ἤλθαν στή δημοσιότητα ἀπό κείμενα ἢ ἀπό ἀποσπάσματα ἀρχαίων φιλοσόφων, οἱ ὁποῖοι προήρχοντο ἢ ἦσαν ἐπηρεασμένοι ἀπό τά Μυστήρια τῆς ἐποχῆς των. Οἱ φιλοσοφικές λοιπόν αὐτές ἰδέες ἤμποροῦμε νά πούμε ὅτι ἀποτελοῦν ἐκεῖνο πού λέγεται Ἑσωτερική Παράδοσις.

Ἐννοεῖται ὁμως ὅτι χρειάζεται πολλή προσοχή, ἀλλά καί κάποια ἐμπειρία, θά ἐλέγαμε, ὅταν ἐπικαλοῦμεθα τήν Ἑσωτερική Παράδοσι. Πρέπει νά ἔχουμε πάντοτε ὑπ' ὄψιν μας πώς ὅ,τι λάμπει δέν εἶναι χρυσός...

Καί κάτι ἄλλο ἀκόμη σχετικό μέ τήν Ἑσωτερική παράδοσι. Αὐτή εἶναι πνευματόδοξη. Πρεσβεύει δηλαδή τήν ὑπαρξί ἀθανάτου Πνευματικοῦ Κόσμου, ἀγαθοῦ καί σοφοῦ, ὅστις βοηθεῖ τόν κόσμο τῶν ἀνθρώπων.

Καί ἀκόμη ὅτι ἡ ἐσωτερική παράδοσι ξεχωρίζει τόν Πνευματικόν αὐτόν Κόσμο, πού εἶναι τό ἀποτέλεσμα τῆς δημιουργίας, ἀπό τό Αἴτιον τῆς δημιουργίας!

Τοῦτο εἶναι ἀξιοπρόσεκτο, διότι ἡ θύραθεν ἀντίληψις δέν τό ξεχωρίζει!... Ὅλα αὐτά ὁμως, καθώς νομιζομε, πρέπει νά ἐξετάζονται χωρίς προλήψεις κάθε μορφῆς... Χωρίς γνώμες ἐσηματισμένες, πολλές μάλιστα φορές ἀνεξέταστα... Διότι οἱ προλήψεις ἀποτελοῦν ὄγκολίθους ἀμετακίνητους πού ἐμποδίζουν τήν ἐλεύθερη λειτουργία τοῦ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ὅσονδήποτε καί ἂν εἶναι μορφωμένος...

ΠΙΣΤΕΥΣΑΤΕ...

ΠΙΣΤΕΥΣΑΤΕ ΜΕ ΟΜΗΝ ΤΗΝ ΔΥΝΑΜΗΝ ΤΗΣ ΚΑΡΜΙΑΣ ΣΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ, ΤΟΥ ΩΡΑΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΠΟΘΙΝΟΥ ΚΑΙ ΟΥ ΥΠΕΡΣΥΣΤΟΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙ.

ΕΠΙΜΕΛΙΝΑΤΕ ΣΟΙ ΝΑΡΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΘΩΝ ΣΑΣ ΚΑΙ ΟΥ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΟΥΝ.

ΑΠΟΒΑΛΙΤΕ ΑΠΟ ΥΜΑΣ ΚΑΘΙ Η ΠΟΥ ΟΜΗΤΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΩΡΙΣΤΗΚΟΤΗΤΑ ΚΑΘΙ ΑΥΣΤΗΡΑΝ ΚΡΗΤΙΚΗΝ, ΚΑΘΙ ΔΙΣΘΗΜΑ ΥΠΕΡΗΦΑΝΟΥ ΥΠΕΡΟΧΗΣ, ΚΑΘΙ ΑΥΣΑΡΙΣΤΟΝ ΚΡΙΣΙΝ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ, ΚΑΘΙ ΖΗΛΟΥΥΗΙΑΝ, ΚΑΘΙ ΙΔΙΑΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ, ΚΑΘΙ ΚΑΚΗΝ ΠΡΟΟΪΣΙΝ ΚΑΙ ΟΥ ΕΝΩΡΙΣΙΤΕ ΤΟΤΕ ΤΗΝ ΕΡΗΜΙΑΝ ΚΑΙ ΟΥ ΜΑΘΕΤΕ ΝΑ ΜΕΤΑΧΡΙΖΕΣΘΕ ΤΗΝ ΔΥΝΑΜΗΝ, Η ΟΠΟΙΑ ΟΜΗΤΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ, ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΜΟΝΟΝ Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ ΔΕΙΞΑΤΑΙ ΤΟΝ ΜΕΜΥΗΜΕΝΟΝ ΚΑΙ Ο ΕΣΩΤΗΡΙΣΜΟΣ ΑΠΟΚΑΛΗΤΗΤΟΝ ΙΔΙΑΥΤΕΡΟΝ ΔΟΓΜΑ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ ΤΟΥ, Ο ΑΥΤΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΠΑΝΣΗΣΤΕΡΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΡΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΚΟΠΟΥ ΤΟΥΤΟΥ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ, ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟΝ ΤΟΝ ΑΦΙΕΡΩΣΑΝΤΑ ΓΕΓΝΑΤΟΥ ΦΩΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ.

Π. Δ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

**Ο ΙΛΙΣΟΣ
ΚΑΙ Η ΘΕΟΣΟΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΕΥΧΟΝΤΑΙ ΟΠΩΣ:
Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
ΚΑΙ ΤΟ ΝΕΟ ΕΤΟΣ
ΓΕΜΙΣΟΥΝ ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΟ
ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΕ ΤΑ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΑΓΑΘΑ
ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ, ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ**

**(ΚΑΜΕΤΕ ΕΝΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ
ΛΩΡΟ ΣΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΣΑΣ
ΣΥΣΤΗΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΤΟΝ «ΙΛΙΣΟ»)**

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΙΛΙΣΟΥ 1992

	σελ
Αναγνωστόπου Παναγ.	46
“ “	112
“ “	133,209,276,319
“ “	216
“ “	261
Αδριανοπούλου Αντ.	346
Αντζακά Πολυδ.	221
ARNOLD ED	217
Βασιλή Ιωαν.	7
“ “	107,111
“ “	246
WIRTH OSW	3
Βλαχοπούλου Π.	50
Βασαρδανη Στ.	116
Γρηγοριαδη Κ.	55
“ “	113
Γουσιου-Πελασιου	203
Γουγουτά Ζανου Αιδ.	204
“ “	306
“ “	396
Δάμπαση:	36
Δρακουλη Πλ.	138
“ “	379
Διαμαντοπούλου Δ.	293
Ιωαννιδη Δημ.	85
“ “	243
“ “	397
ΙΛΙΣΣΟΣ:	176
“ :	274
“ :	395
Καλλεργη Διδ.	44
CALDWELL JONSTON	92
Καμαρωτακη Χ.	227
ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ:	263
Καρβούνη Ν.	358
Κουκουβινου Γ.	385
Λαΐου Πραξ:	57
Μελισσοπούλου Κ.	17
“ :	79

»	: Πλάτωνος: άνατροφή και παιδεία.	129
»	: Δ. Γαλανός ό Άθηναίος.	155
Μπάρακλη Χ.:	Άνθολόγηση πν. έργου Πλ. Δρακούλη.	138
»	: Ηθικές διδασκ. Σ. ΝΑΓΟΥ.	205
»	: » » ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΥ.	285
»	: Άρχαία Έλληνική διανόηση.	387
Μπρούνελ Φρ.:	Άδελφότης και συνείδησης.	257
Νάγου Σπ.:	Άποσπάσματα Όμιλιών.	53
Οιχαλιώτη Α.:	Όχι πολλά και κουραστικά.	70
PERKINS J.:	Όδός Άρκονίας.	96
Πάρασχη Ν.:	Ποίος ό σκοπός τών Μυστηρίων.	270
Πάρασχη Ν.:	Όροι έπιτεύξεως πνευμ. οργανισμού.	363
ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ:	Περί Εύθυμίας.	330
Παπαϊάννου Κ.:	Τό Κοσμολογικόν πρόβλημα.	331
REYER G.:	Μώαμεθ.	119
Ρίζου Χρ.:	Ό Έλευθεροτεκτονισμός.	181
Σιβρή Γ.:	Λευκός Λωτός.	231
Τριανταφυλλοπούλου Άναστ.:	Έορτή Λευκού Λωτοϋ.	223
Τράϊου Έλευθ.:	Μετενσάρκωση ή σύγχρονη έλπίδα.	289
TAYLOR NELL:	Διατροφή και ύγεια.	351
Φωτιάδου Ε.:	Έλλάς και Άσία.	190
»	: Οι Άρχαίοι Έλληνες νοσταλγοί του παρελθόντος.	367

**Τά βιβλία τής «Βιβλιοθήκης τής Σφιγγός»
Π. ΓΡΑΒΙΓΓΕΡ διατίθενται κάθε Τετάρτη και Πα-
ρασκευή άπόγευμα στή διεύθυνση: Έστίας
13-15 Άμπελόκηποι, Τηλ. 778.3781**

Η Θεσοσοφική Εταιρία εν Ελλάδι
 Βουκουρεστίου 25, 106 71 Αθήνα
 Τηλ 3620 702

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΩΝ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ - ΜΑΡΤΙΟΥ 1993
 Είσοδος Ελευθέρα – Βουκουρεστίου 25, ώρα 8 μ.μ.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1993

12	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασιωτίτης - Η σημασία των Θεοσοφικών ουγκέλτρωσεων
14	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Χρ. Καμαρωτάκης - Περι των Διδασκάλων της Σοφίας - Μερos Α
15	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Π. Αντζάκας - Κρίσναμουρτι
19	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζοπούλος - Αρχές Αποκρυφισμού - Συζήτηση
21	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ. Σίβρης - Ο ρόλος της Θεοσοφικής Εταιρείας στην αναμορφωση του Ανθρώπου - Μερos Δ
22	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛΛΟΣ	Π. Αναγνωστόπουλου - Η εξέλιξη των ατομών
26	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζοπούλος - Αρχές Αποκρυφισμού - Συζήτηση
28	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Αν. Τριανταφυλλοπούλου - Διδασκαλίες της Εσωτερικής Επιστήμης - Μερos Δ
29	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Πολ. Αντζάκας - Κρίσναμουρτι

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1993

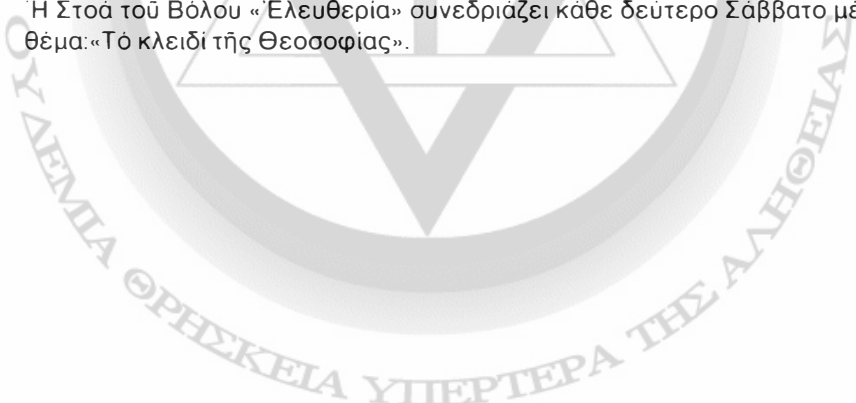
2	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασιωτίτης - Η σπουδή του Αποκρυφισμού
4	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Χρ. Καμαρωτάκης - Η ψυχή κατά τους Χαλδαίους
5	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛΛΟΣ	Παν. Αναγνωστόπουλου - Η ψυχογενέση και η εξέλιξη της ψυχής
9	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασιωτίτης - Θεοσοφία - Ελευθερή συζήτηση
11	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Χρ. Καμαρωτάκης - Περι των Διδασκάλων της Σοφίας - Μερos Β
12	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Πολ. Αντζάκας - Κρίσναμουρτι
16	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζοπούλος - Επιστολές Ε. Λεβι
18	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ. Σίβρης - Ο ρόλος της Θεοσοφικής Εταιρείας στην αναμορφωση του Ανθρώπου - Μερos Ε
19	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛΛΟΣ	Παν. Αναγνωστόπουλου - Ανθρώπινη μορφή και ψυχή

23	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Επιστολές Ε. Λεβί
25	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Αν. Τριανταφυλλόπουλος – Διδασκαλίες της Ἐσωτερικῆς Ἐπιστήμης – Μέρους Ε
26	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Πολ. Ἀντζακας – Κρισναμούρτι

ΜΑΡΤΙΟΣ 1993

2	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασλιώτης – Θεοσοφία – Ἐλεύθερη συ- ζήτηση
4	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Χαρ. Κατσαρδῆς – Ἡ ψυχὴ κατὰ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη
5	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ	Παν. Ἀναγνώστου – Κάρμα
9	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασλιώτης – Διδάσκαλος καὶ Μαθητῆς
11	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Αγγ. Κατσουράκη – Τὸ ἐσωτερικὸ νῆμα τῆς Εἰρήνης
12	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Πολ. Ἀντζακας – Κρισναμούρτι
16	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Επιστολές Ε. Λεβί
18	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ. Σιβρῆς – Ὁ ρόλος τῆς Θεοσοφικῆς Ἐται- ρείας στὴν ἀναμόρφωση τοῦ Ἀνθρώπου – Μέρους ΣΤ
19	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ	Παν. Ἀναγνώστου – Ἡ Μετεναόρκωση
23	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Επιστολές Ε. Λεβί
26	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Πολ. Ἀντζακας – Κρισναμούρτι
30	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Π. Παπασλιώτης – Οἱ ἐπτά Ἀκτίνες

Ἡ Στοὰ τοῦ Βόλου «Ἐλευθερία» συνεδριάζει κάθε δευτέρου Σάββατο μέ
θέμα: «Τὸ κλειδί τῆς Θεοσοφίας».

Μεταξύ μας

ΓΙΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

Τα Γραφεία του ΙΛΙΣΟΥ είναι Βουκουρεστίου 25 η ορόφος. Κωδ. 106 71 είναι ανοικτά κάθε ημέρα από 10:30-1 εκτός Σαββατού και Κυριακής.

Βολας Γ Κουκουβίνος
Λαμια Γ Μουσταφής
Λαμία Ισ Φελλούς
Μυτιλήνη Γ Χωριαντέλλης
Ξάνθη Μαρίας Κουτσαριδής
Πάτρα Αθ Κωντσόσκης
Ρεθιμνο Αντ Βιστικης
Ρόδος Αντ Βεργωτής
Σέρρα Ανεστής Σαββάς
Συρος Π Ζιραφωνίτης
Χαλκίδα Δημ Δημάρελλος
Κυπρος Θεοφ Παναγιώτου
ΤΗ: 1720 ΛΕΥΚΩΣΙΑ Τη: 474 815

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμεν, αποστείλετε με ταχυδρομική ή τραπεζική επιταγή, εις την διεύθυνση: Πολυθευκην Αντζακά Βουκουρεστίου 25 η ορόφος Κωδ. 106 71 Αθήνας. Η απόστολη με Τραπεζική εντολή μας, όπου σκευτεύεται.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΙΛΙΣΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1992

2 000 Δρχ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1993

2 500 Δρχ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1992

3 000 Δρχ

ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1993

3 500 Δρχ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ

της Θεοσοφικής Εταιρίας
εν Ελλάδι

Βουκουρεστίου 25- Αθήνα 106 71
Ιδρυτής

Γ ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Εκδότης-Διευθυντής
Πολυθευκης Αντζακάς
Τιμή τευχους Δρχ 400
ΟΚΤ -ΝΟΕ -ΔΕΚ 1992

Μην αναβάλλεις!

ΜΕΡΙΚΟΙ ΦΙΛΟΙ του ΙΛΙΣΟΥ άργούν την συνδρομή τους.
Οι πολλοί είναι τακτικοί. Ένωσούμαζί τους!

ΡΑΡΥΣ

ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΗ

Η ΦΥΣΙΚΗ, ΨΥΧΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ
ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ο μεγάλος Γάλλος αποκρυφιστής κάνει μια εντυπωσιακή προσέγγιση στη δοξασία της Μετενσαρκώσεως, βασιζόμενος στη Δυτική Εσωτερική Παράδοση, που έχει τις ρίζες της στην Αρχαία Αίγυπτο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Θεμιστοκλέους 38, Τηλ. 36.30.824

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Βουκουρεστίου 25
α΄ όροφος, Κωδ. Ταχ. 106 71 Τηλ. 3620.702

H.P. Blavatsky	Ο εσωτερικός χαρακτήρας των Ευαγγελίων	900
H.P. Blavatsky	Τό κλειδί της Θεοσοφίας	2.500
H.P. Blavatsky	Η φωνή της αιγής	1.000
Αη. Besant	Θάνατος και Υπερπεραν	1.000
Αη. Besant	Η εξέλιξις της ζωής και της μορφής	1.300
C.W. Leadbeater	Η μυστική ιστορία του Τεκτονισμού	2.200
N. Sri Ram	Προσέγγιξις προς την Πραγματικότητα	1.200
N. Sri Ram	Αι βαθύτεραι όψεις της Ζωής	1.200
Irving S. Cooper	Η Μετενοσάρκωσις	1.200
Vivekananda	Καρμα - Γίργκα	1.000
Eliphas Levi	Τό μέγα απόρητο α μέρος	1.000
" " "	" " " Β μέρος	1.500
" " "	Τό βιβλίο των Σοφών	1.200
Luis Claude de Saint Martin	ECCE HOMO	900
Papus	Μετενοσάρκωσις	1.500
" " "	Πραγματεία επί των αποκρυφων επιστημών	3.000
ΥΒ Μπερτου	Διδασκαλίες των Δρυιδών	1.000
Φραντς Χαρτμαν	Ο Παρακελσός και η διδασκαλία του	2.300
Αντ. Ανδριανοπούλου	Αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι	2.500
Αντ. Ανδριανοπούλου	Ο άνθρωπος και η ζωή	2.500
Αντ. Ανδριανοπούλου	Οι Νόμοι της Ζωής	1.200
Ιω. Βασιλή	Τό Σημειώματιο ενός Μυστου	2.500
Ιω. Βασιλή	Τα φυσικά δικαιώματα του ανθρώπου	800
Περισόικον «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτοδέτοι	2.500
«ΙΛΙΣΟΣ»	Επιλογή 1956-58, 1959-61, 1962-65 εκα- στη δεμένη	3.000
«ΙΛΙΣΟΣ»	Επιλογή 1966-1970 χαρτόδετος	2.500
	Επιλογή 1966-1970 δεμένη	3.000

Τα έξοδα επί αντικαταβολή επιβαρύνουν τόν αγοραστήν

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 500

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 2.500, Έξοτ. Δρχ. 3.500

(Για τό έτος 1993)

FRANZ HARTMANN

**Ο ΠΑΡΑΚΕΛΣΟΣ
ΚΑΙ Η ΟΥΣΙΑ
ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΟΥ**

Μία συστηματική παράθεση τῶν βασικῶν διδασκαλιῶν τοῦ μεγαλύτερου Δυτικοῦ ἀλχημιστῆ καὶ ἀποκρυφιστῆ ἀπὸ τὸν διακεκριμένο ἐρευνητῆ καὶ Θεόσοφο Φράντς Χάρτμαν.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Θεμιστοκλέους 38 – Ἀθήνα 106 78

Τηλ. 363.0824 - 362.9695